

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HISTORIE

**REGIONÁLNÍ PRVKY VE VÝUCE VLASTIVĚDY. PROJEKTOVÁ
METODA - REGION CHEB A BLÍZKÉ OKOLÍ.**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Karina Pittroffová

Učitelství pro základní školy, obor Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Vedoucí práce: PaedDr. Naděžda Morávková, Ph. D.

Plzeň, 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 1. dubna 2016

.....
vlastnoruční podpis

Ráda bych zde poděkovala vedoucí diplomové práce PaedDr. Naděždě Morávkové, Ph.D. za její dobré rady, nápady a čas, kterými obohatila mou práci. Dále bych chtěla poděkovat mé rodině za trpělivost a ochotu pomoci při mém studiu.

OBSAH

Úvod	3
1 TEORETICKÁ ČÁST.....	5
1.1 PROJEKT	5
1.1.1 Definice projektu	5
1.1.2 Základní rysy projektu.....	6
1.1.3 Typy projektů	7
1.1.4 Příprava projektu	8
1.2 PROJEKTOVÉ VYUČOVÁNÍ	11
1.2.1 Definice projektového vyučování.....	11
1.2.2 Historie projektového vyučování a jeho představitelé.....	11
1.3 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM.....	14
1.4 TVRZE A PANSKÁ SÍDLA NA CHEBSKU	15
1.4.1 Oblast Chebsko.....	15
1.4.2 Vývoj panských sídel.....	15
1.4.3 Tvrze a panská sídla	16
1.5 HRADY V CHEBU A JEHO NEDALEKÉM OKOLÍ	19
1.5.1 Cheb.....	19
1.5.2 Chebský hrad	20
1.5.3 Václavův hrad (Wenzelsburg).....	21
1.5.4 Ostroh (Seeberg).....	23
1.5.5 Skalná (Wildstein)	24
1.5.6 Starý rybník (Altenteich).....	25
1.5.7 Plesná (Neuhaus).....	26
1.6 POVĚSTI A HISTORICKÉ POVÍDKY Z CHEBSKA.....	29
1.6.1 Chebské pověsti.....	29
1.6.2 Pověst z Václavova hradu	30
1.6.3 Pověsti hradu Seeberg.....	31
1.6.4 Pověsti z Vildštejna	31
2 PRAKTICKÁ ČÁST	33
2.1 PROJEKT „POZNÁVEJ SVÉ OKOLÍ“	33
2.2 PRVNÍ PROJEKTOVÝ DEN – HISTORIE A PAMÁTKY MĚSTA LUBY.....	37
2.2.1 Příprava projektového dne	37
2.2.2 Realizace, reflexe a zhodnocení prvního projektového dne	48
2.3 DRUHÝ PROJEKTOVÝ DEN – HISTORIE A PAMÁTKY MĚSTA PLESNÁ.....	51
2.3.1 Příprava projektového dne	51
2.3.2 Realizace, reflexe a zhodnocení druhého projektového dne	58
2.4 TŘETÍ PROJEKTOVÝ DEN – HRAD VILDŠTEJN	61
2.4.1 Příprava projektového dne	61
2.4.2 Realizace, reflexe a zhodnocení třetího projektového dne.....	63
2.5 ČTVRTÝ PROJEKTOVÝ DEN – HRAD SEEBERG A JEHO OKOLÍ	65
2.5.1 Příprava projektového dne	65
2.5.2 Realizace, reflexe a zhodnocení čtvrtého projektového dne	67
2.6 PÁTÝ PROJEKTOVÝ DEN – CHEBSKÝ HRAD A CHEBSKÉ MUZEUM	74
2.6.1 Příprava projektového dne	74
2.6.2 Realizace, reflexe a zhodnocení pátého projektového dne	77
ZÁVĚR.....	80

ABSTRAKT.....	82
POUŽITÉ PRAMENY.....	84
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ	87

Úvod

Přestože historie tvoří nedílnou součást našeho života a tím spíše ta, která popisuje důležité události v našem regionu, ve vlastivědném vyučování na základní škole je jí věnováno jen několik vyučovacích hodin. Samotná historie regionu je žákům nastíněna jen při školním vyučování z učebnic, případně jiných didaktických pomůcek. Žáci tudíž nemají možnost si památky prohlédnout na vlastní oči, sáhnout si na kus historie v podobě sochy, kamene, atp. To pak logicky u většiny žáků vytváří pocit, že je to jen součást povinné výuky a oni nejsou schopni ani ochotni se problematice věnovat nijak hlouběji. Chybí zájem, motivace a chuť poznávat. Protože historie regionu, a především dějiny místa, kde žáci žijí, tvoří nedílnou součást života jejich předků, jejich rodin i jich samotných, měla by jim být podávána v zajímavější formě.

Cílem diplomové práce je žákům přiblížit historii regionu Cheb a aplikovat tyto dějiny ve výuce vlastivědy na základní škole prostřednictvím projektového vyučování. Toto vyučování není v naší školní praxi příliš často uplatňováno. Dle mého názoru je to velká škoda, během projektu žáci prostřednictvím zkušenosti získají mnoho znalostí a zážitků. Projekt je založen především na činnosti žáků samotných, podporuje jejich samostatnost, zodpovědnost za jejich práci, kreativitu a rozvíjí jejich myšlení. Projekt má motivující charakter, proto druhotným cílem diplomové práce bude vytvoření pozitivního vztahu žáka k historii. Během celého projektu žáci splní několik klíčových kompetencí (k učení, sociální, k řešení problémů). Projekt má také své slabé stránky, a proto je potřeba se nejdříve seznámit s projektovou metodou blíže, než projekt uskutečíme.

Teoretická část je věnována projektu a projektovému vyučování. Tyto kapitoly nám poskytují základní informace o projektu a jeho přípravě. Blíže nás seznamují s projektovým vyučováním od jeho počátků až do dnešní doby. Představují nám nejvýznamnější reprezentanty tohoto vyučování. Důležitá složka teoretické části se zabývá historií tvrzí, panských sídel a hradů v regionu Cheb. Poslední sekce nám vypráví tajuplné povídky a pověsti, které jsou spojovány s hrady v tomto regionu. Publikací zabývajících se projektovou výukou je mnoho, avšak se v několika názorech liší. Stejně mají především rysy

V praktické části aplikuji regionální historii prostřednictvím projektu „Poznávej své okolí“. Tato část je rozdělena do pěti kapitol. Každá kapitola se věnuje přípravě, realizaci,

hodnocení a reflexi jednoho projektového dne. Projekt obsahuje několik výstupů z projektových dnů. Výstupy jsou ve formě vlastivědných vycházek a pracovních listů. V projektu budou žáci pracovat převážně ve skupinách. Podpoří tím komunikaci a spolupráci ve skupině. Naučí se řešit problém a hodnotit výsledky své práce. V projektu budou využity metody slovní, názorné i praktické.

Součástí je obrazová příloha, která diplomovou práci obohacuje. Nalezneme v ní fotografie historických památek z regionu Cheb, dále historické fotografie některých hradů před jejich úpravou či zřícením a také fotografie z vlastivědných vycházek.

Domnívám se, že tato práce prokáže vhodnost zařazení projektové výuky do běžných vyučovacích hodin vlastivědy a napomůže tak vytvořit vhodnou motivaci k získávání a uchování vědomostí z tohoto oboru.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 PROJEKT

1.1.1 DEFINICE PROJEKTU

V dostupné literatuře nalezneme mnoho definic projektu, proto zde uvedu jen některé:

Podle S. Velinského je projekt „určitě a jasně navržený úkol, který můžeme předložit žákovi tak, aby se mu zdál životně důležitý tím, že se blíží skutečné činnosti lidí v životě.“

V. Příhoda vnímá projekt jako seskupení problémů a říká, že problémů se využívá při metodě projektové. Projekt je vlastní podnik žáků, který dává vyučování jednotný cíl a přispívá k jeho životnosti. Projekt představuje koncentrované úkoly zahrnující organicky stmelené učivo z různých předmětů nebo pouze z téhož předmětu. Příhoda definoval dva základní požadavky na projekt: projekt musí mít určitý praktický cíl a uspokojujivé zakončení.

S obdobným vymezením projektu se můžeme setkat i u R. Žanty. Obecně můžeme říci, že představitelé reformní pedagogiky vnímají projekt jako komplexní úkol koncentrovaný kolem určité ideje, který obsahuje více problémů. Má svůj cíl i uspokojujivé zakončení. Důležitým charakteristickým znakem projektu je Příhodovo označení „projekt jako podnik žáků“, což rozvádí ředitel zlínských pokusných škol S. Vrána následovně:

- 1) *je to podnik;*
- 2) *je to podnik žákův;*
- 3) *je to podnik, za jehož výsledky převzal žák odpovědnost;*
- 4) *je to podnik, který jde za určitým cílem.*

Všichni uvedení autoři kladou důraz na to, aby se jednalo o úkol blízký žákům a vycházející z jejich potřeb. Ze současných pedagogů zabývajících se projekty se k Vránovu pojetí přiklání i E. Lukavská a uvádí na základě svých konkrétních zkušeností s projekty v praxi „Projekt jako žákův podnik sledující určitý cíl, za nějž žák převzal odpovědnost“.¹

¹ KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova universita, 2006, s. 34 – 35.

Z definic je patrné, že každá z nich má společné alespoň základní znaky. Musím si položit otázku. Je projekt v dnešní době pouze podnikem žáka, jak se uvádí výše v definicích? Nebo je dnes projekt spíše podnikem učitele? Dle mého názoru záleží na samotném učiteli, který projekt vede. Na tom, jak ho dokáže zorganizovat a připravit tak, aby byl hlavně podnikem žáka samotného. Pokud se projekt stane podnikem učitele, ztrácí svůj význam.

V dnešní době se velmi často o projektu hovoří. Projekt na prvním stupni základní školy si představují jako určitou činnost žáků. Děti při této činnosti plní zadané úkoly, přemýšlí nad různými možnostmi řešení, spolupracují. Tímto se učí a my je skrz projekt motivujeme k učení. Projekt se nemusí uskutečňovat na území školy, děti mohou zažít projekty v přírodě, v muzeu, na hradě či zámku. Projekt může být různě dlouhý, některé trvají jeden den, některé zase jeden týden, či měsíc.

1.1.2 ZÁKLADNÍ RYSY PROJEKTU

Každý autor zabývající se projektem má v definici projektu upřednostněny jiné znaky, proto se definice projektu v mnohé literatuře liší. Takové základní shrnutí rysů projektu uvádí profesorka Coufalová. Důležitým rysem je, že projekt vychází hlavně ze zájmů a potřeb dítěte, tímto děti získávají odpovědnost za svou práci. Projekt se nemusí uskutečnit jen na půdě školy, ale také i mimo ni. Do projektu mohou děti zapojit své rodiče a širší okolí. Samotný projekt se nemusí zabývat pouze jedním oborem, měl by být propojen několika obory. Nejdůležitějším rysem projektu je, že projekt je podnikem žáka, pokud to tak není a více do činnosti zasahuje učitel nebo někdo jiný než žák, nemůžeme pak hovořit o projektu. Průběh projektu a jeho výsledek by měl být dokládán, na konci veškeré činnosti by měl vzniknout produkt. Žáci by se měli výstupem z projektu prezentovat ve škole i mimo ni. V projektu se často objevuje kooperativní učení, které zvyšuje účinnost celého procesu učení.²

² COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování: pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006, s. 11.

1.1.3 TYPY PROJEKTŮ

Než začneme projekt připravovat, musíme se rozmyslet, jaký druh projektu budeme chtít uskutečnit a na to po dobu přípravy projektu myslet. Je možné, že se někdy budou jednotlivé typy projektu prolínat.

Projekty dělíme podle účelu, zde řadíme projekty, ve kterých žáci mají dospět k určitému řešení problému, například formou pokusu, nebo ty, které vedou k získání nějaké dovednosti, k estetické zkušenosti, či ty, které mají podpořit nějakou myšlenku či plán. Na počátku bychom si měli uvědomit cíl tohoto projektu a s tím pak také pracovat. Cílem může být získání nových informací a dovedností, nebo jejich procvičení a uplatnění v jiných situacích. Hlavním cílem může být i naučit žáky spolupráci v přirozených situacích.

Projekt zaměřený na vztah k učivu a vyučovacími předměty. Je zaměřený na učivo jednoho vyučovacího předmětu, např. projekt uskutečníme v hodinách vlastivědy, nebo budeme učivo integrovat i do jiných vyučovacích předmětů. Na prvním stupni základní školy je možné realizovat oba výše uvedené druhy projektů.

Podle organizace projekt probíhá v určitém časovém úseku ve vyučovacích hodinách či v částech vyučovacích hodin určitého vyučovacího předmětu, který je řazen do daného rozvrhu vyučovacích hodin. Ale projekt můžeme realizovat i mimo výuku těchto předmětů. Během několika dnů probíhá výuka v oddělených předmětech a určitý čas je věnován právě projektu. Žáci jsou obeznámeni s tím, že například pondělí je projektovým dnem a poslední dvě hodiny ve středu a pátek jsou věnovány taktéž projektu.

Další možností je, že žáci nebudou mít oddělenou výuku vyučovacích předmětů, ale budou mít výuku pouze formou projektové metody s integrací do všech vyučovacích předmětů. Tato organizace vyučování je velmi náročná a v našich školách se příliš často nevyskytuje.

Projekty podle délky trvání mohou být krátkodobé, střednědobé či dlouhodobé. Do této skupiny projektů řadíme projekty, které trvají jeden den, týden, měsíc nebo i jeden rok. Podle místa konání probíhá projekt ve třídě a v prostorách školy, nebo mimo tyto prostory.

Ideálem pro realizaci projektu je pobyt na škole v přírodě. Projekt může vzniknout doma a jeho dokončení může být v prostorách školy. Na základě spolupráce s různými institucemi může být projekt realizován na různých úřadech, v muzeích apod.

Projekt podle navrhovatele vzniká ze situace ve třídě, na základě zájmu a potřeb žáků. Tomuto druhu se také říká žákovský nebo spontánní projekt. Dále sem patří projekty umělé, to jsou ty, které jsou připraveny učitelem. Projekt může probíhat i jako kombinace obou výše uvedených typů, to znamená, že prvotní podnět vyjde od žáka či učitele a pak je dále rozvíjen tím druhým subjektem.

Předposlední typ projektu je dělen podle počtu zapojených žáků do projektu. Na prvním stupni základní školy se nejčastěji realizují projekty, do kterých je zapojena celá třída. Ale máme i projekty, které jsou určeny pro skupinu žáků, dvojici nebo i pro jednotlivce. Někdy se do projektu může zapojit i několik tříd, nebo dokonce celá škola. V reálné situaci se někdy stává, že dlouhodobější projekt určený pro větší počet žáků se někdy rozpadne na několik menších dílčích projektů pro malé skupiny či jednotlivé žáky.

Projekt podle velikosti. Rozsáhlost projektu je kritériem pro jeho zařazení. Podle názvu projektu nemůžeme poznat, zda se jedná o menší projekt či naopak projekt větší.³

1.1.4 PŘÍPRAVA PROJEKTU

Při přípravě každého projektu nejdříve musíme vymyslet téma. Je několik cest, které vedou k jeho zjištění. Buď učitel sám téma přinese, rozpracuje ho a vše připraví, nebo ho přednese žákům, kteří ho přijmou, zpracují a připraví. Další možností je, že podnět přinesou žáci a společně s učitelem ho dále rozpracují a připraví. Říkáme tomu tzv. spontánní projekt. Během přípravy a plánování projektu bychom se měli držet znaků projektu. Jen tehdy může být projekt kvalitní a splnit svou funkci.

Tomková uvádí nejčastější chybu při přípravě projektu, kterou je často nepřesné formulování cílů v projektu. V přípravné fázi si stanovíme téma nebo závěrečný produkt, ale formulováním cílů se již nezabýváme. Projekt se pak stává nesmyslným. Nastane situace, kdy žáci vykonávají různé činnosti, ale neví, proč je vykonávají.⁴

Pokud již známe téma projektu, můžeme přistoupit k vymýšlení námětů, nápadů, činností apod., které by měly být v našem projektu obsaženy. Vhodnou metodou v této úvodní fázi přípravy projektu je tzv. brainstorming. Jedná se o metodu volné spontánní diskuze na předem dané téma. Při této metodě hledáme nové nápady, návrhy činností,

³ Tamtéž, s. 11 – 12.

⁴ TOMKOVÁ, Anna - KAŠOVÁ, Jitka - DVORÁKOVÁ, Markéta. *Učíme v projektech*. Praha: Portál, 2009, s. 18.

snažíme se je vylepšovat a kombinovat tak, abychom dosáhli co nejlepšího a nejefektivnějšího výsledku.

Dle Coufalové bychom neměli v počáteční fázi projektu zvažovat, zda jsou nápady reálné pro zpracování, neměli bychom brát ohled na materiální podmínky, časovou kapacitu aj. Dále by v této fázi neměl nikdo kritizovat jakýkoli nápad či myšlenku, zakázáno je třeba i kroucení hlavou a dělání úšklebků. Při brainstormingu by se měla každá idea zapsat, nejlépe na velký formát papíru či na tabuli, aby všichni zúčastnění viděli, co je zapsáno za myšlenky.⁵

Čím více nápadů budou žáci mít, tím lépe. Víme, že všechny nápady nepůjde realizovat, ale z velkého množství lze vybrat několik nápadů, které budou patřit mezi ty nejlepší. Brainstorming se nemá příliš brzy ukončovat, pokud nebude dostačovat předem daný časový limit, je potřeba se k němu vrátit v náhradním čase. Nad každým nápadem se pozastavíme a zauvažujeme, jakým způsobem ho můžeme zrealizovat. Žádný nápad bychom neměli ztracovat, spíše se snažit hledat cesty a způsoby, jak ideje zrealizovat. Po brainstormingu si ujasníme, jak dlouhý projekt chceme mít. Pokud zvolíme krátký projekt, nemůžeme počítat s tím, že bude mít na žáky požadovaný efekt, jako by měl projekt dlouhodobého typu. Po ujasnění těchto údajů bychom si měli navrhnout osnovu projektu.

Motivace žáka v projektu patří mezi nejdůležitější část samotného projektu. Měli bychom žáky motivovat již na samotném počátku projektu. Pokud jsou žáci správně motivováni, chtějí sami řešit daný problém v projektu a mají zájem v projektu pokračovat až do téhož konce. Úkolem učitele v projektu je udržet žákův zájem a žáka motivovat a podporovat v činnostech spojených s projektem. Na prvním stupni základní školy většinou přichází s prvním podnětem učitel. Měl by zvolit takové téma, které žáky zaujme a oni ho sami přijmou a budou s ním chtít sami dále pracovat. Vhodná motivace pro žáky je, když se mohou během projektu vžít do nějaké role z běžného života, zahrát si třeba na knihovnici, učitelku, badatele, archeologa apod. Dobré je v projektu realizovat i několik her či prvků z dramatické výchovy, které taktéž přispějí k motivaci žáků. Další motivací je výsledek projektu, jeho konečný produkt. Něco, co žáci vyrobí sami, uspořádání výstavy pro rodiče, kde představí svou práci na projektu. Vhodné je spojit realizaci projektu se školním výletem. Veřejná prezentace produktu mimo školu žáky podněcuje

⁵ COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování: pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006, s. 24.

ke svědomitější a pečlivější práci. Dle mého názoru je motivace základním pilířem k úspěšnému projektu, proto bychom se měli na motivaci soustředit hned od počátku projektu. Pokud vidíme, že žáci na začátku projektu nejsou motivovaní a téma je neláká, neměli bychom se do takového projektu pouštět. Spíše bychom se měli snažit společně s žáky vymyslet jiný produkt, který by se žákům líbil a na kterém by rádi pracovali.

1.2 PROJEKTOVÉ VYUČOVÁNÍ

1.2.1 DEFINICE PROJEKTOVÉHO VYUČOVÁNÍ

Pod pojmem projektové vyučování si představuji vyučování, ve kterém zrealizují pomocí projektové metody projekt. Je to tedy vyučování postavené na základě projektové metody.

Projektová výuka je blíže specifikována v knize Výukové metody v pedagogice takto: „V odborné literatuře je různými pedagogy projektová výuka definována odlišně. S projektovou výukou je velmi úzce propojena projektová metoda, neboť v pojetí J. Kratochvilové je pojem projektového vyučování vymezován jako výuka založena na projektové metodě. J. Kratochvilová definuje projektovou metodu jako uspořádaný systém činností učitele a žáků, v němž dominantní roli mají učební aktivity žáků a podporující roli poradenské činnosti učitele, kterými směřují společně k dosažení cílů a smyslů projektu. Komplexnost činností vyžaduje využití různých dílčích metod výuky a různých forem práce.“⁶

1.2.2 HISTORIE PROJEKTOVÉHO VYUČOVÁNÍ A JEHO PŘEDSTAVITELÉ

Kdybychom v minulosti hledali přinejmenším znaky projektového vyučování, potom bychom neměli opomenout Jana Ámose Komenského, jehož myšlenky jsou úzce propojeny s nynějším pojetím výchovy a vzdělávání a jsou taktéž v harmonii s metodou uplatňování projektů ve výuce. Komenský vyzdvihuje osobnost dítěte, upozorňuje na jeho vnitřní potencial a možnosti rozvoje.

Podstaty projektové výuky můžeme zpozorovat v odkazech pedagogických myslitelů 18. a 19. století – J. J. Rousseaua, J. H. Pestalozziho a F. W. A Fröbela. V pedagogických rozjímáních J. J. Rousseaua jde o samostatnou aktivitu dítěte a jeho soukromou zkušenost z kontaktu s okolím. J. H. Pestalozzi usiloval o rozvoj celého dítěte, vyučování mělo být samostatnou činností dítěte. F.W. Fröbel a jeho myšlenky usilovali o to, aby byla škola a její prostředí úzce spojeny s praktickou zkušeností žáka. Charakteristické znaky jeho pedagogiky jsou: osobnost dítěte, jeho vnitřní potencialita, činnost, samostatnost, aktivita, zájem dítěte.

Na přelomu 19. a 20. století je projektové vyučování a s ním související projektová metoda sjednocena s reformním pedagogickým hnutím. V této době mají nejbliže

⁶ ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Praha: Grada, 2012, s. 95.

k projektovému vyučování uznávání představitelů pedagogiky John Dewey a William Heard Kilpatrick, který je považován za zakladatele projektové metody. Pravděpodobně první projektové vyučování se objevuje v USA pod vlivem známého psychologa, filozofa a pedagoga Johna Deweye, který je pokládán za tvůrce teoretického rámce projektové výuky. Utvořil zcela nový koncept amerického vzdělávání a výchovy, tím ovlivnil pojetí výchovy a vzdělávání nejen v Americe, ale také v Evropě, Rusku, Číně i Japonsku. Podařilo se mu skloubit psychologický aspekt se sociálním. Dewey chápal školu jako uzavřenou instituci, jako část skutečného života, v níž se mají tyto cíle uskutečňovat. Chtěl spojit školu se životem, škola měla žákům poskytovat zkušenost. William Heard Kilpatrick byl žákem Johna Deweye, zasloužil se o proniknutí pragmatické pedagogiky do škol a taktéž o prosazení vyučovací metody založené na řešení problémů - projektové metody. Je tedy považován za zakladatele této metody. Svým úsilím rozvinul přesvědčení Deweye, které se zakládalo na řešení problémů a toto dalo za vznik projektové metodě. Chtěl, aby se děti neučily abstraktní pojmy a definice, ale aby se spíše učily pomocí rozhovorů a problémových situací. Položil podklad k schématu projektové metody. Jeho navrhované části jsou: stanovení cíle – plánování – provedení – zhodnocení. Toto učení mělo i svá negativa. Škola přehlížela zvládání učiva jednotlivých předmětů, nedbala na uspořádané a trvalé učení se nových poznatků.

Tato pedagogika vzbudila zájem i u českých představitelů pedagogiky. K nám se reformní pedagogika dostává až na přelomu 19. a 20. století. V té době se u nás stále ještě vyučuje dle herbartovského pojetí, výuka je pokládána za nejdůležitější a základní prostředek výchovy. Herbart stanovil v mravní výchově přesná pravidla chování, která při dodržování odměňoval pochvalou a při nedodržování pokáráním. Jeho metoda se rozšířila až po jeho smrti. Mnoho pedagogů si jeho metodu vyložilo jednostranně a pak následovalo ve školách prostředí plné příkazů, zákazů a trestů.

Počátkem 20. století k nám z USA zdlouhavě prostupoval závan pragmatismu, objevovalo se úsilí o novou, nespoutanější a nezávislejší školu. V Československu se reformátoři stále vraceli k výuce J. A. Komenského. Ve 20. a 30. letech vzniklo hodně nástinů na školskou reformu, ale bohužel se žádný neuskutečnil. V době tzv. první republiky na sebe upozorňuje Václav Příhoda, jenž se snaží podpořit rozvoj českého školství a dává tím návrh na reformu české školy. Jeho myšlení podnítilo studium v USA, kde se blíže seznámil s pragmatickou pedagogikou. Svůj návrh pojmenoval – školy jednotné, usiloval v něm o poznání individuality dítěte, novým pojmem se stává

tzv. pracovní škola založená na principu samočinnosti, zájmu dítěte a výsledku práce, což bylo úzce spjato s metodou projektovou a problémovou, které se staly dvěma hlavními metodami v Příhodově reformě. Ministerstvo školství na základě Příhodovy reformy povolilo založení několika pokusných škol, které se od obyčejných škol odlišovaly z hlediska organizačního i pedagogického. Další český pedagog, který se přikláněl k projektové metodě, byl Rudolf Žanta, který chtěl pomocí samočinnosti žáka rozvíjet nejen jeho rozumové hledisko, ale i emocionální. Žanta byl toho názoru, že by se mělo vyučovat na prvním stupni základní školy pouze projektovou metodou. Dalšími reformními pedagogy jsou Stanislav Vrána, který uznával projektovou metodu a Jan Uher, který přinesl do české pedagogiky termín činné školy a činné vyučování, které ve 30. letech značně ovlivnilo naše školství.

V době okupace se reformní pedagogika v našem školství pozastavila, tak tomu bylo i během vlády Komunistické strany Československa. Zvrat v tomto ohledu nastal až po roce 1989, pod vlivem kritiky je celý systém školství, např. přetěžování žáků zbytečnými informacemi, jednostranné metody ve vyučování, způsob hodnocení aj. Následovaly změny ve školství, mezi které náležela revize učebních osnov, byla zavedena devítiletá školní docházka, v roce 1993 byl uveden projekt Obecná škola a v roce 1995 byl vydán Standard základního vzdělávání, který zahrnoval výstupy základního vzdělávání pro 1. i 2. stupeň.

V dalších letech školství přijalo následující vzdělávací programy – v roce 1996 Základní škola, o rok později Národní škola, Alternativní školy M. Montessori, Waldorfské školy aj. Abych se vrátila zpět k projektovému vyučování. V 90. letech se projektová výuka díky činnosti některých pedagogů vrací zpět do českého školství.⁷

⁷ KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova universita, 2009, s. 24 – 32.

1.3 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

Díky Rámcově vzdělávacímu programu mám možnost zařadit do výuky vlastivědy v 5. třídě projekt „Poznávej své okolí“, který je zaměřený převážně na tematický okruh Člověk a jeho svět. V této oblasti bych chtěla docílit toho, aby se žáci blíže seznámili s místem, kde žijí a s jeho okolím. Tato vzdělávací oblast by měla mít určité výstupy, které by si žáci z projektu měli uchovat. Jedním z výstupů bude, že žák určí a vysvětlí polohu svého bydliště vzhledem ke krajině a státu, využije svých získaných znalostí ze školních lavic. Dalším výstupem bude orientace v přírodě. Žák by měl umět určit světové strany, orientovat se v přírodě a řídit se zásadami bezpečnosti při pohybu v ní. Měl by taktéž vyhledat typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury. Zprostředkuje ostatním zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest. Žák tedy získá poznatky o učivu o obci a místní krajině, ve které žije, bude mít možnost porovnat minulost a současnost obce. Navštíví regionální krajinu, která je nějak významná.

Ve vzdělávací oblasti Lidé a čas se naučí pracovat s časovými informacemi, které mu pomohou si správně řadit dějiny v jeho regionu. Taktéž žák navštíví muzeum, knihovnu a galerii, které mu umožní vyhledávání informací důležitých pro pochopení minulosti. Bude vědět, proč jsou určitá místa v přírodě chráněná, některá tato místa navštíví. Rozliší movité a nemovité kulturní památky. Využívá regionálních specifik při orientaci v minulosti, při posouzení života a práce předků v minulosti a srovnáváním s dnešním světem s využitím lokálních zvláštností. Žák se bude orientovat v časovém sledu událostí v jeho regionu. Srovná současnost a minulost ve způsobu života. Navštíví regionální památky a naučí se, jak o ně pečovat. Vyhledá pověst ze svého regionu.

Posledním tematickým okruhem, který v projektu bude figurovat, je Rozmanitost přírody. Žák bude pozorovat základní společenstva ve vybraných lokalitách regionu. Zhodnotí jednotlivé zásahy člověka v přírodě, zda jsou prospěšné či neprospěšné pro životní prostředí člověka. V projektu se dotkneme i průřezového tématu Environmentální výchovy, která vede žáky k odpovědnému zacházení s životním prostředím, dále pomocí skupinových prací, vzájemné spolupráce a společného řešení problémů napomůžeme lepší tvorbě mezilidských vztahů mezi žáky. Tyto činnosti spadají do průřezového tématu Osobnostní a sociální výchovy.⁸

⁸ NÚV. Upravený RVPZV se zapracovanými změnami_29032013 [online]. [cit. 15. 01. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.nuv.cz/file/318/>.

1.4 TVRZE A PANSKÁ SÍDLA NA CHEBSKU

1.4.1 OBLAST CHEBSKO

Chebsko náleží Karlovarskému kraji, který leží na západní straně Čech. Území Chebska před 13. stoletím zahrnovalo daleko větší území než dnes. Přibližně se zmenšilo o jednu polovinu své rozlohy. Stalo se tak postupem doby, ve které tato oblast přicházela o svou čttnou rozlohu díky územním a politickým změnám. Ústředí starého Chebska leželo v bezprostřední blízkosti města Chebu. Během 13., 14. a 15. století přišlo Chebsko o největší části svého území.

Počátky osídlení jsou z mladší doby kamenné. Nejvíce archeologických objevů je z doby bronzové. Nejen Chebsko, ale i naše celé území bylo obýváno Lužickým lidem. Tento kmen vystřídali Keltové, jedinou zmínkou o jejich osídlení na území Chebska je pojmenování řeky Ohře Kelty- Agara. Kelty vystřídali národ Markomanů a okolo 6. století zaznamenáváme z archeologických zjištění příchod Slovanů do této oblasti. Slované v blízkosti Chebu vybudovali slovanské hradiště, které pojmenovali Cheb. V 11. století bylo Chebsko připojeno k německé říši. Oblasti vládli hrabata z Vohburku, kteří nechali ve slovanském hradišti vybudovat hrad. Po vymření Vohburků přichází na území rod Štaufů. Friedrich Barbarossa byl velmi významným členem tohoto rodu. Díky němu vznikl v Chebu nový hrad. Od roku 1266 patřilo území Přemyslu Otakaru II. Své území udržel do roku 1275, kdy území získává římský král Rudolf I. Habsburský. Zpět do Čech se zařadila oblast za vlády Václava II. Pod vládou Jana Lucemburského se Chebsko připojilo ke Koruně české a k českému státu. Počátkem 18. století bylo Chebsko společně s Loketskem připojeno k Žateckému kraji. V roce 1808 předložil císař verdikt o připojení Chebska k pražské arcidiecézi⁹. K připojení oblasti Chebska k Čechám došlo až později a to v 90. letech 19. století, kdy byl zřízen Chebský kraj. V roce 1960 vznikl dnešní okres Cheb.¹⁰

1.4.2 VÝVOJ PANSKÝCH SÍDEL

Ne zrovna jednoduchý byl vývoj panských sídel ve starém Chebsku. Hrady, tvrze a zámky byly obývány příslušníky šlechty, církve nebo také vyšší společenskou vrstvou. Tyto rezidence musely splňovat určité limity. Svému majiteli musely poskytnout v době ohrožení určitou ochranu, dále musely být přizpůsobeny zvýšeným nárokům majitele

⁹ Arcidiecéze je hlavní správní jednotka církve, v čele se sídelním arcibiskupem. Zdroj: www.slovník-cizich-slov.cz

¹⁰ ÚLOVEC, Jiří. *Hrady, zámky a tvrze na Chebsku*. Cheb: Chebské muzeum, 1998, s. 5 – 9.

souvisejících s vybavením těchto panských sídel. Panská sídla sloužila především jako ústředí správy pozemků a vlastnictví pána domu.

Nejstarším sídlem bylo slovanské hradiště, na kterém je dnes vystaven chebský hrad. Panská sídla stavěli ministeriálové,¹¹ během první ministeriální kolonizace Chebska bylo postaveno několik hradů v románském stylu. Mezi prvními byly založeny hrady ve Skalné – Wildstein, v Ostrohu – Seeberg, později hrad v Plesné – Fleissen, v Chebu – Václavův hrad, ve Starém Rybníce – Altenteich a další. Na tomto území se nestavěly pouze hrady, které obývala spíše vyšší vrstva. Ti ne příliš ušlechtilí si budovali tvrze. Tvrze jsou malá opevněná sídla. Byly stavěny zpravidla uprostřed vesnice a v blízkosti zemědělského zázemí. Většina těchto tvrzí se nedochovala, buď byla zbořena, nebo přestavěna.¹²

1.4.3 TVRZE A PANSKÁ SÍDLA

Lomnička (Steingrub)

Tato vesnice leží v těsné blízkosti města Plesná, pod jejíž katastr dnes spadá. Ves se nachází přibližně 16 km severním směrem od Chebu. Dříve byla spíše známá jako část majetků Multzů z Valdova, kteří obývali panská sídla v Lesné, Hrzíně atd. V polovině 14. století prodal Waldsassenský klášter ves Rüdigerovi ze Sparnecku. Kolem 15. století ves patřila pod nedalekou Lesnou, spolu s ní byla během 16. století prodána Multzům z Valdova, kteří její vlastnictví ve svém rodu udrželi až do poloviny 19. století. Pak se vystřídalo několik majitelů, až po druhé světové válce přešla ves do majetku státu. Na začátku 18. století tu bylo vystavěno panské sídlo, zámek. Potvrzuje to zmínka o zámku v Josefském vojenském mapování. Prostá zámecká budova se nacházela na severozápadní části vsi v poplužním dvoře. V první polovině 19. století byla základní zámecká budova zvětšena o přístavbu. Detaily o tomto zámku nejsou nikde zaznamenány, budova byla roku 1968 zbořena.¹³

Milhostov (Millesen, Mühlessen)

Ves ležící severovýchodně 10 km od Chebu byla založena nejspíše kolem 12. století, ale toto tvrzení nemáme úplně doložené. Jediné, co nás k tomu přiklání, je slovanské jméno obce Milhošť – Milhostův dvůr. Vesnici na počátku 13. století vlastnil Poppo z Milhostova, byl to chebský ministeriál, který měl údajně za své panské sídlo

¹¹ Ministeriálové = nesvobodní služebníci feudálů, kteří byli pověřeni správními, hospodářskými a vojenskými úkoly. Zdroj: www.slovník-cizich-slov.cz

¹² Tamtéž, s. 9 – 10.

¹³ Tamtéž, s.128 – 130.

kostel sv. Mikuláše. Některé části kostelu jsou nejspíše již z poloviny 13. století, například věž, ve které ministeriál pravděpodobně žil. Je možné, že panské sídlo bylo tedy součástí tohoto románského kostela. Po Poppově smrti nabyl obec klášter ve Waldsassenu. Do 15. století měla ves mnoho rozdílných majitelů, pak připadla pod město Cheb.¹⁴

Kopanina (Frauenreuth)

Obec leží 15 km severovýchodně od města Cheb. První zmínky o vsi jsou doložené již z roku 1265. Obec vlastnil klášter ve Waldsassenu a křížovnický komenda v Chebu až do začátku 15. století. Jako ostatní vsi v okolí, i tato měla mnoho majitelů. Nejvýznamnějším byl v 16. a 17. století rod Fritschů. Ti ves měli ve své správě po dvě staletí. Nakonec ves byla přidělena městu Cheb. V pramenech se dočteme o možné existenci hradu, který měl stát v Kopanině. Ale tato informace zatím není ničím podložena. Tajemství hradu by možná odhalil archeologický průzkum oblasti, kde hrad měl údajně stát.¹⁵

Hrzín (Hörsin)

Hrzín se nachází 14 km severně od Chebu. V Hrzíně se údajně nacházelo malé tvrziště. První údaj o obci je z roku 1185 z vlastnictví obce klášterem ve Waldsassenu, ten obec střídavě vlastnil s rodem Markvartů z Vokova až do začátku 14. století. Na sklonku 15. a 16. století vlastnili Hrzín Multzové z Valdova, kteří spravovali i Lesnou a Lomničku. Protože v Lomničce Multzům sídlo nevyhovovalo, nechali si v Hrzíně postavit novou rezidenci. Od roku 1834 vzal pod svůj majetek Hrzín, Lesnou a Lomničku rod Auerspergů. Ti tyto vesnice připojili k Hartenbergu, dnešní obci Hřebeny, kde se nachází zřícenina hradu. Po roce 1945 byla vesnice majitelům zabrána a přešla pod majetek státu. Sídlo se nacházelo v panském dvoře, původně mělo čtyři křídla. Toto bylo doloženo z Josefského vojenského mapování. Koncem 18. století byla křídla budovy přestavěna na několikpatrový zámek. Zámek sloužil šlechtě až do 20. století. Zanedbanou stavbu museli roku 1973 zdemolovat.¹⁶

Lesná (Wallhof)

Název Wallhof je nejspíše z polohy obce, která leží v lesích. Lesná se nachází v údolíčku, kterým protéká potok Lubinka v blízkosti obce Nový Kostel, 15 km severovýchodně od Chebu. V Lesné najdeme pozůstatky tvrziště, ve kterém je uchráněn

¹⁴ Tamtéž, s. 132 – 134.

¹⁵ Tamtéž s. 104.

¹⁶ Tamtéž, s. 75 – 77.

poloostřevky se vzrostlými stromy a nově vytvořený rybník.¹⁷ Roku 1265 nacházíme první zmínku o panském dvoře, který byl v majetku kláštera ve Waldsassenu. V polovině 14. století nabyl panské sídlo společně se vsí Trost Winkler. Český král Jiří z Poděbrad věnoval sídlo v polovině 15. století Šlikům, kteří v obci nechali vystavět sídlo nové. Lesná měla tedy už dvě panská sídla. Dále byla panská sídla v držení rodů Multzů z Valdova, kteří taktéž jako Šlikové nechali ve vesnici vystavět ještě jedno sídlo. Během roku 1648 loketská vojska sídla zničila a vypálila. Rod Auerspergů vlastnil obec od roku 1846. Po druhé světové válce bylo zbylé sídlo zrušeno a přešlo do správy majetku státního statku. Obyvatelé vesnice se odstěhovali a ves tak v 60. letech zanikla.¹⁸

Horní Luby (Ober Schönbach)

Luby leží 20 km severně od Chebu. První písemná zmínka o Lubech je z roku 1158, kdy Luby patřily k českému státu. V roce 1165 je český král Vladislav daroval klášteru ve Waldsassenu. Klášter Luby společně s Horními a Dolními Luby odprodal v polovině 14. století rodu Sparnecků. Pak vlastnili hrad Schwarzburgové a následně Šlikové. Ti v Lubech založili panství s tvrzí. V polovině 16. století jim byl majetek zkonfiskován a o Luby se starali úředníci z Lokte. Koncem 16. století byly Luby prodány. Krátce je měl ve svém majetku Jan Popp, po jeho smrti je odkoupil Jindřich z Písnice. Od roku 1730 vlastnil Luby rod Selbů, následně Hoyerů a dalších majitelů. Po druhé světové válce byl majetek pod státní správou.

Tvrz stála v panském dvoře na malém vršku. Její vzhled není známý, bohužel se nedochovalo nic, co by nám ji přiblížilo. Písnicové v polovině 17. století postavili nový patrový zámek (viz. Příloha č. 1), který byl později přestavěn do skupiny několika domů situovaných do písmene H. Na konci 19. století ubourali ze zámku dvě jižní křídla a zámek opět přestavěli. Tato podoba mu zůstala až do 80. let 19. století. První patro sloužilo šlechtě k obývání, v přízemí se nacházela kuchyně a hospodářské místnosti. Po roce 1945 byl zámek využíván pohraničními strážci. Pak spadl pod správu státu a chátral. V roce 1988 byl částečně zbořen. Zbytky zámku jsou ve velmi špatném stavu.¹⁹

¹⁷ KAREL, Tomáš - KNOLL, Vilém - KRČMÁŘ, Luděk. Panská sídla západních Čech - Karlovarsko. České Budějovice: Veduta, 2009, s. 102.

¹⁸ ÚLOVEC, Jiří. *Hrady, zámky a tvrze na Chebsku*. Cheb: Chebské muzeum, 1998, s. 117 – 120.

¹⁹ Tamtéž, s. 64 – 67.

1.5 HRADY V CHEBU A JEHO NEDALEKÉM OKOLÍ

1.5.1 CHEB

Město Cheb leží v západní části České republiky. Střed města je vzdálen přibližně 10 km od státních hranic se Spolkovou republikou Německo. Cheb leží na řece Ohři a je obklopen Zlatým, Švédským a Špitálským vrchem. Historie města a jeho okolí je velice hojná. Nacházely se zde dva hrady. Chebský hrad, který byl přestavěn na císařskou falc na počátku 12. století a své místo ve městě má dodnes. Druhý hrad vystavěl Václav II., podle něhož získal svůj název Václavův hrad, vznikl pravděpodobně za doby jeho panování ve 13. století. V okolí Chebu se nachází velké množství panských sídel, která patřila ministeriálům, kteří se považovali za nižší šlechtu a tím jím náležely pozemky a panská sídla.

„Původ českého jména města lze spatřovat v jeho poloze v ohybu, tedy ve "chbu" řeky Ohře. Jméno německé, Eger, je odvozováno od keltského pojmenování řeky Ohře - Agara. Vůbec první zmínka s jeho jménem se nachází v listině německého krále Jindřicha IV. z roku 1061, který tehdy daroval svému služebníkovvi Otnantovi kus lesa při cestě, která jde z Chebu ("de Egire").“²⁰

Dějiny města se dotýkají 9. století. V této době setrvalo na dnešním území města, přímo v zákrutu řeky Ohře, slovanské hradiště. Tato kolonie se stala v 11. století městem. V počátku 12. století byl Cheb připojen k Čechům. Jeho výsady a privilegovaná postavení v českém království setrvaly až do počátku 16. století. Cheb byl považován za silné město, kolem něj se lemovala opevnění, která měla převážně vojenský účel. V roce 1492 zde projednávali svůj spor husité s katolíky, sjednávali podmínky basilejského koncilu. Následně byl Cheb odměněn zlatou bulou za věrnost a za zásluhu na kladném průběhu jednání husitů s katolíky. Velké ztráty město utrpělo ve třicetileté válce, kdy sloužilo střídavě jako základna obou bojujících stran. V polovině 15. století se Cheb proměňuje v barokní pevnost, která byla na počátku 17. století zrušena a hradby města byly strženy.²¹

Město se rozkládalo na rozcestí významných obchodních cest. Jedna z cest vedla z Norimberku do Prahy. Díky tomu město rozkvétalo. V centru města bylo vybudováno početné tržiště, které stálo na dnešním náměstí. V dolní části tržiště postavili jedenáct kotců-krámků ve třech řadách, z kterých později vznikl „špalíček“. Ten je tvořen z budov,

²⁰ Tamtéž, s. 78.

²¹ DAVID, Petr - SOUKUP, Vladimír. *Západočeské lázně: s mapovým atlasem*. Praha: Soukup & David, 2001, s. 53-54.

kteřé jsou na sebe napojeny. Na náměstí později postavili i nemálo honosných budov pro ekonomicky mocnější měšťany. Domy na náměstí (viz. Příloha č. 2) jsou osobité svými vysokými střechami s patrovými půdami, ve kterých obchodníci ukládali své zboží. K městu Chebu náleží i dva kláštery ze 13. století, klášter františkánský a klášter klarisek.²²

1.5.2 CHEBSKÝ HRAD

Chebský hrad (viz. Příloha č. 3) je viditelný již z dálky díky své černé věži, která je dle mého názoru u nás ojedinělá. Hrad je významnou pamětihodností města. Leží v blízkosti pravého břehu řeky Ohře. S jeho historií se pojí i několik pověstí, o kterých se zmíním později.

Kamenný hrad nechala vystavit markrabata z Vohburgu před rokem 1135. Následně se hradu ujal římsko-německý rod Štaufů. Fridrich Barbarossa, významná historická postava pocházející z tohoto rodu, nechal hrad přestavit na císařskou falc. Falc sloužila panovníkovi k tomu, aby i z Chebu mohl vykonávat své povinnosti a poskytovala mu zázemí nejen pro něj, ale i pro celý jeho dvůr. V České republice je tato císařská falc ojedinělá, více falcí bychom našli na území dnešního Německa. Pozůstatky paláce, Černé věže a kaple jsou ještě dnes k vidění na chebském hradě. Fridrich Barbarossa svou falc několikrát navštívil, pořádal zde říšské sněmy. Do počátků 14. století vlastnili falc jen čeští panovníci. Hrad poctili návštěvou i jiní čeští panovníci, byl zde Karel IV. i Jiřík z Poděbrad.²³ Správa z hradu byla vykonávána prostřednictvím zemského sudího, později purkrabího nebo ministeriálů, do 14. století tyto osoby měly vládu i nad městem, ale to se brzy změnilo. Město se stávalo hospodářsky silnějším, purkrabí se museli podřizovat v mnoha ohledech městu a tím vznikaly konflikty. Funkce hradu vykonávat úřední činnost byla značně omezena, a tak hrad chátral.²⁴

Mezi zachovalé části falce patří tzv. Černá věž (viz. Příloha č. 4), která byla elementem opevnění sloužícího k obranné úloze. Věž má tvar kvádrů, má čtvercový podklad a její výška je 18,5 metru. Černá se jí říká, protože je postavena z černých kvádrů. Ty byly dovezeny z nedaleké Komorní hůrky – nečinné sopky. Kaple sv. Erharda a sv. Uršuly je nejméně porušenou budovou. V roce 1213 tu císař Fridrich II. podepsal zlatou bulu, tím se kaple zapsala do podvědomí lidí. Z hradního paláce jsou dochovány jen

²² JÍLEK, Tomáš - JANUSOVÁ, Jana. *Kulturní památky západních Čech*. Plzeň: Západočeská univerzita, 1994, s. 36-38.

²³ Hrad Cheb. *Příběh Chebského hradu* [online]. [cit. 16. 01. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.hrad-cheb.cz/cz/pribeh-chebskeho-hradu>.

²⁴ ÚLOVEC, Jiří. *Hrady, zámky a tvrze na Chebsku*. Cheb: Chebské muzeum, 1998, s. 81-82.

některé obvodní zdi dosahující přibližně výšky prvního patra. Předpokládá se, že v něm byl slavnostní sál, důkazem toho jsou pozůstatky arkádových oken (viz. Příloha č. 5). K západní části paláce byla v 15. století přistavěna hospodářská budova, v níž byli v roce 1634 zavražděni Valdštejnovi důstojníci. Tento dům je dnes pojmenovaný po člověku, který přispěl k vraždě důstojníků, Gordonu – Gordonův dům.²⁵ Sám Albrecht z Valdštejna nenocoval společně se svými důstojníky. K noclehu využil měšťanský dům – Pachelbelův, kde byl 25. 2. 1634 zavražděn. Dnes v tomto domě sídlí krajské muzeum (viz. Příloha č. 6). Jednou z expozic je život i smrt vojevůdce Albrechta z Valdštejna, která nám předkládá obrazy, dobové předměty aj.²⁶ Zajímavostí je, že Johannes Kepler, císařský astronom, v roce 1608 sestavil Albrechtovi z Valdštejna horoskop jen do roku 1934, tvrdil, že v březnu tohoto roku měl Albrecht velmi nepříznivé konstelace planet, a tak horoskop dál nedodělal. Sám Kepler zemřel dříve než Albrecht. Traduje se, že Albrecht vždy o půlnoci se zjevuje na hradě v koňském povozu se čtyřmi koňmi, z očí mu šlehají plameny a na prsou má krvavou skvrnu.²⁷ V 17. století byl hrad přestaven, získal opevnění v barokním stylu. V 19. století hrad vlastnilo město Cheb, od té doby se hrad zrestauroval a opravy společně s archeologickými výzkumy jsou zde plánovány průběžně.²⁸

1.5.3 VÁCLAVŮV HRAD (WENZELSBURG)

Bylo pro mě velkým překvapením, když jsem se v literatuře dočetla, že v tehdejší město Chebu byl k starému chebskému hradu vybudován hrad jiný, který měl mít zkrátka stejnou úlohu jako stávající chebský hrad, a to obrannou. Václavův hrad (viz. Příloha č. 7) měl společně s chebským hradem čelit nájezdům nepřátelských vojsk a udržet si tím své území, které spadalo do českého království.

Proč byly vlastně v jednom městě vybudovány dva hrady? To byla první otázka, která mě napadla právě při nabytí poznatků o tom, že hradů bylo v Chebu více. O Václavově hradu nemáme příliš mnoho zápisů v literatuře, proto můžeme jen předpokládat, že vznikl za vlády Václava II., který nechal hrad vybudovat na levém břehu řeky Ohře. V té době se na pravém břehu téže řeky nacházel již chebský hrad. Můžeme se domnívat, že Václav II. měl obavy o chebský hrad, protože ten stál přímo ve středu tehdejšího říšského města.

²⁵ DAVID, Petr a kol. *Chebsko a Ašsko*. Praha: D&S, 1997, s. 14 – 15.

²⁶ Hrad Cheb. *Pachelbelův dům – Krajské muzeum* [online]. [cit. 18. 01. 2016]. Dostupné z WWW: <<http://www.hrad-cheb.cz/cz/pachelbeluv-dum-krajske-muzeum>>.

²⁷ DAVID, Petr -SOUKUP, Vladimír. *Západočeské lázně: s mapovým atlasem*. Praha: Soukup & David, 2001, s. 54 – 55.

²⁸ KAREL, Tomáš - KNOLL, Vilém - KRČMÁŘ, Luděk. *Panská sídla západních Čech - Karlovarsko*. České Budějovice: Veduta, 2009, s. 65.

Domníval se, že chebský hrad by byl pro nepřátele snadno přístupný. Oba hrady propojoval most, který vedl přes řeku Ohři, což pokud jde o most, je zcela jisté sdělení. Jiné už to bude s přesným popisem místa na obou březích, kde měl most spojoval protilehlé břehy. Dávnější autoři líčili most vysoko nad řekou Ohři, což se nyní zdá jako velmi málo předpokládané. Další možností, která se stala výsledkem hypotéz, je ta, že most byl postaven níže nad řekou a navazoval na cestu, která měla být údajně chráněna hradbami.

Prvotní psané záznamy o hradu jsou ze 14. století. V té době byl hrad již v úpadku, bylo jasné, že dva hrady v takové blízkosti společně nemohou fungovat dlouho. Za úpadek se zasloužil tehdejší purkrabí Zdimír ze Sedlce. Král Václav IV. Zdimíra odvolal a nechal strhnout most, který spojoval oba hrady. Tak Václavův hrad zůstal na levém břehu řeky opuštěný a bylo dosaženo toho, že přišel o svou původní obrannou úlohu. Český panovník se již o svůj hrad přestal zajímat. V 15. století se tento hrad stal součástí městského opevnění, byl přestavěn pro dělostřelecké účely. Takto sloužil až do 18. století. Kolem roku 1821 byl hrad zbourán a pod ním byl vybudován tehdejšími majiteli kamenolom.

S tímto hradem je spojeno mnoho nepřesností, co se týče jeho pravé tváře. Prvotní předpoklad podoby hradu popisuje kruh, který byl olemován masivními hradbami s hradním příkopem a několika baštami. Dle Marianovy topologie je základ hradu zakreslen čtyřúhelníkem se dvěma věžemi s příkopem situovaným do půlkruhu. Hrad se s věží spojoval zdí.²⁹

Nad tímto hradem jsem stále přemýšlela a chtěla si ujasnit pár informací, či doplnit něco, co jsem se v literatuře nedočetla, proto jsem oslovila Mgr. Michala Beránka, chebského archeologa a zaměstnance chebského muzea. První otázkou jsem se chtěla dozvědět dnešní polohu Václavova hradu, a zda je na místě alespoň nějaká cedule, která by občany informovala o skutečnosti, že tam dříve hrad stál. Bohužel, na místě, kde stál hrad, dnes stojí panelový dům a žádná informativní tabule se zde nenalézá. Myslím si, že tento hrad má svou bohatou historii a alespoň informační ceduli s údaji a fotografií by si zasloužil. O starém chebském hradu se traduje mnoho pověstí, tudíž mě zajímalo, zda se i nějaká pověst váže k tomuto sídlu. Byla jsem mile překvapena, když mě pan Beránek ujistil, že ano. Údajně by pověst měla být o zlém purkrabím. Nedohledala jsem, jestli se na místě, kde stával hrad, někdy dělal archeologický výzkum. Chebský archeolog mě ujistil, že na tom místě se žádný výzkum nekonal, neboť byl hrad významně rozbořen již

²⁹ ÚLOVEC, Jiří. *Hrady, zámky a tvrze na Chebsku*. Cheb: Chebské muzeum, 1998, s. 88 – 91.

v 19. století, zdivo bylo rozebráno a ve skále pod ním otevřen lom, a proto byla zčásti rozbořena i samotná poloha hradu. V zásadě při budování panelového domu byl vybagrován i zbytek.³⁰ V článku „O druhém hradu už nikdo neví“, z Chebského deníku jsem se dočetla, že hrad, který stál v dnešní Koželužské ulici, zanechal ve stěnách lomu zbytky své hradební zdi (viz. Příloha č. 8). To je nejspíše poslední část hradu, která byla zachována.³¹

1.5.4 OSTROH (SEEBERG)

Hrad se nachází v obci Ostroh, která leží přibližně 5 km západně od Františkových Lázní. Ostroh neboli Seeberg (viz. Příloha č. 9), je často navštěvovaný hrad převážně německými turisty, kteří jezdí využívat léčivou sílu pramenů do blízkých lázní.

Hrad nám nabízí prohlídku, ve které nalezneme dobové – renesanční oblečení, nábytek a černou kuchyni. Další expozicí je stodola, v níž nalezneme zemědělské stroje, nářadí a nábytek venkovanů, který nám přiblíží tehdejší život nižší vrstvy na Chebsku. Se střídáním uměleckých slohů měnil i zčásti hrad svou podobu. Dochovaná je románská Čapí věž, nebo gotický jižní palác. Renesanci spatřujeme v arkádách na nádvoří hradu. Seeberg řadíme mezi nejstarší sídla na Chebsku. Tento hrad v minulosti navštěvovali Johann Wolfgang Goethe nebo Božena Němcová. Románský hrad byl postaven pravděpodobně na konci 12. století. Jeho základ leží na vrcholku skály, stojí přímo v místě, kde stálo pravěké hradiště.

Podobně jako chebské hrady, tak i Seeberg náležel ministeriálům, kteří o hrad pečovali. První záznamy o hradu jsou z roku 1322. Císař Ludvík Bavor hrad přislíbil společně s Chebskem Janu Lucemburskému, od té doby hrad spadal pod Korunu českou. V roce 1434 se stal majitelem hradu kancléř císaře Zikmunda Kašpar Šlik. Císař mu daroval hrad za jeho kancléřské služby. Po tomto majiteli vlastnilo hrad mnoho rodů. Podobně jako chebské hrady i Seeberg ztratil ze své krásy v dobách třicetileté války. V roce 1648 se k hradu přiblížilo švédské vojsko v čele s generálem Königsmarkem. Vojáci hrad dobyli a vypálili. Vzhledem k tomu, že hrad neměl žádné své vojsko a nemohl se bránit, bylo jeho dobytí značně jednoduché. Za zmínku stojí rod Gerhardů, kteří na počátku 18. století hrad prodali městu Cheb. Podstatné rody, které vlastnily hrad, mají své erby na portále hradu. Hrad do 70. let minulého století spravuje Františkolázeňské

³⁰ Rozhovor s panem Mgr. Michalem Beránkem uskutečněn autorkou dne 29. 02. 2016, originál uložen v archivu autorky.

³¹ PRZECZEK, Petr. *O druhém hradu už nikdo neví*. Cheb: Chebský deník – archiv.

muzeum.³² Ve sklepní části hradu je připravena pro návštěvníky napodobenina chebské katovny s mučírnu a nástroji, které se k mučení tehdy používaly. Chebský kat byl sběratelem mincí, zbraní a nerostů. Jeho sbírky jsou také na hradě k vidění.³³

1.5.5 SKALNÁ (WILDSTEIN)

Město Skalná se nachází asi 10 km severně od Chebu a 6 km jižně od města Plesná. Původní název města byl Vildštejn podle stejnojmenného hradu (viz. Příloha č. 10). Ve středu města najdeme náměstí v neobvyklém tvaru lichoběžníku, na němž leží kostel sv. Jana Křtitele. Skalná leží na potoce zvaném Sázek. Město zasáhl v roce 1810 požár, který způsobil velké ztráty. I přesto, že nejsou záznamy o tom, že město dostalo svá práva, měla Skalná na konci feudalismu téměř 2 500 obyvatel, kteří obývali 253 domů.³⁴ Dnes má Skalná kolem 1 888 obyvatel. V roce 1905 byla Skalná korunována na město, k tomu jí dopomohl vzrůstající průmysl v oblasti řemeslné výroby, ruční výroby papíru, výroby kamenin a hrncířství. Dodnes přetrvává těžba jílu a písků v okolí města. Tyto suroviny město vyváží do celého světa.³⁵

Historie Skalné je propojena s hradem Wildstein. Ten je postavený na vysoké skále, pod ním protéká potok Sázek. Hrad byl postaven pravděpodobně přibližně ve 12. století, je významný tím, že spadá do nejstarších vodních kamenných hradů v Čechách. Jeho architektura vypovídá o účasti rodu Štaufů na výstavbě hradu, který je složen z neopracovaných kvádrů tzv. bosovaného zdiva. Když bychom se procházeli kolem hradu, narazili bychom pouze na úzký potok Sázek. Proč se tedy říká o hradu, že je vodní? V podhradí kdysi nechali potok přehradit a vzniklý rybník sloužil společně s opevněním jako obrana před nepřáteli. Původně románský hrad v minulých staletích párkrát změnil svou podobu, přizpůsoboval se době. Nejzávažnější přestavby hradu proběhly v 15. a 16. století. V této době jeho majitel usiloval o zvětšení plochy k bydlení. V 18. století byl na předhradí vybudován zámek, který je dnes pouze zříceninou. Hrad je stále třípatrový, před meteorologickými jevy ho chrání velmi strmá střecha. K hradu byl přistaven pivovar během 19. století a tím byl celý hrad přetvářen pro potřeby pivovaru.³⁶

³² ČT-Toulavá kamera. *Hrad Ostroh* [online]. [cit. 20. 01. 2016]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1126666764-toulava-kamera/205411000321023/>>.

³³ Radiožurnál. *Po Česku – hrad Seeberg* [online]. [cit. 19. 01. 2016]. Dostupné z WWW: <<http://prehravac.rozhlas.cz/audio/2982580/>>.

³⁴ PELANT, Jan. *Města a městečka Západočeského kraje*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1984, s. 250 – 251.

³⁵ VOLENA - RÜCK, autorská skupina, *Kamenné vrchy*. Plesná: Městský úřad, 2001, s. 59 – 60.

³⁶ Město Skalná. *Historické památky – hrad Vildštejn* [online]. [cit. 20. 01. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.skalna.cz/turista/historicke-pamatky>.

V roce 1225 použil Albrecht Nothaft název hradu Vildštejn v součásti svého šlechtického jména. Je tedy možné, že jeho rod Nothaftů opustil v té době Chebský hrad a přemístil se do hradu Vildštejn. Tento rod byl natolik silný, že měl i své ministeriály a leníky, kteří spravovali jejich pozemky a stavby. Ještě silnější je učinilo dědictví majetků po ministeriálních rodech z Hohenbergu (dnešní Hohenberg an der Eger, vzdálený jižně od města Libá přibližně 4 km, nacházející se na území dnešní Spolkové republiky Německo) a z Liebensteinu (dnešní Libé vzdálené severozápadně od města Cheb). Jejich území bylo celkem rozsáhlé. Na sklonku 13. století rod Nothaftů rozprodal, ale i věnoval majoritu svého panství. Adelheid z Paulsdorfu se stala ženou Engelharda Nothafta z Vildštejnu, tyto manželé nechali zastavit hrad ve prospěch svého zetě z rodu Mechelsgrünu. Příštími držiteli hradu byli Frankengrünerovi, Gumerauerovi a po nich v roce 1521 odkoupili hrad Šlikové, kteří vlastnili nedaleký hrad Seeberg. Netrvalo to příliš dlouho, přibližně deset let a hrad měl ve svém jmění Volf z Wirspergu.³⁷ Rod Wirspergů se vyznačoval svou krutostí, za kterou někteří z nich byli uvedeni do klatby, jiným zkonfiskovali majetek.³⁸ A tak koncem 16. století hrad přešel do vlastnictví Trautenbergů, kteří společně s Vildštejnem zakoupili i hrad Altenteich (dnešní Starý Rybník). Příštími majiteli byli Wilhelmové, dále Engelhardové, od nichž hrad koupil koncem 2. světové války Geipel, který v okolí vlastnil mnoho továren. Hrad si udržel jen velmi krátce, se skončením 2. světové války skočilo i vlastnictví jeho hradu. Přesně v polovině 20. století o hrad pečoval národní výbor, který ho v roce 1999 prodal soukromému majiteli.³⁹ Současný majitel hrad postupně opravil a vybudoval na hradě stylovou restauraci, hradní muzeum, kovářskou dílnu, muzeum soudnictví a vězení a muzeum hasičské techniky. Vzhledem k tomu, že tehdejší národní muzeum hrad prodalo z důvodu nedostatku finančních prostředků na nákladné opravy, má Vildštejn veliké štěstí, že ho získal majitel, který hrad opravil a je vidět velké úsilí, které směřuje k tomu, aby návštěvníci hradu nebyli zklamáni a odnášeli si pocit uspokojení z jeho návštěvy.

1.5.6 STARÝ RYBNÍK (ALTENTEICH)

Ves Starý Rybník leží v blízkosti města Skalná, pod jejíž katastr dnes spadá. Starý Rybník se nachází přibližně 10 km severně od města Chebu. Zřícenina hradu Starý Rybník

³⁷Wildstein. *Historie* [online]. [cit. 21. 01. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.wildstein.cz/web.cz/historie.htm>.

³⁸DAVID, Petr a kol. *Chebsko a Ašsko*. Praha: D&S, 1997, s. 58.

³⁹VOLENA - RÜCK, autorská skupina, *Kamenné vrchy*. Plesná: Městský úřad, 2001, s. 58 – 60.

(viz. Příloha č. 11), dříve Altenteich, leží v bezprostřední blízkosti rybníků na malé skále. Vesnice se pyšní i zámečkem (viz. Příloha č. 12), který byl vybudován kousek od hradu.

Tak jako dnes, i dříve vesnice Starý Rybník patřila ke Skalné. Ve 13. století vlastnili Vildštejn ve Skalné Rabové z Mechelsgrünu, jeden z nich kolem roku 1350 hrad Vildštejn opustil a zřídil si své sídlo ve Starém Rybníku. Jeho rod udržel hrad až do konce 13. století. Dodnes není známo, jakým způsobem se stali novými majiteli hradu Frankengrünerové z Chebu. Další generací byli Gumerauerové, kteří později získali i hrad Vildštejn ve Skalné, své majetky spravovali až do konce 15. století. Příští tři staletí se na hradě vystřídaly rody Brambachů, Wirspergů, Trautenbergů, Hartenbergů, Perglárů a dalších. Vlastníků hradu se zde vystřídalo mnoho až do konce 2. světové války. Můžeme tedy konstatovat, že hrad do sklonku 18. století a 19. století sloužil jako panské sídlo. Po tomto období plnil svou úlohu jen zčásti. Na konci 18. století ho zasáhl blesk a část hradu vyhořela, dále byla využita jen vstupní budova, která byla opuštěna a zchátrala až ve 20. století. Na konci hradu se nacházel třípatrový palác, který sloužil k obydlí. Dnes odkrývá pozůstatky z tohoto paláce jen na západní boční zeď a pár obvodových zdí. Palác měl dvě hradní věže, z nichž jedna je dodnes z malé části zachována. Během 15. a 16. století byl hrad přestavěn, tato tvář mu vydržela až do konce 18. století, kdy se hrad změnil, ale jen uvnitř, neminul ho zásah renesančního a barokního slohu.⁴⁰ Dnes hrad vlastní soukromý majitel, který ho velmi pozvolna opravuje. V minulých letech byl k zřícenině hradu volný přístup, dnes se na hrad můžeme dívat pouze přes již zmiňovaný rybník.

1.5.7 PLESNÁ (NEUHAUS)

Město Plesná leží na západní hranici s Německem, přibližně 17 km severně od města Chebu. Město se rozkládá nad horním tokem potoku Plesná. Dnes má město přes 2 000 obyvatel.

První písemné zmínky o Plesné jsou z roku 1185, kdy obec spadala do majetků Waldsassenského kláštera, stala se korunním lénem spadající pod nedaleký Vildštejn. Plesná měla v průběhu několika staletí mnoho názvů – Vlizen, Flizen, Vleizen, Flissen, Fleisen, Fleusen, Fleiszen, Fleissen. Názvy jsou si velmi podobné, nejspíš jde o rozdílnou výslovnost či gramatiku.⁴¹ V historických pramenech je uváděno, že název města Vlizen-Flizen- Fleissen pochází se slovanského Blizen, což znamená blízko. Roku 1348 byl

⁴⁰ ÚLOVEC, Jiří. *Hrady, zámky a tvrze na Chebsku*. Cheb: Chebské muzeum, 1998, s. 210 – 213.

⁴¹ PELANT, Jan. *Města a městečka Západočeského kraje*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1984, s. 224.

klášter ve Waldsassenu prodán i s jeho majetky, a tak se Plesná dostala do rukou Rüdigeru ze Sparnecku. O rok později se rytíř poddal českému králi Karlu IV. a nabídl mu celé své území. A tak se stalo to, že Plesná a její okolí bylo připojeno k zemím Koruny české. V době husitské byly město, hrad i kostel vypáleny.⁴² V 15. století patřilo město Šlikům, v 16. století již Viršpekům, ti ho rozdělili na tři části a tyto části připojili k Vildštejnu, dnešní Skalné a Altenteichu, dnešnímu Starému Rybníku. Od 18. století do první poloviny 20. století se město stalo významným textilním střediskem, s tím souvisel i nárůst obyvatel. Na počátku 20. století měla Plesná 2 900 obyvatel. V roce 1900 byla povýšena císařem Františkem Josefem I. na městys, s nímž souviselo o dva roky později přidělení městského znaku – erbu.⁴³ Znak má tvar štítu rozděleného do čtyř polí. Horní levé pole je červené a horní pravé pole zlaté. Ve spodních dvou polích je to přesně opačně. Nejdříve zlaté pole a vedle něj je červené pole. Přes červená pole leží železná kotva, která značí vývoz zboží do zámoří. Uprostřed štítu stříbrné ozubené kolo značící rozvinutý průmysl ve městě. Ve stříbrném kole se nachází včela, které zastupuje pilné dělníky a dělnice, díky kterým byl průmysl na velmi dobré úrovni. V dolní levé části letopočet 1900, který značí rok, od kterého je Plesná městem. Tento znak je pozměněnou verzí původního znaku. Změněný byl v roce 1948, po události, kdy město okupovala německá vojska za druhé světové války. Před tímto rokem se v horním levém poli nacházelo písmeno F, které značilo bývalý německý název města Fleissen.

Počátkem 20. století se Plesná rozvíjí díky vybudování železniční tratě, která umožňuje vývoz zboží. Průmyslové město mělo podniky na výrobu papíru, koželužnu, kterou vlastnil známý továrník Johann Adam Geipel nebo továrny na textilní a stávkové zboží Johna Lehrmanna a jeho synů. Město se proslavilo nejen v Čechách, ale i v zahraničí, dokladem toho je vývoz tehdejších firem do zámoří. Kolem roku 1928 žila v Plesné jen velmi malá menšina Čechů. 30. dubna 1945 okupované město osvobodilo americké vojsko, během osvobození bylo město dost poškozeno. Po válce došlo k odsunu německého obyvatelstva, ke konfiskaci majetku a zrušení živností.⁴⁴ Dnes je město rozděleno do několika částí. Pro nás nejzajímavější je část Šneky, dříve Schnecken, která dříve nespádala pod Plesnou, nýbrž pod správu Starého Rybníka. Zakladatel se jmenoval Schnecko. Jedná se spíše o přezdívku z mládí než o jméno. Šneky byly založeny přibližně

⁴²Město Plesná. *Historie města* [online]. [cit. 25. 01. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.mestoplesna.cz/plesna/mesto-plesna/historie-mesta/>.

⁴³PELANT, Jan. *Města a městečka Západočeského kraje*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1984, s. 224.

⁴⁴VOLENA - RÜCK, autorská skupina, *Kamenné vrchy*. 2001, s. 46 – 48.

kolem roku 1322. Po roce 1850 byly Šneky přidruženy k Plesné, tak je tomu dodnes. K této části města náležel tzv. Šnecký les, v němž se nacházel hrad Neuhaus.⁴⁵

O hradu Neuhaus (viz. Příloha č. 13) víme jen příliš málo informací. Co víme jistě, je, že stával nedaleko železniční stanice Plesná – Šneky na ostrohu jižním směrem od města Plesná. Skalnatý výběžek byl zčásti zničen při postavení železniční stanice, vznikla tak kolmá skalní stěna, která je viditelná z vlaku při cestě z Plesné do Chebu. Namísto, kde hrad stával, nás dovedou turistické značky a informační tabulka. V současné době na tomto místě probíhá údajně archeologický výzkum. Jediné, co je zde dochováno, je příkop a val obklopující hradiště.⁴⁶ Hrad v Plesné byl často zaměňován s hradem Neuhaus, který se nachází na území Německa blízko města Selb. Stalo se tak nejspíše v dobách Josefského mapování v 18. století. Poté plesenskému hradu již název zůstal. Je možné, že hrad založily ministeriální rody ve 12. století, ale toto tvrzení zatím není podloženo. Z pramenů víme, že hrad byl zničen roku 1412 chebským vojskem. Dle úvah Jiřího Úlovce zakončení příkopu vyvolává pocit, že hrad byl rozestavěn a náhle opuštěn, nebo vůbec neobydlen.⁴⁷ V 16. století hrad vlastnil rod Grünů, který se živil loupežnictvím, a proto na hrad zaútočilo vojsko z Chebu a hrad dobyli a zničili.⁴⁸

⁴⁵ Kronika města Plesná – uložena v Městské knihovně v Plesné, Náměstí Svobody 52.

⁴⁶ DAVID, Petr a kol. *Chebsko a Ašsko*. Praha: D&S, 1997, s. 62.

⁴⁷ ÚLOVEC, Jiří. *Hrady, zámky a tvrze na Chebsku*. Cheb: Chebské muzeum, 1998, s. 170 – 172.

⁴⁸ VOLENA - RŮCK, autorská skupina, *Kamenné vrchy*. 2001, s. 45.

1.6 POVĚSTI A HISTORICKÉ POVÍDKY Z CHEBSKA

1.6.1 CHEBSKÉ POVĚSTI

Krvavá hostina

Povídka vypráví o vraždě Albrechta z Valdštejna, slavného vojevůdce za třicetileté války a o zavraždění celé jeho družiny. Během války sesadil z postu velení císařské armády císař Ferdinand II. Albrechta z Valdštejna, neboť měl pochybnosti, že ho chce Albrecht zradit. Císař vydal nařízení, v němž přikázal Albrechta a jeho družinu zajmout nebo zabít. Albrechtu se to doneslo, proto chtěl spolu se svou družinou uprchnout k nepříteli císaře. Při úniku se se svou družinou zastavil na přenocování ve městě Chebu, kde to dobře znal. Albrecht přenocoval v Pachelbelově domě na chebském náměstí a jeho družina zůstala na chebském hradě. Plukovníci Gordon, Walter, Leslie a Butler se spikli s Deverouxem proti Valdštejnovi a domluvili se na povraždění jeho družiny i Valdštejna samotného. Plukovník Gordon pozval jeho družinu na slavnostní hostinu, která byla pro Valdštejnovu družinu pastí. Gordon a jeho společníci zatarasili veškeré únikové cesty a povraždili neozbrojenou družinu. O několik minut déle nic netušícího Albrechta z Valdštejna zavraždil Deveroux jediným bodnutím.⁴⁹

Duchové na hradě

Tato pověst je pevně spjata s povídkou o zavraždění Albrechta z Valdštejna a jeho družiny. Krátce po této události se mezi chebským lidem proslýchalo, že na hradě straší. Údajně krátce po půlnoci je slyšet klapot koňských kopyt. Z hradní brány vyjede spřežení koní, kterým z nozder šlehají plameny. Koně táhnou černý kočár a kolem něj jsou ozbrojení jezdci. Předpokládá se, že jde o kočár s Valdštejnem a jeho zavražděnou družinou. Říká se, že by lidé neměli tomuto kočáru vstupovat do cesty. Jednoho dne chebský občan popíjel se svými kamarády v hospodě a chtěl jim dokázat, že povídačka o koňském spřežení není pravdivá, proto se vydal o půlnoci k hradu. A opravdu viděl jezdce i kočár a k tomu i na smrt jedoucího zajatce – sebe. Strachem omdlel, když ho druhý den našli jeho kamarádi, vše jim pověděl a pak zemřel.⁵⁰

O chebských pověstech byla vydána celá kniha. Ale jen jedna z této sbírky je pevně spojena s chebským hradem.

⁴⁹ Hrad Cheb. *Krvavá hostina aneb mord Valdštejnových věrných na chebském hradě*. [online]. [cit. 25. 02. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.hrad-cheb.cz/cz/krvava-hostina>.

⁵⁰ Hrad Cheb. *Duchové na hradě*. [online]. [cit. 25. 02. 2016]. Dostupné z WWW: <<http://www.hrad-cheb.cz/cz/duchove-na-hrade>>.

Alchymista

Zárodek této pověsti je spatřován z doby panování Rudolfa II., který podporoval umění, kulturu a vědu. Český král Rudolf II. nebyl příliš dobrým panovníkem, avšak věřil v astrologii a alchymii. Tyto vědy podporoval a za jeho vlády bylo v české zemi mnoho lidí věnujících se alchymii a astrologii. Alchymii se nevyhnul ani chebský hrad a hradní kaple, kde sídlil kolem poloviny 15. století alchymista Zikmund Wann. V té době alchymisté chtěli přijít na postup výroby zlata, či kamene mudrců, výrobu elixíru mládí nebo různých lektvarů. Zikmund Wann též věštil z křišťálové koule a údajně uměl vyobrazit pravé štěstí. Jednou se stařec Michal Jura rozhodl navštívit hradního alchymistu. Důvodem jeho návštěvy byl jeho nenaplněný život, chtěl poznat co je to šťastný život bez bohatství a blahobytu. Zikmund postavil na stůl kouli, nalil do ní trochu lektvaru radosti, prášek čistoty, pár kamínků odříkání, vdechl jí vůni krásy a pár nespokojenosti a nakonec přimíchal pár kapek lásky, svými rukama kouli dodal odvalu. Michal Jur se upřeně díval do koule, která mu ukázala několik obrazů. Nejdříve viděl chudě oblečenou ženu, která svírala své smějící se dítě. Tento obraz vystřídal mladý rolník, který pracoval na poli s pšenicí, z mladíka sálala mladá síla a radost z úrody. Následující obraz ukazoval žebráka, kterému dává mladá žena napít z medoviny, oba se štěstím na sebe usmívají. Předposlední obraz vyobrazoval nadšeného malíře, který své nitro promítal na plátno a přitom zapomínal na to, aby se najedl nebo šel spát. Na řadu přišel poslední obraz – Michalův děda, který byl vždy štědrý. Michal pochopil, v čem spočívá pravé štěstí. V tom se odebral ke svému domu. Nechodil ven. Jediný, kdo ho navštívil, byl písař, který sepisoval dary pro špitál a chudé. Tím byl Michal plně naplněn pocitem štěstí, který mu tak dlouho chyběl.⁵¹

1.6.2 POVĚST Z VÁCLAVOVA HRADU

O zlém purkrabím

Tato pověst koluje mezi chebskými lidmi, ale bohužel jsem nikde nedohledala písemnou podobu této pověsti. Spíše než o pověst, jedná se o vyprávění z dob, kdy stál v Chebu Václavův hrad. Mezi oběma chebskými hrady byl tehdy postaven kožený „provazový“ most, který nechal Václav IV. zbořit kvůli sporům městské rady s purkrabím Zdimírem ze Sedlce. Král Václav IV. omezil purkrabímu jeho oprávnění, které převedl

⁵¹ MLADĚJOVSKÁ, Milada. *Chebské pověsti*. Cheb: Ganymed, 1996, s. 37 – 41.

na vedení města, tím docílil toho, že funkce purkrabího byla značně omezena.⁵² Učinil tak, protože byl purkrabí zlý a snažil se vše obrátit ve svůj prospěch.

1.6.3 POVĚSTI HRADU SEEBERG

S hradem Seeberg – Ostroh se spojuje několik pověstí. První pověst je z dob vlády rodu Jungherů, kdy se hradní paní splášili koně a s celou svou rodinou se propadla do hluboké propasti. Tento pád celá rodina přežila. Mezi lidmi se povídá, že se o to zasloužili duchové. Další pověst je spíše pro dospělé čtenáře. Kdysi žil na hradě Seeberg komoří Vilibald, který byl známý svým nezvykle vyvinutým mužstvím. Je samozřejmostí, že se kolem něj točilo spousty krásných žen. To se ale nelíbilo čarodějnici Kudrum, která na krásné ženy žárlila, protože si jí komoří ani nevšiml. Ze žárlivosti mu uťala jeho mužství. Chudák komoří prý dodnes hledá, o co tehdy přišel.⁵³

1.6.4 POVĚSTI Z VILDŠTEJNA

Turistický portál Karlovarského kraje nás láká na ostatky neznámé ženy, které jsou uloženy v hradní kryptě. Kostra ženy se našla při bourání hradního komínu, byla uložena ve schránce společně se skleněnou baňkou, pár stébly trávy a rybářským háčkem. Někteří se domnívají, že kostra ženy by mohla patřit jedné z dcer rodu Trautenbergů, o níž se traduje, že byla velmi ošklivá, ale znala sílu bylinek a uměla z nich připravit účinné masti. Jednoho dne beze stop zmizela a už ji nikdo nenašel. Někteří vyprávějí o bílé paní, která se za svitu měsíce prochází hradem. Prý nikomu nikdy neublížila a ten kdo ji uviděl, tvrdil, že vypadala velmi nešťastně.⁵⁴

Jednu pověst z hradu Vildštejn jsem našla v knize Chebské pověsti. Pověst se nazývá Vildštejnské rusalky. Vypráví o krásných stvořeních – rusalkách, které žily v blízkosti pramene, poblíž hradu Vildštejn. Rusalky svými rozpuštěnými vlasy sypaly žlutý pel života. Pramen rusalek znalo velmi málo lidí. K prameni často chodívala Blanka, která zde jednoho dne uviděla rytíře, který se zde osvěžoval. Rytíř Blanku zpozoroval a nemohl z ní spustit oči. Než se ale odhodlal zamířit přímo k ní, Blanka už byla dávno pryč. Ve stejnou dobu přišla k prameni Blanka i druhý den. Když nabírala vodu, přišel k ní rytíř a vzal ji za ruce, oba se do sebe zamilovali. Takto se scházeli u pramene každý den. Jak dny

⁵² ŠAMÁNKOVÁ, Eva. *Cheb*. Praha: Odeon, 1974, s. 56 – 57.

⁵³ ČT-Toulavá kamera. *Hrad Ostroh* [online]. [cit. 25. 02. 2016]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1126666764-toulava-kamera/205411000321023/>>.

⁵⁴ Turistický portál Karlovarského kraje. Čarodějnice nebo bílá paní? [online]. [cit. 25. 02. 2016]. Dostupné z WWW: <<http://cestovani.kr-karlovarsky.cz/cz/pronavstevniky/Zajimavosti/Krajvbajichapovestech/Stranky/SkalnahradVildstejn.aspx>>.

ubíhaly, rytíř byl čím dál bledší. Láskou zaslepená Blanka si toho nevšimla. Až jednoho dne rytíř k prameni nepřišel. Nepřišel ani následující dny. Blanka byla velice smutná, do pramene, ke kterému chodívala, jí stékaly slzy smutkem a steskem. Jednou zbystřila na pomněnce slabý hlásek, byla to rusalka, která jí poradila, aby nabrala vodu z pramene, do kterého uložily rusalky život a odnesla jej nemocnému rytíři. Takto nosila vodu rytíři po mnoho týdnů. Jednoho dne šla opět Blanka pro vodu a lekla se, když ji někdo uchopil za paži, byl to její rytíř, kterého vyléčila voda, kterou mu nosila.⁵⁵

⁵⁵ MLADĚJOVSKÁ, Milada. *Chebské pověsti*. Cheb: Ganymed, 1996, s. 117 – 122.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 PROJEKT „POZNÁVEJ SVÉ OKOLÍ“

Hlavním cílem projektu je, aby žáci získali vědomosti o historii místa, kde žijí a o jeho okolí. Je smutné, že dnes většina žáků nemá zájem o historii svého bydliště, natož jeho okolí. Položila jsem si otázku, čím by to mohlo být? Tradiční odpovědí by byla ta, že je to dnešní dobou. Děti zajímají počítače, tablety, mobily a hlavně hry a komunikátory, které prostřednictvím těchto technologií využívají. A co kdyby tyto technologie využily praktičtěji? Například pomocí navigace v mobilu nebo tabletu by mohly najít místo, kde stál nějaký hrad nebo panské sídlo? Projektem „Poznávej své okolí“ bych chtěla docílit toho, aby žáci sami a s nadšením chtěli poznávat své okolí a aby si odnesli z tohoto projektu nějaké vědomosti, poznatky a zážitky, na které budou vzpomínat a které jim získané znalosti pomohou upevnit. Ráda bych v projektu využívala moderních technologií, ale na druhou stranu bych jim chtěla ukázat, že i bez nich se můžou v přírodě orientovat a pohybovat.

Na začátku projektu stál krátký dotazník určený především dospělým lidem. Dotazník vyplnilo 34 dotazovaných. V první otázce jsem se ptala, zda se lidé zajímají o své okolí a výsledek sesbíraných odpovědí mi potvrdil mé tušení, že opravdu lidé o historii svého bydliště mají zájem. Z celkového počtu 34 respondentů odpovědělo 32 respondentů (viz. Příloha č. 14), že historie místa, kde žijí, je zajímavá. Pouze dvěma respondentům to bylo jedno. Na odpověď u další otázky (viz. Příloha č. 15) jsem byla velice zvědavá. Zeptala jsem se, odkud se dozvěděli o historii svého okolí. Sama jsem nad touto otázkou hloubala. Já osobně jsem se o historii mého bydliště a jeho okolí dozvěděla z více pramenů, ale tím základem byla vždy škola. Druhotný už byl kroužek mladých hasičů, kde můj vedoucí rád navštěvoval hrady, zámky a tvrze a toto přenášel i na nás. Prostřednictvím kroužku mladých hasičů jsem navštívila mnoho památek po celé České republice, ale hlavně v našem kraji. Kolik dnešních dětí má šanci potkat vedoucího, který jim chce dát více než jen obyčejný kroužek? Další možností, jak se blíže s dějinami seznámit, jsou rodiče nebo příbuzní. Na to mám velice kritický pohled, mě rodiče nikdy nevzali podívat se na historickou památku, protože je to nezajímalo. A co dnešní rodiče, kteří nemají na své děti moc času, protože mají hodně práce? Myslím si, že pokud někoho historie neosloví už v dětství, málokdy se k ní uchýlí v dospělosti. Odpovědi na druhou

otázku byly velice překvapivé. Pouze 3 respondenti mají vědomosti o historii ze školy, 3 dotazovaní se o historii dozvěděli z pořadů v televizi nebo z rádia. Z vyprávění od rodičů zná dějiny svého místa bydliště 14 respondentů. Stejný počet dotazovaných získalo vědomosti ze samostudia např. v knihovně či archívu. Tyto výsledky mě utvrdily v důležitosti podpořit zájem o historii už na základní škole. Poslední dotaz (viz. Příloha č. 16) na oslovené byl, zda si myslí, že by se děti na základní škole měly učit více o historii jejich regionu a zda by měly navštívit známá historická místa. Celkem 31 respondentů je utvrzeno v tom, že ano. Nikdo z oslovených si nemyslí, že je to zbytečné a 3 oslovení potvrdili, že by děti měly mít o těchto znalostech alespoň povědomí. Cílem mého projektu bude, aby žáci získali základní znalosti o památkách jejich místa bydliště a jejich regionu – regionu Cheb, nebo bych jim alespoň chtěla rozšířit rozsah jejich znalostí. Ale nejdůležitější, a proto i nejtěžší bude žáky vhodně motivovat, aby sami měli i po skončení projektu zájem o historii.

Projektové dny se uskuteční v 5. třídě základní školy v Lubech. Tato třída čítá celkem 14 žáků, z nichž je 9 dívek a 5 chlapců. Třída je málo početná, a proto předpokládám, že se nám bude dobře pracovat. Projekt bude dlouhodobý, bude realizován v pěti po sobě jdoucích týdnech, ale vždy jeden den z tohoto týdne bude projektový. Připravovat projekt budeme před těmito projektovými dny v hodinách vlastivědy. Nejdříve jsem zamýšlela projekt připravit týdenní, ale uvědomila jsem si, že na děti by to bylo mnoho informací najednou, které by nestačily správně vstřebat a projekt by tak ztratil svůj smysl.

Projekt vychází z rámcově vzdělávacího programu a plní některé očekávané výstupy. Též je sladěn se školským vzdělávacím programem Základní školy v Lubech, kde vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření pracovních návyků v jednoduché samostatné, ale i týmové činnosti, k orientaci ve světě informací, k časovému a místnímu propojování historických, zeměpisných a kulturních informací. Projekt splňuje i kompetence k učení, řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, kompetenci občanskou a pracovní.

Volba tématu je nesmírně důležitá. Téma projektu „Poznávej své okolí“ nevzniklo náhodně. V hodinách vlastivědy jsme měli v plánu probírat téma Naše obec. Při diskuzi s žáky na toto téma jsem zjistila, že jejich poznatky jsou velmi omezené. Navrhla jsem jim, že bychom společně mohli zpracovat poznatky o naší obci a jejím okolí, nejen pro nás, ale i pro žáky školy, rodiče, nebo i pro veřejnost. To, že se svou prací mohou prezentovat i

jinde, je velmi nadchlo, ale taky zavázalo k svědomité práci. Dohodli jsme se, že bychom zkusili projekt zrealizovat. Rozsah projektu jsme rozdělili do 5-ti týdnů po jednom dni věnovaném projektu. A každý tento den bychom věnovali pouze jednomu místu a jeho památkám. Protože se žáci nemohli shodnout a vybrat 5 památek, zkusili jsme si metodu zvanou brainstorming. Žáci psali na tabuli své nápady a poté jsme z těchto nápadů vybrali ty nejrealnější a pro nás uskutečnitelné. Domluvili jsme se na pěti místech, které navštívíme. První a nejdůležitější je pro nás historie a památky města Luby, následně historie a památky sousedního města Plesná, hrad Vildštejn ve Skalné, hrad Seeberg v Ostrohu a poslední Chebský hrad.

V přípravné fázi jsme začali diskuzí na téma projektu. Nejdříve jsme se domluvili na posloupnosti vybraných míst. U každého projektového dne se rozdělíme do pracovních skupin, každá skupina bude mít za úkol zjišťovat něco jiného. Jakmile zpracujeme dostatek informací, památku navštívíme. Ze získaných znalostí a zkušeností si připravíme určitý výstup. Buď v podobě informační tabule umístěné ve škole, nebo můžeme připravit pro ostatní žáky školy vlastivědnou vycházku, vytvořit k památce pracovní listy, připravit prezentaci o památce, která o ní přinese ucelené údaje. Nebo můžeme dostat v průběhu celého projektu spoustu jiných užitečných nápadů.

Společně jsme si vytvořili krátkou osnovu projektu, kterou se budeme řídit u všech památek:

1. Vytvoření pracovních skupin a přidělení zdroje informací – každá skupina se ujme jednoho zdroje informací.
2. Sběr informací ze zdrojů (zapisování poznatků a nápadů).
3. Zpracování informací, vytvoření přehledů, návštěva památky.
4. Tvorba produktu projektu – výstup (výstava, informační tabule, příprava a následná realizace vlastivědné vycházky, vytvoření prezentace nebo pracovních listů).
5. Reflexe a hodnocení projektového dne.

Vytvoření přehledu zdrojů informací je prvotní krok. Znovu jsme využili metodu brainstormingu, abychom přišli na to, odkud sesbíráme potřebné množství informací o památce. Je nám jasné, že u každé památky využijeme jen některé tyto zdroje. Nápadů bylo mnoho, vybrali jsme pouze reálné myšlenky žáků, o kterých jsme ještě diskutovali.

Tyto zdroje informací jsme si vypsalí ve třídě na nástěnkú, abychom je měli na očích a nezapomněli je.

- Přehled zdrojů informací:
- Knihovna (hledání vhodné literatury).
- Webové stránky města nebo jiné webové stránky.
- Kronika města, rozhovor s kronikářem.
- Informační letáky města či památky, které najdeme na městském úřadě nebo informačním centru města.
- Rozhovor s pamětníky či jinými lidmi, kteří se o památky zajímají.
- Návštěva muzea.

2.2 PRVNÍ PROJEKTOVÝ DEN – HISTORIE A PAMÁTKY MĚSTA LUBY

2.2.1 PŘÍPRAVA PROJEKTOVÉHO DNE

První projektový den se věnuje historii města Luby a zámku v Horních Lubech. Příprava tohoto dne začala tím, že se žáci rozdělili do pracovních skupin, roztřídili si zdroje informací. První skupina měla za úkol navštívit městský úřad a s pomocí místního kronikáře získat základní informace o historii města a zámku. Druhá pracovní skupina hledala informace na internetu, využívala webových stránek města a ostatních webových stránek. Třetí skupina navštívila knihovnu a s pomocí paní knihovnice si žáci vypůjčili literaturu a informační letáky, z nich získali nové i stávající poznatky o městě a zámku. Všechny sesbírané informace si žáci přinesli do školy a společně jsme z nich vybrali ty nejzákladnější, které nám, ale i ostatním žákům školy, umožnily získat ucelený přehled o městě, kde žijí a o zámku, který se zde ještě nachází. Ze získaných informací jsme vytvořili nástěnku (viz. Příloha č. 17), která zaujala místo na chodbě naší školy tak, aby si ji mohli prohlédnout všichni.

Rozhodli jsme se, že první projektový den v našem městě pojmem trochu jinak. Žáci 5. třídy připraví vlastivědnou vycházku pro 4. třídu naší školy. Cílem vycházky bude přiblížit žákům jejich město a jeho historii. Vlastivědná vycházka má význam poznávací a výchovný. Pomocí prožitku se žáci seznámí s okolím. Vycházka se bude dotýkat i mezipředmětových vztahů. Během celé vycházky se budeme řídit pravidly pro chodce, budeme pojmenovávat dopravní značky, když bude potřeba, i vysvětlovat jejich význam. Můžeme pozorovat změny v přírodě – faunu i floru, řekneme si, jak se v přírodě chovat, připomeneme si, jak správně třídíme odpad. Vycházka bude ukončena ve třídě, kde vyrobíme model města z odpadních materiálů, dotkneme se tak opět mezipředmětových vztahů - výtvarné a pracovní výchovy.

Nejprve jsme si řekli, která místa by ve vycházce neměla chybět, shodli jsme se na návštěvě expozice historie města na městském úřadě, dále na prohlídce místního kostela, sochy houslaře a zřícenině zámku v Horních Lubech. Společně s žáky z 5. třídy jsme si trasu prošli a místa navštívili. Žáci si dělali poznámky a při cestě nás napadaly úkoly, které bychom mohli zapracovat do pracovního listu pro žáky 4. třídy, pro které jsme vycházku určili. Napadlo nás, že si zahrajeme na průvodce, jak to bývá ve velkých městech. Žáci mé třídy se rozdělili do čtyř skupin. Každá skupina měla za úkol umět vyprávět o přiděleném místě a úseku cesty – zahrát si na průvodce. První skupina se zaměřila na historii města a městský úřad, druhá na kostel, třetí na sochu houslaře a

poslední skupina na zřícenině zámku. Řekli jsme si, že by se mělo jednat o krátké a poutavé vyprávění obohacené o zajímavosti, které děti zaujme.

Před samotnou vycházkou jsem žáky obou tříd upozornila, aby přišli do školy ve sportovnějším oblečení a s sebou si vzali psací potřeby. Žáci budou rozděleni do skupin po třech. Na vycházku půjde celá třída najednou společně s 5. třídou, která jim bude dělat průvodce (viz. Příloha č. 18). Úkolem učitelek bude na žáky dohlížet. Vycházka začne od školy, Masarykovou ulicí směrem k městskému úřadu. Zde navštívíme expozici historii města, vyslechneme si povídání o historii města od žáků 5. třídy. Skupinky žáků zde budou moci začít vyplňovat své pracovní listy. Vycházka bude pokračovat k velmi blízkému kostelu sv. Ondřeje, který se nachází v těsné blízkosti Městského úřadu v Lubech. Kostel si prohlédneme a opět dáme prostor našim „průvodcům“. Pokračujeme na druhou stranu přes Masarykovu ulici. Zde stojí památník věnovaný houslařům a výrobcům hudebních nástrojů. Žáci budou mít opět možnost pracovat na svých pracovních listech při poslechu „průvodců“. Poslední stanoviště je docela vzdálené, jde se k němu po hlavní silnici, proto děti upozorníme, jak se mají chovat na silnici a obeznámíme je s pravidly pro chodce. Během vycházky si děti mají všimnout změn v přírodě. Po příchodu k zřícenině zámku děti seznámíme s bezpečným pohybem v okolí zříceniny a poté necháme „průvodce“ pracovat a žáky opět vyplňovat pracovní listy. Nakonec s žáky budeme diskutovat na téma životní prostředí a jeho ochrana. Řekneme si, jak chráníme přírodu a památky. Po cestě zpět do školy budeme míjet kontejnery na tříděný odpad. Zopakujeme si na příkladech, jak odpady třídíme. Po příchodu do školy žáci začnou pracovat na posledním úkolu z pracovního listu. Budou ve skupinkách tvořit model svého města.

Vlastivědná vycházka - Luby

Téma: „Poznávej své okolí“ – historie města, významná místa ve městě, dopravní značení, pravidla pro chodce, ochrana životního prostředí, vztah k památkám a přírodě, změny v přírodě, třídění odpadů

Ročník: 4. a 5. ročník základní školy

Výchovně vzdělávací cíl:

- Žák pozná důležitá místa ve městě, zakreslí je do plánu města, orientuje se ve městě.
- Žák spolupracuje s ostatními ve skupině.

- Žák se umí správně chovat k přírodě i k památkám.
- Žák umí vyjádřit svůj vlastní názor.

Organizace: první dvě vyučovací hodiny budou věnovány vycházce, další dvě vyučovací hodiny budou mít žáci možnost ve třídě dopracovat svůj pracovní list a vytvořit ve skupinách maketu města z odpadových materiálů

Pomůcky: mapa města, fotografie obce, čtvrtka formátu A3, lepidlo, odpadový materiál – víčka od PET lahví, PET lahve, papírové krabičky – od čajů, sušenek, krabice od mléka, barevné papíry, fixy, pastelky, špejle, dřívka

Trasa:

- budova Základní školy v Lubech – Masarykova ulice
- kostel
- Městský úřad v Lubech – stálá expozice historie města
- socha houslaře
- Horní Luby – zřícenina zámku

Metodické pokyny pro učitele

Cílem tohoto pracovního listu je rozvoj poznatků o historii místa bydliště žáka. Pracovní list je zpracován pro žáky 4. a 5. tříd základních škol, je součástí vyučování vlastivědy a je nedílnou součástí vlastivědné vycházky ve městě Luby. Každý žák před samotnou vycházkou obdrží od vyučujícího pracovní list. Vyučující společně s žáky projde celý pracovní list a zodpoví případné dotazy. Žáci budou vyplňovat pracovní listy postupně ve tříčlenných skupinách. Na vycházku půjde celá třída najednou. Žáci mohou pracovní listy vyplňovat během vycházky, ale můžeme zařadit práci na listech i 20 minut po vycházce ve třídě. Nakonec vyučující s žáky podrobně projde jednotlivé úkoly a sdělí správná řešení, přičemž informuje žáky, kde řešení mohli vyhledat.

Historie města a městský úřad – první stanoviště

Místo, kde se nachází město Luby, bylo osídleno slovanským národem již před 900 lety. Luby se dříve jmenovali Schönbach, v překladu to znamená krásný potok – město bylo pojmenované po potoce, který zde protéká - Lubince. Z malé vesničky postupně vznikalo městečko. Německý král Ludvík IV. povýšil Luby na město. Naše město začalo

využívat městský znak. Tento znak je sestaven z červeného štítu, na němž je stříbrný dvouocasý lev se zlatou korunkou na hlavě, z tohoto znaku si město převzalo své dvě barvy – červenou a bílou. Město se proslavilo výrobou hudebních nástrojů. Dnes žije v Lubech okolo 2 300 obyvatel. Město je součástí Karlovarského kraje. Částmi města jsou Horní a Dolní Luby a Opatov. Mezi sousední města patří Plesná, Skalná, Kraslice, Nový Kostel, Křižovatka a německý Markneukirchen. Ve vedení města stojí starostka paní Anita Černíková společně s dalšími 9 členy zastupitelstva. Luby se proslavily výrobou strunných hudebních nástrojů, zejména houslí. Kdy toto řemeslo v Lubech vzniklo? Nelze přesně doložit. Historikové se přiklání k počátku 17. století. Od domácí malovýroby, přes malé dílny, vznikla později tovární výroba, která byla hlavním zdrojem obživy zdejších lidí. Po druhé světové válce, roku 1948 byly všechny firmy z místa i okolí znárodněny a spojeny do podniku Cremona. V Lubech se nachází památná lípa, která stojí na konci Horních Lubů, nedaleko bývalé školy. Je to nejstarší lípa Chebska. Její stáří je asi 400 let a je chráněným stromem od roku 1985.

Kostel – druhé stanoviště

Kostel sv. Ondřeje byl postaven kolem roku 1188. Proč nese název sv. Ondřeje? Sv. Ondřej byl apoštol, kterému místní kostel zasvětili, když ho postavili, a proto ho po něm pojmenovali. Konají se zde každou neděli mše. Hodiny na kostele jsou stále funkční, ale zvon nebije. Kostel sv. Ondřeje má dvě věže, na špičce střechy stojí velký kříž, u delší strany kostela stojí dvě bezhlavé sochy sv. Petra a sv. Pavla. V roce 1734 byl barokně přestavěn a o téměř sto dvacet let opraven do dnešní podoby. Tento kostel tvoří dominantu historického jádra města, které bylo hrazené. Farní kostel sv. Ondřeje se svým nejstarším stavebním jádrem věže váže k počátku osídlení tohoto území. Je jednou z nejstarších církevních staveb v západočeském kraji. Při stavebně historickém průzkumu z roku 1998 byly ve věži odhaleny pozůstatky románské stavby, kostel je pravděpodobně z 12. století.

Socha houslaře – třetí stanoviště

Pár houslařů přišlo na myšlenku postavit pomník houslařům, kteří se zasloužili o rozvoj výroby hudebních nástrojů na Lubsku. V létě roku 1927 byl pomník odhalen veřejnosti při velkých oslavách města. Po těchto oslavách se bohužel výrobě hudebních nástrojů moc nedařilo, přišla válka a s ní se průmysl orientoval spíše na válečné potřeby. Po válce se výroba hudebních nástrojů opět vzchopila, ale šlo to velice pomalu. Menší

podniky a soukromí výrobci se sloučili do veliké továrny na výrobu hudebních nástrojů – Cremony, dnešního Strunalu Luby. Tento podnik byl jedním z největších výrobců hudebních nástrojů v Evropě. Výrobky se vyvážely do celého světa.

Zřícenina zámku – čtvrté stanoviště

Nacházíme se v místech, kde stojí stále ještě zřícenina zámku. Dříve zámek sloužil šlechtě. Rod Písniců nechal zámek roku 1715 postavit a využíval ho jako své sídlo. Dříve byl zámek velice pěkný, obklopovala ho krásná krajina a udržovaný zámecký park. Dnes si to jen těžko představíme. Zámek vlastnilo mnoho majitelů. Jedni ho rozšířili, druzí zase naopak část ubourali. Roku 1910 získal zámek saský generál pěchoty Oskar von Ehrenthal. Ve vlastnictví rodiny Ehrenthalů pak setrval až od roku 1945. Po příchodu americké armády 6. května 1945 byla budova obsazena několika desítkami vojáků. V prosinci 1945 americká armáda zámek opustila. Po odchodu americké armády byl pracovníky tehdejší místní správní komise proveden soupis veškerého zařízení, které na zámku zůstalo. Na začátku roku 1946 bylo veškeré zařízení zámku Fondem národní obnovy převezeno nákladními auty do Prahy a další osud tohoto zařízení již není znám. Několik roků byl zámek neobydlen. Začátkem padesátých let zde byl zřízen ústav pro narušenou mládež. Později byl zámek využíván pohraničními vojáky a pak také jako státní statek. Protože zámek nebyl udržován, chátral, město ho muselo zčásti zbourat.

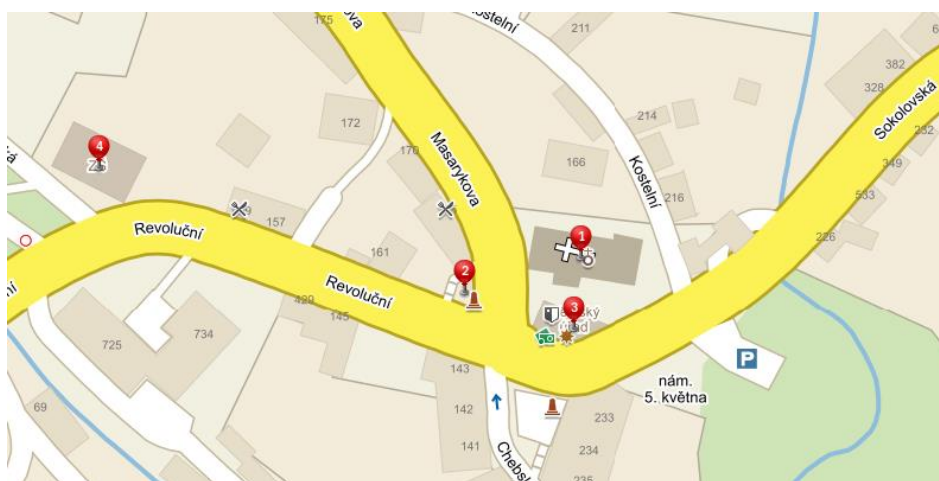
Pracovní list:

Pracovní list k vlastivědné vycházce - Luby

Název skupiny: _____

Jména členů skupiny:

1. Vyznačená místa na mapě pojmenujte:

Zdroj: www.mapy.cz

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

2. Město Luby:

- Napište, kolik má město obyvatel. _____
- Napište, v kterém kraji se město nachází. _____
- Vypište části města Luby (4):

- Napište jméno a příjmení starosty města.

3. Zakroužkujte, jak se jmenuje potok, který městem protéká?

- a. Plesenský
- b. Lubinka
- c. Ohře

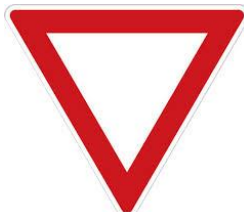
4. Zakroužkujte rok, ve kterém byla postavena naše škola.

- a. 1863
- b. 1902
- c. 2001

5. Napište, jak se jmenuje kostel, který leží vedle městského úřadu?

6. Co drží v ruce socha, kterou jsme navštívili?

7. Zakroužkujte dopravní značky, které během vycházky potkáte. Připište k nim jejich názvy:

Luby

8. Napište, zda se Vám líbí žít ve městě Luby (popřípadě jeho okolí), co byste zde chtěli zlepšit, změnit, nebo co Vám zde chybí:

9. Roztříd'te správně odpad, vybarvěte odpad stejnou barvou, jako má kontejner

Plasty

Sklo

Papír

Kartony

skleněná tabule

časopisy

PET lahve

plastové nádoby od olejů a chemikálií

noviny

krabice

kartonové krabice od mléka

reklamní letáky

mokrý, mastný a znečištěný papír

igelitové tašky

keramika a porcelán

10. Vytvořte z odpadového materiálu model (napodobeninu) města Luby:

- Na čtvrtku velikosti A3 nalepte budovy z papírových krabic či jiného odpadového materiálu, můžete budovy polepit barevnými papíry nebo jinak vyzdobit špejlemi (zábradlí), kousky dřeva, víčky od PET lahví atd.
- Vyznačte hlavně důležitá místa – městský úřad, kostel, školu...

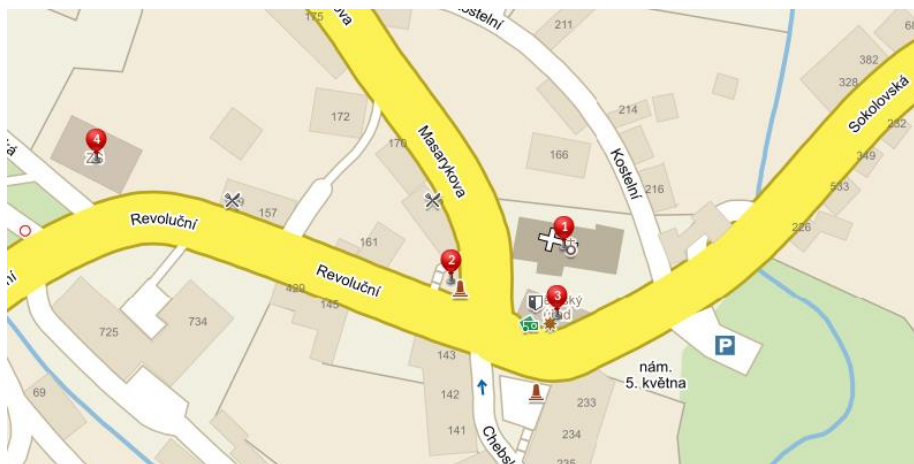
Pracovní list – verze pro učitele:

Pracovní list k vlastivědné vycházce - Luby

Název skupiny: _____

Jména členů skupiny:

1. Vyznačená místa na mapě pojmenujte:

Zdroj: www.mapy.cz

1. kostel

2. socha houslaře

3. městský úřad

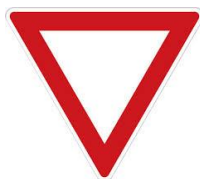
4. školní jídelna

2. Město Luby:

- Napište, kolik má město obyvatel.
2 300
- Napište, v kterém kraji se město nachází.
v Karlovarském kraji
- Vypište části města Luby (4):
Luby, Horní a Dolní Luby, Opatov
- Napište jméno a příjmení starosty města.
Anita Černíková

3. Zakroužkujte, jak se jmenuje potok, který městem protéká?
 a. Plesenský
 b. Lubinka
 c. Ohře
4. Zakroužkujte rok, ve kterém byla postavena naše škola.
 a. 1863
 b. 1902
 c. 2001
5. Napište, jak se jmenuje kostel, který leží vedle městského úřadu?
Kostel sv. Ondřeje
6. Co drží v ruce socha, kterou jsme navštívili?
housle
7. Zakroužkujte dopravní značky, které během vycházky potkáte. Připište k nim jejich názvy:

Dej přednost v jízdě

Přechod pro chodce

Pozor děti

Obec Luby

Luby

Hlavní silnice

Jiné nebezpečí

8. Napište, zda se Vám líbí žít ve městě Luby (popřípadě jeho okolí), co byste zde chtěli zlepšit, změnit, nebo co Vám zde chybí:

9. Roztříd'te správně odpad, spojte čarou odpad s kontejnerem

Plasty

Sklo

Papír

Kartony

skleněná tabule

časopisy

PET lahve

plastové nádoby od olejů a chemikálií

noviny

krabice

kartonové krabice od mléka

reklamní letáky

mokrý, mastný a znečištěný papír

igelitové tašky

keramika a porcelán

10. Vytvořte z odpadového materiálu model (napodobeninu) města Luby:

- Na čtvrtku velikosti A3 nalepte budovy z papírových krabic či jiného odpadového materiálu, můžete budovy polepit barevnými papíry nebo jinak vyzdobit špejlemi (zábradlí), kousky dřeva, víčky od PET lahví atd.
- Vyznačte hlavně důležitá místa – městský úřad, kostel, škola...

Výstup: Nástěnka historie města Luby, pracovní listy a vlastivědná vycházka – kopie ponechány na Městském úřadě v Lubech a ve škole pro další využití.

2.2.2 REALIZACE, REFLEXE A ZHODNOCENÍ PRVNÍHO PROJEKTOVÉHO DNE

Projektový den jsem zahájila ve třídě hned po zazvonění na vyučování. Ve třídě se sešly obě třídy, jak 4. tak i 5. třída. Obě třídy byly poučeny o bezpečnosti a vhodném chování v průběhu projektového dne. Žáky jsem se snažila slovně motivovat, už jen to, že půjdeme ven, je pro ně velká motivace. Žáci 4. třídy se rozdělili do skupinek po 3 žácích, kterým jsem rozdala pracovní listy, které pro ně připravili jejich vrstevníci. Každá skupina si mohla zvolit svůj vlastní název. Děti měly možnost si pročíst pracovní listy a zeptat se, pokud by něčemu nerozuměly, nikdo se na začátku neptal, dotazy přicházely spíše v průběhu vycházky. Žáky jsem seznámila s trasou cesty.

Vyrazili jsme na první stanoviště ke kostelu sv. Ondřeje (viz. Příloha č. 19). Nejprve si kostel mohli žáci důkladně prohlédnout (viz. Příloha č. 20), pak si vyslechli své průvodce z páté třídy a dostali opět možnost se dotazovat. Zde už žáci nebyli ostýchaví a ptali se. Otázky mě mile překvapily. Na žácích bylo vidět, že jsou rádi v přírodě a že rádi vymění alespoň na chvíli školní lavice za vydatnou procházku.

Další zastávkou byla expozice historie města Luby (viz. Příloha č. 21), která se nachází na místním městském úřadě. Tady si žáci mohli prohlédnout dobové fotografie (viz. Příloha č. 22) a ujasnit si postupný vývoj města Luby. Zmiňováno je tu pohostinství, výroba hudebních nástrojů, železnice, školy, ale i významné osobnosti města. Po prohlídce expozice žáci páté třídy provedli ostatní expozici společně s jejich připraveným výkladem. Žáci měli možnost vyplnit své pracovní listy a dotazovat se.

Dále jsme pokračovali k soše houslaře (viz. Příloha č. 23). Průvodci znovu přednesli své povídky o této památce (viz. Příloha č. 24), žáci opět se zaujetím poslouchali, i když nás občas rušila projíždějící auta. K poslední zastávce jsme to měli pěkný kousek, odhaduji tak na dva kilometry.

Díky velmi krásnému slunečnému počasí nám to nevadilo a naše zvědavost po poznání poslední památky nás dovedla až do cíle k zřícenině zámku v Horních Lubech (viz. Příloha č. 25). Dozvěděli jsme se, že nejspíše budeme poslední návštěvníci tohoto místa, kteří zde uvidí zříceninu stát. Hned vedle zámku je vykopaná díra, do které údajně zbytky zámku v nejbližší době zahrnou. Velice nás mrzí osud této historické památky a také to, že zámek neměl nikdy štěstí na to, aby ho někdo koupil a opravil. Před zříceninou zámku (viz. Příloha č. 26) měli znovu prostor průvodci, kteří nás provedli dějinami tohoto zámku. Některé děti zde byly poprvé, byl to pro ně zážitek. U zříceniny zámku jsme

hodně dbali na bezpečnost, a tak jsme si zámek prohlíželi z dostatečného odstupu. To jsme ještě ale netušili, že na nás číhá nebezpečí hodně blízko. Pod mechem v pařezu jsme našli kovový předmět připomínající leteckou pumu. Nezaháleli jsme a v rychlosti jsme odešli na bezpečné místo, odtud jsme informovali Policii ČR, která na místo přijela a předmět identifikovala. Měli jsme velké štěstí, že se o bombu nejednalo, všichni jsme si oddechli. Policista nás pochválil za správný postup a upozornil nás, že pokud se nám někdy stane, že v lese nebo někde jinde uvidíme něco kovového, co bude připomínat bombu, je lepší dojít do bezpečné vzdálenosti a zavolat policii (viz. Příloha č. 27). Myslím si, že to pro nás všechny bylo velice poučné a zanechá nám to zážitek na celý život. Vlastivědná vycházka se nám v tuto chvíli propojila s přednáškou o bezpečném pohybu v přírodě od policisty.

Po cestě zpět do školy jsme se zastavili u ohrady s ovečkami, které měli zrovna mlád'átka, a to nás navedlo na diskuzi o změnách v přírodě na jaře. Všimli jsme si kvetoucích jarních rostlin, ale i krásného jarního počasí. Kousek od cíle vycházky jsme se zastavili u kontejnerů a řekli jsme si, jak třídíme odpad. Žáci to již znají, každý rok se zúčastňujeme Dne země, kde se tříděním odpadů zabýváme. Žáci jsou natěšeni na další projektový den do Plesné. Pro zájemce o historii města je na chodbě školy vystavena informační nástěnka a v budově městského úřadu bude k dispozici vlastivědná vycházka s pracovními listy pro případné zájemce z okolních škol.

Tuto vycházku hodnotím velmi kladně, musím říci, že si žáci na svém textu, kterým provázeli své mladší spolužáky, dali velmi záležet. Dokázali vystoupit před třemi desítkami lidí, občas byl nějaký žák nebo žákyně nervózní, ale stále to mělo velmi dobrou úroveň. S tímto projektovým dnem jsme se zabývali nejvíce a nejhluběji, protože se jedná o místo bydliště žáků, a tudíž by měli o něm vědět více. Dokonce někteří žáci přiznali, že ani rodiče některé informace o svém městě nevěděli, ale byli i takoví žáci, kteří byli na vycházku připravení a občas nám sdělili nějaký zajímavý poznatek k tomuto místu, což jsme pozitivně uvítali. Pozitivní byla i nečekaná událost s údajnou bombou, kterou jsme nikdo z nás neočekávali, a tato situace nás všechny vyzkoušela v tom, jak se správně rozhodnout a chovat v takové situaci. Musím uznat, že jsme měli obrovské štěstí, dnes se tomu můžeme všichni zasmát, ale do příjezdu policie nám do smíchu moc nebylo. Domnívám se, že žáci budou po celý svůj život vědět, jak se zachovat, když něco podobného najdou. Během vycházky jsme se dotkli více oblastí vzdělání, ale stále to nejdůležitější pro nás bylo, aby si žáci odnesli poznatky o historii svého města a jeho

památek. Dle mého názoru toho bylo docíleno. Žáci pracovali se zaujetím a někteří se opravdu snažili a bádali po informacích.

Projektový den pokračoval ve třídách naší školy. Všichni žáci plnili poslední úkol z pracovního listu. Z připraveného odpadového materiálu a velké čtvrtky vytvořili modely města Luby. Některé práce byly velmi vydařené. Žáci se vyzkoušeli svou orientací a procvičili svou nápaditost.

Vypracované pracovní listy mi žáci 4. třídy odevzdali. U všech skupin byly otázky vyplněny. U první otázky měli žáci z mapy vyčíst významná místa ve městě, zdá se, že to byl velmi lehký úkol, všichni ho splnili bez chyby. V otázce číslo dvě měli problém pouze dát dohromady čtyři správné části města Luby. Některí tam pletli sousední města. Ve třetí otázce správně všichni zaškrtnuli potok Lubinka, který protéká městem Luby. Čtvrtá otázka, kdy byla postavena naše škola, děti zaskočila, protože o škole nikdo žádnou historii neříkal. Žáci měli možnost tuto odpověď získat nad vchodem do školy nebo v expozici historie města na městském úřadě. Bylo pro mě překvapením, když jsem zjistila, že většina skupin tuto otázku vyplnila dobře. S následujícími dvěma otázkami čtvrtáci neměli problém, název kostela při projektovém dni slyšeli mnohokrát, a co drží socha v ruce, to si mohli na místě prohlédnout. Horší už to bylo se správným pojmenováním značek, alespoň víme, na co se příště zaměřit. V osmé otázce žáci měli napsat, co se jim ve městě líbí a co jim zde chybí, nebo co by zlepšili. Většina by chtěla opravit zříceninu zámku v Horních Lubech, někteří by chtěli nové hřiště nebo bazén. Jedna skupina se zmínila i o opravě omítky na kostele. V deváté otázce žáci třídili odpad a některé skupiny správně přišli na to, že jisté odpady patří do směsného odpadu, který tam chyběl.

2.3 DRUHÝ PROJEKTOVÝ DEN – HISTORIE A PAMÁTKY MĚSTA PLESNÁ

2.3.1 PŘÍPRAVA PROJEKTOVÉHO DNE

Druhý projektový den se s pátou třídou vypravíme do vedlejšího města Plesná. Rozhodli jsme se najít místo, kde se nacházel hrad Neuhaus a při cestě k němu navštívit i jiná zajímavá místa. Stejně jako u první vlastivědné vycházky, kterou jsme připravovali pro žáky nižší třídy, si připravíme vycházku hlavně pro nás a třeba i pro jiné školy.

Před samotnou výpravou se žáci opět rozdělí do pracovních skupin nejlépe po třech členech. Každá skupina zjistí potřebné informace o zajímavých místech v Plesné pomocí internetu a knihovny. Nejdříve jsme se s dětmi domluvili, která místa navštívíme. Prvním místem návštěvy bude Městské kulturní a informační centrum v Plesné, kde budeme besedovat s pracovníci centra, která nám objasní případné dotazy k památným místům a informuje nás o základních údajích o městě Plesná. Další zastávkou bude Evangelický kostel (viz. Příloha č. 28) a kousek od něj evangelický hřbitov a smírčí kříže (viz. Příloha č. 29). Krásnou přírodou dojdeme k požární zbrojnici, kde nás čeká přednáška hasičů o prevenci před požárem, budeme si moci prohlédnout celou požární zbrojnicí, zopakujeme si, jak zavolat pomoc a jak se zachovat, když budeme svědky požáru. Zde budeme mít možnost se posílnit a vydat se na delší cestu k hradu. Místo, kde se hrad nacházel (viz. Příloha č. 30), budeme hledat pomocí souřadnic GPS a také pomocí mapy a buzoly. Před zahájením projektového dne žákům třídy zopakují, jak se bezpečně chovat na silnicích a při pohybu po městě, dostanou instrukce, jak se chovat k památným místům a k přírodě. Žáci by měli přijít ve sportovním oblečení, mít vhodnou obuv a svačinu. Neměli by si zapomenout zápisníky a psací potřeby. Každá skupinka bude mít s sebou informace o místech, které navštívíme a připravené otázky na pracovníci městského kulturního a informačního centra.

I tento projektový den bude zasahovat do mezipředmětových vztahů. Matematiky, v hledání autobusových spojů a v orientaci v jízdním řádu, dále se dotkneme průřezových témat v osobnostní a sociální výchově – především práce ve skupině, která žákům umožní rozvíjet jejich tvořivost, řešit problémy a rozhodovat se, komunikovat, umět se správně rozhodnout i v nebezpečné situaci – navození nebezpečné situace při požáru. Dalším průřezovým tématem, kterého se dotkneme, bude environmentální výchova, kde žáky povedeme k tomu, jak se správně chovat k přírodě a památkám. Protože budeme využívat tablet, počítače a internet, zapojíme do druhé vycházky i informatiku.

Vlastivědná vycházka - Plesná

Téma: „Poznávej své okolí“ – historie města, významná místa ve městě, bezpečnost, pravidla pro chodce, ochrana životního prostředí, vztah k památkám a památným místům, beseda pracovnice kulturního centra a přednáška hasičů, orientace v jízdním řádu

Ročník: 5. ročník základní školy (možné i pro 4. třídu)

Výchovně vzdělávací cíl:

- Žák určí a vysvětlí pomocí mapy polohu města – zná světové strany.
- Žák porovná rozdílnosti sousedního města s městem, kde navštěvuje školu.
- Žák spolupracuje s ostatními žáky ve skupině.
- Žák se umí správně chovat k přírodě i ke kulturním památkám.
- Žák umí vyjádřit svůj vlastní názor.
- Žák se orientuje v přírodě pomocí mapy a buzoly.
- Žák umí popsat místo, kde se nachází.

Organizace: 4 vyučovací hodiny budou věnovány vycházce, 2 vyučovací hodiny k tvorbě pracovního listu

Pomůcky: mapa, buzola, zápisník, pero, tablet, GPS souřadnice zříceniny hradu Neuhaus 50.2026917N, 12.3383389E

Trasa: Do sousední Plesné pojedeme autobusem. Vystoupíme na náměstí. Odtud půjdeme na první stanoviště naší vycházky.

- Městské kulturní a informační centrum Plesná
- Evangelický kostel
- Evangelický hřbitov a smírčí kříže
- Požární zbrojnice
- Hrad Neuhaus

Metodické pokyny pro učitele

Cílem vycházky je rozvoj poznatků o historii města Plesná a jeho památek. Vycházka je zpracována pro žáky 4. a 5. tříd základních škol, je součástí vyučování vlastivědy. Každý žák před samotnou vycházkou bude poučen o bezpečnosti pohybu v přírodě, ale i ve městě. Vyučující žákům sdělí trasu a odpoví na případné otázky. Žáci budou vyplňovat pracovní listy postupně ve tříčlenných skupinách. Na vycházku půjde celá třída najednou. Žáci mohou pracovní listy vyplňovat během vycházky. Vyučující určí jednu skupinu, která žáky povede na poslední stanoviště – hrad Neuhaus pomocí tabletu a souřadnic GPS, dále určí ještě jednu skupinu, která se bude orientovat dle mapy a buzoly. Vyučující vysvětlí všem žákům, jak se s těmito věcmi pracuje. Žáci se mohou vystřídat a vyzkoušet si hledání správného směru. Nakonec vyučující s žáky podrobně projde jednotlivé úkoly a sdělí správná řešení, přičemž informuje žáky, kde řešení mohli vyhledat. Poté se mohou vydat zpět do svého města. Během vycházky každá skupina přednese své posbírané poznatky o jednotlivých památkách.

Evangelický kostel

Zvláštností je, že v Plesné jsou kostely dva. Jeden evangelický a druhý katolický. Stalo se tak proto, že v Plesné byli lidé dvojího vyznání - protestantského a katolického. Protestanti spíše spadali pod nedaleký německý Bad Brambach. Roku 1847 poblíž dnešního pěšího hraničního přechodu byl postaven evangelický kostel. Tento kostel byl prvním postaveným kostelem tohoto vyznání v chebském okrese.

Evangelický hřbitov a tři smírčí kříže

Kousek od evangelického kostela se nachází evangelický hřbitov, který byl roku 1969 zlikvidován. Dnes na místě najdeme památný kámen s deskou připomínající hřbitov. Naproti hřbitovu ve stráni vykukují tři smírčí kříže z roku 1564. Smírčí kříže jsou z kamene a většinou je lidé stavěli na místech, kde se stal hrdelní zločin nebo nějaké neštěstí. Jejich význam si lidé vysvětlují odlišně, buď že je zde zanechali Švédové při svém tažení, nebo snad husité. Ale je dost možné, že kříže pocházejí ze středověku a vytesal je někdo, kdo zde spáchal zločin a bylo mu vytesání tzv. smírčím právem uloženo za trest. Křížové kameny byly stavěny také jako upomínka na nějakou pohromu, například morovou epidemii. Proč zde byly postaveny smírčí kříže, se dnes můžeme jen domnívat. Na křížích je nápis REF IN FLEISSEN 1564, který je vidět i dnes.

Hrad Neuhaus

Místo, kde hrad stával, se nehledá moc snadno. Hrad ležel ve Šneckém lese na skalnatém výběžku. Dnes k tomuto hradu vede stezka, která je napojená na cyklostezku. O hradu víme jen velmi málo informací. Předpokládá se, že byl postaven ve 12. století. V roce 1519 byl dobyt, protože zde žili loupežníci. Trosky hradu byly zničeny při budování železniční stanice. Po hradu zbyl jen příkop a úzký val, ve kterém jsou zbytky kamenné hradební zdi. Zajímavostí je, že hrad se původně Neuhaus nejmenoval. Když se v dobách Josefa II. vytvářely mapy, někdo si spletl Plesenský hrad s hradem u německého Selbu – Neuausem. Dodnes je Plesenský hrad mylně označován za Neuhaus.

Pracovní list:

Pracovní list k vlastivědné vycházce - Plesná

Název skupiny: _____

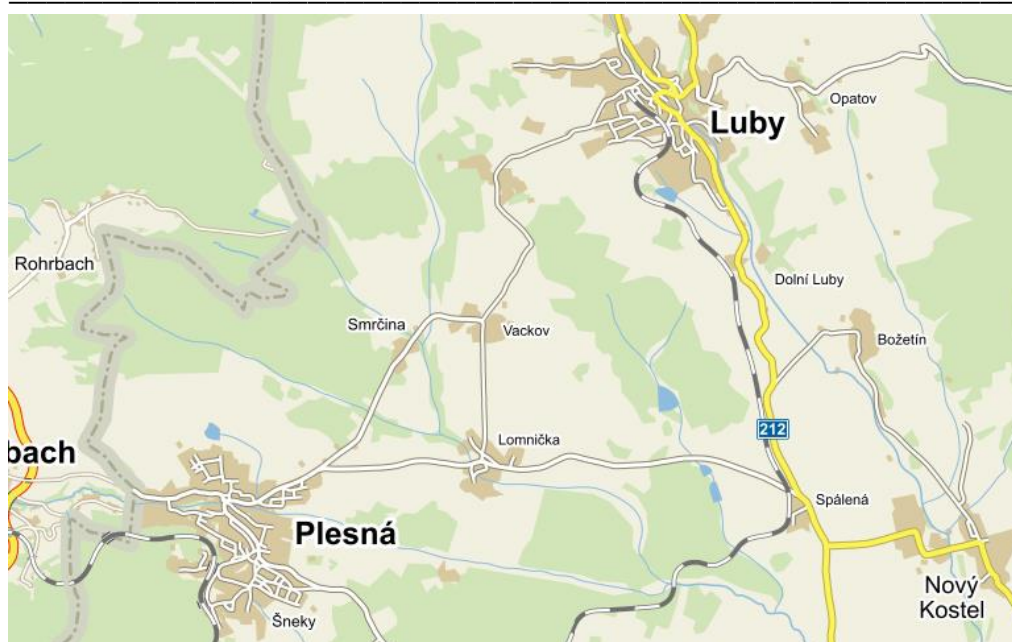
Jména členů skupiny: _____

1. Vyhledejte autobusové spoje a запиšte čas odjezdu autobusu:

- V kolik hodin bude autobus odjíždět ze zastávky v Dolních Lubech, když potřebuji být ve 12:00 v Chebu? Hledejte pouze přímý spoj ve všední dny. _____
- V kolik hodin mohu jet nejpozději do Plesné ze zastávky Luby - náměstí? Hledejte pouze přímý spoj ve všední dny. _____

2. Které zvíře je ve znaku města Plesná? Uveďte název, třídu a řád.

3. Uveďte, na které světové straně se nachází město Plesná směrem od Lubů:

Zdroj: www.mapy.cz

Pracovní list – určený pro učitele:

Pracovní list k vlastivědné vycházce - Plesná

Název skupiny: _____

Jména členů skupiny: _____

1. Vyhledejte autobusové spoje a запиšte čas odjezdu autobusu:

- V kolik hodin bude autobus odjíždět ze zastávky v Dolních Lubech, když potřebuji být ve 12:00 v Chebu? Hledejte pouze přímý spoj ve všední dny.
07:52
- V kolik hodin mohu jet nejpozději do Plesné ze zastávky Luby - náměstí? Hledejte pouze přímý spoj ve všední dny. **23:30**

2. Které zvíře je ve znaku města Plesná? Uveďte název, třídu a řád?

Včela medonosná, hmyz, blanokřídlí

3. Uveďte, na které světové straně se nachází město Plesná směrem od Lubů:

jihozápad od Lubů

Zdroj: www.mapy.cz

4. Proč se stavěly smírčí kříže?

- a) Pro zlepšení kulturního prostředí.
- b) Stavěly se na místech, kde někdo zemřel.
- c) Stavěly se vždy po válce na památku zesnulých.

5. Jaký je nápis na třech smírčích křížích?

REFF IN FLEISSEN 1564

6. Popište místo, kde se zřícenina hradu nachází:

Nachází se na skalnatém výběžku v lese.

7. Kdo žil na hradě během 16. století?

- a) Král a královna.
- b) Loupežníci.
- c) Čerti.

8. Porovnejte město Luby a Plesnou, napište, v čem jsou města rozdílná (historie měst i současnost):

Město Luby proslulo výrobou hudebních nástrojů, město Plesná svými koželužnami a textilní výrobou.

Výstup: Vypracování pracovního listu, odeslání kopií vlastivědné vycházky a pracovního listu na Městském informačním a kulturním středisku v Plesné pro potřebu veřejnosti i škol.

2.3.2 REALIZACE, REFLEXE A ZHODNOCENÍ DRUHÉHO PROJEKTOVÉHO DNE

Druhý projektový den jsem zahájila na autobusové zastávce v Lubech, kde jsme se s předstihem odjezdu autobusu sešli. Žáky jsem upozornila na to, jak se mají chovat ve městě i v přírodě a rozdělila jsem je do skupin po třech. Rozdala jsem jim pracovní listy, které jsem pro ně připravila, aby byla vycházka zajímavější. Tento pracovní list po vycházce můžeme upravit dle požadavků žáků a poslouží tak jiným žákům, kteří město

Plesná budou chtít navštívit. Než přijel autobus, žáci vypracovali první úkol z pracovního listu. Tento úkol byl matematický, měli napsat požadované odjezdy autobusů ze zadání. Velmi málo žáků se orientuje v jízdním řádu. Úkoly z první otázky pracovního listu byly jednoduché, ale jen jedna skupina ze čtyř ho měla správně. Žáci se ptali, proč odjezdy musí hledat na autobusové zastávce, když je mohou najít na internetu. V tom jsem je vyvedla z omylu. Řekla jsem jim, že se mohou ocitnout v situaci, kde nebudou mít internet a budou se muset zorientovat v jízdním řádu. Po nástupu do autobusu si žáci pročetli pracovní listy a ptali se, když něčemu nerozuměli.

Vystoupili jsme na náměstí ve městě Plesná, kde jsem žákům oznámila trasu cesty a informovala o programu celého dne. Vydali jsme se na první stanoviště – Městské kulturní a informační středisko Plesná. Zde na nás čekala pracovnice kulturního střediska. Pohodlně jsme se usadili a poslouchali její připravené povídání o historii města. Žáci měli v tuto chvíli možnost vyplnit úkol č. 8 z pracovního listu. Porovnat město Plesná a Luby jak z historického hlediska, tak i ze současnosti. Většina správně uváděla, že rozdílnost je hlavně v průmyslu, každé město proslulo jiným odvětvím průmyslu. V současnosti jsou si města podobná počtem obyvatel. Pracovnice střediska dala žákům možnost se zeptat na cokoli, co je zajímavé. Myslím si, že to bylo velice přínosné. Na chodbách kulturního domu jsme si mohli prohlédnout dobové fotografie města s jejich popisem.

Od pracovnice jsme obdrželi mapu města. A tak jsem toho využila a nechala se dětmi vést pomocí mapy k dalšímu stanovišti – evangelickému kostelu. Šli jsme Celní ulicí a již po chvíli jsme kostel uviděli. Nachází se na vyvýšeném místě. Kostel jsme si prohlédli a pak jsme poslouchali průvodce.

Vyšli jsme po stejné cestě k evangelickému pohřbišti, které se nachází v blízkosti kostela. Zde jsme narazili na pamětní desku a dali jsme prostor „průvodcům“, protože kromě desky tu není nic jiného k vidění. Když jsme se podívali přes cestu, uviděli jsme tři smírčí kříže. Průvodci nám objasnili, co to smírčí kříže jsou, kde a kdo je stavěl. Zaujal nás vytesaný nápis na křížích, který už není příliš čitelný.

Vrátili jsme se zpět po Celní ulici směrem do centra města. Před náměstím jsme odbočili na ulici Školní a pokračovali do ulice Hasičská, kde se nacházela místní požární zbrojnice. Zde jsme si odpočinuli a nasvačili se. Místní hasiči přednášeli žákům o požární ochraně. Povídali jsme si, jak se zachovat při požáru. Hasiči dokonce namodelovali situaci, zakouřili klubovnu cvičným dýmem a žáci se museli po čtyřech dostat ven z budovy.

Venku ústně společně říkali postup, jak by postupovali dál. Tím, že si to vyzkoušeli, si něco zapamatují a tato přednáška jim bude užitečná. Hasiči přednášeli hlavně o prevenci před ohněm, říkali dětem různé příklady zbytečných výjezdů, které nemuseli být, kdyby lidé byli opatrní při zacházení se spotřebiči či otevřeným ohněm. Nakonec žáky provedli celou zbrojnicí. Žáci si mohli sednout do výjezdových aut. Děti to bavilo, pozorně hasiče poslouchaly a ptaly se na nejrůznější věci.

Po ukončení přednášky jsme si ve skupinách rozdělili mapy s buzolami a jedna skupina měla tablet s GPS souřadnicemi. Rozdala jsem pokyny a vysvětlení k cestě ke hradu a mohli jsme vyrazit k cíli. Cesta k hradu byla velice dlouhá, ale úspěšně jsme všichni došli do cíle. Místo jsme si prohlédli a nechali jsme mluvit průvodce. Potom si žáci doplnili své pracovní listy.

Po turistické značce jsme došli do vsi Velký Luh, odkud nám jel vlak zpět do Lubů. Byla to velice náročná vycházka, nedoporučovala bych ji pro nižší ročníky než čtvrtou třídu. Celkově bych tento projektový den zhodnotila kladně, žáci si toho mnoho zažili, viděli a snad i něco odnesli. V jejich řadách se našli i žáci, kteří v sousední Plesné nikdy nebyli. Teď sem mohou vzít na výlet své rodiče. S žáky jsme se domluvili, že pracovní listy poskytneme pracovníci kulturního a informačního střediska k dalšímu využití.

2.4 TŘETÍ PROJEKTOVÝ DEN – HRAD VILDŠTEJN

2.4.1 PŘÍPRAVA PROJEKTOVÉHO DNE

Třetí projektový den se vypravíme do nedalekého města Skalná, kde bychom chtěli navštívit hrad Vildštejn (viz. Příloha č. 31) a setkat se s jeho majitelem. Ještě než se vydáme na cestu, o hradu si nejprve nějaké informace dopředu zjistíme. Žáky rozdělíme do tří skupin. První skupina bude hledat informace na internetu, druhá v literatuře a poslední z těchto nasbíraných materiálů vytvoří prezentaci, která vyhledané informace zpřehlední. Poté se zkontaktujeme s majitelem hradu a domluvíme si s ním prohlídku hradu a krátký rozhovor. Žáci si společně připraví na majitele několik otázek týkajících se jeho nebo hradu. Cílem tohoto projektového dne je poznání sousedního města a jeho nejvýznamnější památky. V závěru projektového dne žáci napíší slohovou práci vyprávěcím stylem. Téma vypravování bude místní pověst. Mohou si pověst vymyslet nebo předem vyhledat a změnit ji v několika ohledech. Před tímto úkonem si zopakujeme, co je to pověst. Tento projektový den se bude dotýkat mezipředmětových vztahů v předmětech informatika a komunikační a slohová výchova.

Vlastivědná vycházka – Skalná (Vildštejn)

Téma: „Poznávej své okolí“ – hrad Vildštejn ve Skalné, místní pověsti

Ročník: 5. třída základní školy

Výchovně vzdělávací cíle:

- Žák se orientuje v plánu města, spolupracuje ve skupině.
- Žák se chová kultivovaně vzhledem ke svému okolí a památkám.
- Žák vhodně pokládá otázky, vhodně se vyjadřuje.
- Žák využívá knihoven jako informačních zdrojů.
- Žák interpretuje některé pověsti spjaté s místem v okolí svého bydliště.
- Žák rozvíjí svou představivost.

Organizace: První tři vyučovací hodiny – vlastivědná vycházka. Další dvě vyučovací hodiny – vyprávění pověstí formou slohové práce.

Pomůcky: zápisník, pero, plán města Skalná

Trasa: Do Skalné pojedeme vlakem. Z nádraží půjdeme pomocí plánu města k hradu. Návrat odhaduji po třech hodinách, pojedeme vlakem zpět do Lubů.

Metodické pokyny pro učitele

Vedlejším cílem vycházky je podpořit orientaci žáků v plánech měst, hlavním cílem je navštívit historickou památku nacházející se v regionu Cheb. Žákům se rozšíří přehled pamětihodností v jejich okolí a ucelí se jim historické poznatky z jejich regionu. Vycházka je určena pro 5. třídu základní školy, ale je možné vycházku uskutečnit i se staršími dětmi. Před samostatnou vycházkou je důležitá příprava a zjištění alespoň základních údajů k hradu Vildštejn a příprava otázek na majitele hradu. Dalším postupem je domluva prohlídky hradu s jeho majitelem. Před samostatnou vycházkou žáky poučíme o bezpečnosti, seznámíme je s trasou a připomeneme jim, aby se na vycházku vhodně oblékli a nezapomněli své zápisníky a psací potřeby. Učitel zde figuruje pouze jako doprovod. Žáci si během prohlídky hradu zapisují nové informace a zajímavosti, které potom mohou doplnit do svých původních příprav.

Hrad Vildštejn

První zmínka o hradu je z roku 1225. V té době hrad vlastnil rod Nothaftů. Dalšími majiteli se stali Rábové z Mechelsgrunu. Poté byl hrad ve vlastnictví několika dalších šlechtických rodů. Roku 1425 byl vypálen. Od roku 1531 vlastnili hrad krutí Viršpekové, kteří vedli mnoho sporů s městem Chebem i se svými sousedy. Mezi Viršpeky bylo několik vrahů, proto byly pořádány výpravy proti hradu. Dalšími vlastníky byli Trautenbergové, ti si pletli své poddané s otroky. To se nelíbilo městu Cheb, a proto mezi sebou vedli spor. Jedna z dcer Trautenbergů byla označena za čarodějnici a měla být upálena, ale k tomu nedošlo, protože zmizela. Trautenbergům zabrali majetek. Z tohoto období se našly na hradě zadržované ostatky. Že by patřily Trautenbergově dceři? Roku 1818 město vyhořelo a s ním i hrad. Později hrad sloužil jako sladovna pivovaru, ubytovna pro rumunské emigranty a státní statek. To vše zapříčinilo zničení a chátrání hradu. Roku 1980 několik nadšenců za pomoci státu zastavilo chátrání hradu. Od roku 1999 vlastní hrad pan Pumr, který ho opravil do dnešní podoby a otevřel ho veřejnosti. Na hradě je k vidění muzeum hradu, středověká hodovna, královský sál, obřadní síň a muzeum hasičské techniky.

Pověst: jádro příběhu může být pravdivé, avšak díky ústnímu převyprávování je příběh značně zkrášen, proto ztrácí na věrohodnosti⁵⁶

Výstup: žáky zpracovaná historie hradu ve formě prezentace, slohová práce s využitím slohového útvaru - pověsti

2.4.2 REALIZACE, REFLEXE A ZHODNOCENÍ TŘETÍHO PROJEKTOVÉHO DNE

Tento projektový den byl zahájen na vlakové zastávce v Lubech, kde jsme čekali na příjezd vlaku, který nás dopravil do města Skalná. Již z přípravy projektu byli žáci rozděleni do tří skupin po čtyřech žácích.

Prvním úkolem pro ně bylo dojít k hradu co nejkratší cestou. K tomuto jim posloužil plánec města, ve kterém se zorientovali a domlouvali se na trase. K hradu nebylo z nádraží těžké dojít. Druhým úkolem žáků bylo, aby si během celé návštěvy hradu dělali poznámky, co viděli a co je zaujalo. Nejprve jsme si prohlédli okolí hradu. Šli jsme po příjezdové cestě k hradu, po levé straně v jeho těsné blízkosti stála zámecká budova, která byla postavena později. Prohlídku celého komplexu jsme vzali postupně.

V zámecké budově jsme si prohlédli muzeum soudnictví, kde nás upoutaly fotografie vězňů a jejich příběhy. Po průchodu přízemními chodbami zámecké budovy jsme nahlíželi do několika žalářů s odsouzenými. V této budově jsme si mohli prohlédnout dobovou kovárnu. Řekli jsme si, co vše se v kovárně kovalo a jaký byl postup práce kováře. Shodli jsme se, že být kovářem, bylo namáhavé povolání.

Skrz zámeckou budovu jsme prošli na nádvoří hradu, kde se nachází šibenice. Povíдали jsme si, k čemu taková šibenice sloužila, koho na ní trestali a za co. Na nádvoří hradu chovají několik domácích zvířat. Zastavili jsme se u nich a řekli si, k čemu jsou nám užitečná, čím se živí a zopakovali jsme si názvy samců, samic a mláďat.

Další kroky nás dovedly do středověké hodovny, kterou jsme si prohlédli. Zdi hodovny byly vyzdobeny středověkými zbraněmi, rytířským brněním a štíty, na nichž jsou vyobrazeny erby významných rodů, které Vildštejn vlastnily. V prvním patře hradní budovy se nacházel královský sál a hradní muzeum, ve kterém jsme zhlédli několik dobových fotografií, obrazů a historických nálezů z této oblasti. Majitel hradu nám věnoval trochu svého času, a tak jsme se ho zeptali na pár otázek⁵⁷. První, co nás zajímalo, bylo, proč hrad koupil? Odpověď nás nepřekvapila, pan Pumr je nadšenec pro historii jako

⁵⁶ KOZLOVÁ, Marie. *ČÍTANKA pro 5. ročník základní školy*. Brno: Nová škola, s. r. o. 2014, s. 189.

⁵⁷ Rozhovor s panem Miroslavem Pumrem uskutečněn autorkou dne 15.3.2016, originál uložen v archivu autorky.

takovou a bylo mu velice líto, že hrad chátral, proto do něj vložil své peníze a zachránil ho. Tvrdí, že byl v katastrofickém stavu. Hrad zrekonstruoval po stavební stránce a nyní se zaměřil na interiéry, ve kterých se snaží každý rok otevřít novou expozici. Žáci majiteli položili druhou otázku, zda je na hradě něco, čeho si nejvíce cení? Pan Pumr si cení nejvíce nálezu neznámé ženy, její ostatky našli zazděné ve zdi. Obyvatelé města, ale i on sám se domnívají, že se jedná o dceru šlechtice Trautenbergera, kterou našli z čarodějnictví a hrozilo jí upálení. Dcera šlechtice se nikdy nenašla. Žáci se zeptali, jestli je s hradem spojována nějaká pověst? Za nejbližší pověst pan Pumr považuje tu o bílé paní, která se údajně prochází hradem při svitu měsíce a tváří se velice nešťastně. S majitelem hradu jsme se rozloučili a popřáli mu mnoho úspěchů v dalším budování nových expozic na hradě a vydali jsme se na nádraží.

Po příchodu do školy žáci ve skupinách vymýšleli pověst k nějakému historickému místu v jeho okolí. Zopakovali jsme si, co je to pověst a řekli jsme si náležitosti práce. Všechny skupiny psaly o bílé paní z Vildštejna. Některé práce byly velmi zdařilé.

Celkově bych tento projektový den zhodnotila kladně. Hrad má několik expozic, ale jde vidět, že exteriéry zatím neoplývají mnoha výstavními kousky. Chyběl nám zde dobový nábytek. Projektový den byl opět všestranný. Nejenom, že jsme se věnovali historii hradu, ale prostředí hradu nám představilo malou farmu, lidskou práci v podobě kovárny, ale i lidská práva ve formě hradního vězení. Vyjížděku do města Skalná spojenou s návštěvou hradu určitě doporučíme i ostatním třídám na škole. K následnému využití slouží prezentace, kterou žáci vytvořili.

2.5 ČTVRTÝ PROJEKTOVÝ DEN – HRAD SEEBERG A JEHO OKOLÍ

2.5.1 PŘÍPRAVA PROJEKTOVÉHO DNE

Předposlední projektový den jsme se rozhodli strávit na hradě Seeberg (viz. Příloha č. 32) ve vsi Ostroh, která leží 5 km severozápadně od Františkových Lázní. Nejdříve si z různých zdrojů žáci zjistí základní informace o hradu. I tentokrát se rozdělí do pracovních skupin. Poté společně z těchto získaných informací vyčleníme pouze ty nejdůležitější, z kterých sestavíme povídání o hradu Seeberg a jeho okolí. Žáci tak budou připraveni na návštěvu hradu. Ve vsi Ostroh se zdržíme celý vyučovací den. Společným úkolem žáků je tuto výpravu naplánovat do detailů. To nás dovedlo k zapsání hlavních úkolů, které z cesty do Ostrohu postupně vyplynuly. Patří mezi ně zjištění času odjezdu autobusu z Lubů a příjezdu do Františkových Lázní a naopak. Dále naplánování pěší trasy k hradu Seeberg, zjištění, kolik času nám zabere přesun z Františkových Lázní do Ostrohu. Dalším podstatným detailem je vypátrání otevírací doby hradu. Cena vstupného a cena za dopravu je nedílnou součástí této výpravy. Dalším úkolem je zjistit, jaké expozice hrad nabízí a zda je v blízkosti nějaká stezka, která by nám přiblížila okolí hradu. Žáci se ochotně ujali jednotlivých úkolů a pomocí internetu vše potřebné vyhledali. Připomněla jsem jim, co si nemají zapomenout vzít s sebou (svačinu, pití, sportovní oblečení, vhodnou obuv, zápisník, psací potřeby). Seznámila jsem je s bezpečným chováním mimo budovu školy. Tyto informace a doporučení jsme zpracovali do vlastivědné vycházky.

Vlastivědná vycházka – Seeberg (Ostroh)

Téma: „Poznávej své okolí“ – hrad Seeberg a jeho okolí

Ročník: 5. třída základní školy

Výchovně vzdělávací cíle:

- Žák se orientuje v mapě České republiky.
- Žák projevuje koordinační a kooperační schopnosti.
- Žák vyhledává a třídí informace na základě jejich pochopení.
- Žák řeší problémy, volí vhodné způsoby řešení.
- Žák se vyjadřuje kultivovaně, účinně se zapojuje do diskuze.
- Žák spolupracuje ve skupině.
- Žák respektuje, chrání a ocení naše kulturní i historické dědictví.

Organizace: vlastivědná vycházka bude probíhat v pěti vyučovacích hodinách a s následným zpracováním výstupů v nejbližší hodině vlastivědy

Pomůcky: zápisník, pero, mapa České republiky

Doporučení: sportovní oblečení, vhodná obuv, svačina, pití

Trasa: Odjezd autobusu z Lubů je v 7:50 z náměstí. Příjezd do Františkových Lázní Městských sadů je v 8:38. Poté následuje pěší přesun do vesnice Ostroh, která je přibližně 5 km vzdálena od Františkových Lázní. Orientace dle mapy České republiky. Předpokládaná délka přesunu je 1 hodina. Čas vytyčený na prohlídku hradu a jeho okolí je 3 hodiny. Odjezd autobusu z Ostrohu do Františkových Lázní je v 13:36. Na tento spoj navazuje autobus zpáteční do Lubů, který z Františkových Lázní odjíždí v 13:45. Předpokládaná doba příjezdu do Lubů je ve 14:30.

Náklady spojené s projektovým dnem:

Cena jízdného:

- Luby – Františkovy Lázně a zpět celkem za jednoho žáka 46 Kč
- Ostroh – Františkovy Lázně cena za jednoho žáka 9 Kč

Cena vstupného na hrad Seeberg – 30 Kč za jednoho žáka.

Otevírací doba hradu: od 10:00 do 16:00 každý den

Naučnou stezku okolí hradu Seeberg nalezneme v těsné blízkosti hradu.

Metodické pokyny pro učitele

Učitelova role v tomto projektovém dni je pouze pasivní. Jeho úlohou je dohlížet na žáky a být jim nápomocí, když bude potřeba. Hlavním cílem celého dne je seznámit se s další památkou v regionu Cheb – hradem Seeberg. Druhotnými cíli jsou vyhledávání v mapě, orientace v ní a plánování celého dne (časové rozvržení, finanční zátěž, aj.). Před zahájením projektového dne vyučující žáky obeznámí s bezpečností a dodržováním určitých pravidel. Připomene žákům vhodné chování k přírodě, památkám i svému okolí. Vycházka je určena pro 5. třídu základní školy, ale mohou ji absolvovat žáci od 4. třídy i žáci vyšších ročníků. Žáci by si před výpravou měli zjistit základní informace o hradu, je lepší když na prohlídku hradu půjdou s nějakými vědomostmi. Celý tento den žáci plánují sami, zjišťují spoje hromadné dopravy, otevírací dobu hradu a ceny jízdného a vstupů.

Během projektového dne si žáci zapisují důležité informace, se kterými později budou pracovat.

Hrad Seeberg

Hrad byl postaven kolem roku 1200. Někdy se mu říká Ostroh, podle vesnice, v které se nachází. Hrad nejprve patřil ministeriálům z Chebu, později Janu Lucemburskému, Kašparu Šlikovi a Kašparu Junknerovi. Od roku 1703 byl ve vlastnictví města Cheb. Hrad byl několikrát zničen, vypálen, ale znovu opravován. Uvnitř hradu se nachází expozice nábytku 19. století (empír, novogotika aj.). Můžeme zde vidět dochovanou čapí věž a gotický palác. Na Seebergu si můžeme prohlédnout expozici života chebských venkovanů v 19. století, nebo galerii obrazů života Goetha a jeho lásek. Další expozice se zabývá chebským katem Karlem Hussem, který nebyl jen obyčejným katem.

Výstup: pracovní list pojatý zábavnou formou – obsahující slovní přesmyčky, křížovku, osmisměrku, doplňovačku

2.5.2 REALIZACE, REFLEXE A ZHODNOCENÍ ČTVRTÉHO PROJEKTOVÉHO DNE

Čtvrtý projektový den naplánovali do detailu žáci 5. třídy. Sešli jsme se po půl osmé ráno na autobusové zastávce a vyčkali příjezdu autobusu. Autobusem jsme se dopravili do města Františkovy Lázně, zde jsme vystoupili na zastávce Městské sady. Rozdali jsme si mapy a listy s popisem vlastivědné vycházky, podle nichž jsme se vydali ulicemi Františkových Lázní až k vesnici Ostroh. Od autobusové zastávky jsme šli Anglickou ulicí směrem k Ostrohu. Procházeli jsme kolem několika rybníků, cesta byla málo frekventovaná, což pro nás bylo výhodou. Během přesunu do vsi Ostroh si žáci krátili dlouhou chvíli zpěvem písní. Kolem desáté hodiny jsme došli k hradu, což bylo akorát, protože hrad byl otevřen od deseti hodin. Domluvili jsme se, že si prohlédneme hrad a pak jeho okolí, využijeme místní naučnou stezku.

Na vstupní bráně hradu jsme si povšimli pozůstatků kladek z padacího mostu. Cesta k hradu vede přes padací most, pod nímž je příkop. Na čelní straně hradu (viz. Příloha č. 33) jsme si prohlédli rodové erby nejvýznamnějších majitelů hradu (města Chebu, Seebergů, Nosticů, Junckerů, Najperků). Prohlídku hradu jsme začali v jeho prvním patře. Zde byla expozice vývoje interiérů a nábytku z 19. století, prohlédli jsme si nábytek z různých uměleckých slohů. To bylo pro žáky přínosné, udělali si představu o renesanci a baroku, které právě ve vyučování vlastivědy probírají. Přesunuli jsme se do expozice, která představuje smrt Albrechta z Valdštejna, byla to pro žáky taková malá

příprava na další projektový den, který se uskuteční v Chebu. V další místnosti jsme si prohlédli galerii 26 obrazů, na kterých je vyobrazen Goethe a jeho lásky. Zde jsme se dozvěděli i něco o životě tohoto umělce. Výstava Karlovarského porcelánu v historické i současné podobě žáky neoslovila, a tak jsme neztráceli čas a pokračovali k zajímavější výstavě v přízemí hradu – černé kuchyni. Žáci zde viděli, jak dříve taková kuchyně vypadala a porovnávali ji s tou dnešní. Ve sklepení hradu nás očekával chebský kat Karel Huss, viděli jsme ho zde vyobrazeného při popravě. Tento muž se považuje za významnou osobnost tohoto kraje, byl kronikářem, spisovatelem, básníkem a vášnivým sběratelem. V této krajině otevřel právě on první muzeum. K vidění je zde jeho muzeum a mučírna. Zajímavá výstava, nejen pro žáky. Nakonec jsme si šli prohlédnout stodolu, ve které je výstava lidového umění lidí z Chebska. K vidění tu bylo hospodářské náčiní a nářadí z 19. století, sýpka již z počátku 18. století. Tím pro nás prohlídka hradu skončila.

Chtěli jsme se porozhlédnout v okolí hradu, proto jsme využili naučné stezky Okolí hradu Seeberg. Stezka má dvě různě dlouhé trasy, vzhledem k tomu, že jsme do Ostrohu šli pěšky, zvolili jsme kratší trasu. Tento okruh měl 6 stanovišť a byl dlouhý 800 metrů. První tabule byla umístěna blízko hradu Seeberg, ta nám podala informace o celé naučné stezce a o obci Ostroh. Po červené turistické značce jsme došli k Panskému mlýnu (viz. Příloha č. 34). Na naučné tabuli jsme si přečetli krátký text o životě kolem bývalých panských rybníků a o historii mlýnů na Slatinném potoce, který protéká pod hradem. Dalším pozastavením byla kaplička u studánky, představení její historie společně s nevysychající studánkou. Po cestě jsme se zastavili u farní školy, kde jsme se dočetli o historii školy a školství v Ostrohu. Předposlední zastávka se věnovala kostelu sv. Wolfganga (viz. Příloha č. 35). Jedná se o chráněnou památku, zde jsme si s žáky řekli, co znamená chráněná památka a jak bychom se k ní měli chovat. Uvnitř kostela byly k vidění mramorové náhrobky bývalých majitelů panství. Naučná cedule u kostela informuje i o dubu šarlatovém, který je zde ojedinělý. Poslední zastávkou je most (viz. Příloha č. 36), který byl historickou spojnici dvou částí obce, je z něj dobře viditelný hrad i skála, na které byl postaven. Zvolený časový harmonogram nám krásně vycházel, a tak jsme se včas vrátili zpět do Lubů.

Následující den v hodině vlastivědy žáci ze svých poznámek tvořili osmisměrky, tajenky a doplňovačky, ze kterých utvořili pracovní list. Tento list je k dispozici na naší škole, mohou ho využít žáci nebo třídy, které památku budou chtít navštívit. Výlet na hrad Ostroh (Seeberg) bych doporučila i jiným třídám. K vidění je tu mnoho užitečných věcí.

Expozice na hradu vhodně přibližují návštěvníkům život v 19. století. Naučná stezka kombinuje historii s přírodovědou. Chybějící nábytek z hradu Vildštejn jsme si zde plně vynahradili.

Pracovní list:**Pracovní list – hrad Seeberg****Jméno:** _____**1. Doplňte slova z výběru:**

Hrad Seeberg byl založen nejspíše okolo roku _____. Mezi prvními majiteli hradu byl český král Jan _____ zvaný _____. Hrad vlastnilo mnoho _____ rodů. Jejich názvy vyhledáte v následujícím úkolu - osmisměrce.

- slepý, 1200, šlechtických, Lucemburský

2. Osmisměrka – najděte v osmisměrce názvy rodů, které vlastnily hrad Seeberg. Když najdete všechny, vypište si zbylá písmenka, která vám prozradí poslední rod. Výsledek osmisměrky zapište do věty:

Chybějící _____.

Šlik, Junckner,
Brandner,
Nostic

	Š	O	T	S	Ě	M	R
Š	L	L	E	CH	T	E	E
C	K	Ý	I	R	N	O	S
CH	E	B	J	K	E	O	S
T	E	I	C	N	H	E	M
M	O	N	A	J	P	E	R
V	U	É	C	I	T	S	O
J	B	R	A	N	D	N	E
K	R	U	B	M	E	C	U

Lucemburk, Najperk,
Moser, město Cheb,

3. Doplň tajenku:

1.																			
2.																			
3.																			
4.																			
5.																			
6.				X															
7.																			
8.																			
9.																			
10.																			

1. Název obydlí mistrů popravčích.
2. Chebský kat byl vášnivý _____.
3. Jinak kat.
4. Mučírna je místnost určená k _____.
5. Jméno pražského kata, který 21.6.1621 popravil české pány Jan _____.
6. Název práva, dle kterého mohl kat vykonávat popravu.
7. Chebský kat jako první v tomto kraji otevřel _____.
8. Výstava chebského kata se nachází ve _____ hradu Seeberg.
9. Chebský kat byl významnou _____ tohoto kraje.

Tajenka: _____ chebský kat.

Pracovní list – určený pro učitele:

Pracovní list – hrad Seeberg

Jméno: _____

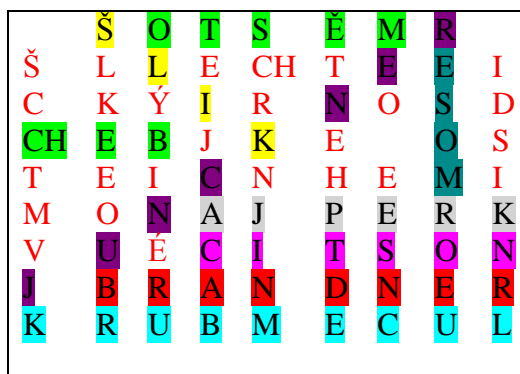
1. Doplňte slova z výběru:

Hrad Seeberg byl založen nejspíše okolo roku 1200. Mezi prvními majiteli hradu byl český král Jan **Lucemburský** zvaný **slepý**. Hrad vlastnilo mnoho **šlechtických** rodů. Jejich názvy vyhledáte v následujícím úkolu - osmisměrce.

- slepý, 1200, šlechtických, Lucemburský

2. Osmisměrka – najděte v osmisměrce názvy rodů, které vlastnily hrad Seeberg. Když najdete všechny, vypište si zbylá písmenka, která vám prozradí poslední rod. Výsledek osmisměrky zapište do věty:

Chybějící **šlechtický rod je Steinheimové.**

Šlik, Junckner, Lucemburk, Najperk, Brandner, Moser, město Cheb, Nostic

3. Doplň tajenku:

1.				K	A	T	O	V	N	A		
2.	S	B	Ě	R	A	T	E	L				
3.		P	O	P	R	A	V	Č	Í			
4.		M	U	Č	E	N	Í					
5.		M	Y	D	L	Á	Ř					
6.				X								
7.				H	R	D	E	L	N	Í		
8.		M		U	Z	E	U	M				
9.				S	K	L	E	P	E	N	Í	
10.				O	S	O	B	N	O	S	T	Í

1. Název obydlí mistrů popravčích.
2. Chebský kat byl vášnivý **sběratel**.
3. Jinak kat.
4. Mučírna je místnost určená k **mučení**.
5. Jméno pražského kata, který 21.6.1621 popravil české pány Jan **Mydlář**.
6. Název práva, dle kterého mohl kat vykonávat popravu.
7. Chebský kat jako první v tomto kraji otevřel **muzeum**.
8. Výstava chebského kata se nachází ve **sklepení** hradu Seeberg.
9. Chebský kat byl významnou **osobností** tohoto kraje.

Tajenka: **Karel Huss** chebský kat.

2.6 PÁTÝ PROJEKTOVÝ DEN – CHEBSKÝ HRAD A CHEBSKÉ MUZEUM

2.6.1 PŘÍPRAVA PROJEKTOVÉHO DNE

Poslední projektový den jsme se rozhodli prohlédnout si chebský hrad a navštívit chebské muzeum. Zahájili jsme přípravu. Vypsali jsme si na tabuli vše důležité, co musíme zjistit. Protože Cheb má velice rozsáhlou historii, museli jsme se zaměřit na konkrétní místa. Hlavním cílem byla prohlídka chebského hradu a části expozice v chebském muzeu, která je zaměřena na osobnost Albrechta z Valdštejna.

Příprava obsahovala hledání historických událostí o chebském hradu a o Albrechtu z Valdštejna. Tohoto vévodu jsme si vybrali, protože se nám vojevůdce prolíná s aktuálním vlastivědným učivem. Albrecht z Valdštejna byl úzce spojen s bitvou na Bílé hoře, kterou žáci 5. třídy probírají v hodinách vlastivědy. Žáci zůstali rozděleni do stejných skupin, jako v minulém projektovém dni. Drželi se vypsáných zdrojů, které jsou zapsané na tabuli ve třídě. Tentokrát využili literaturu především ke zjištění historie chebského hradu. Ostatní údaje hledali na internetu. Žáci objevili stránky chebského muzea, které jsou velmi pěkně zpracované. Na těchto stránkách provádí virtuální průvodce chebským muzeem. Nám postačovala expozice Albrechta z Valdštejna. Také zpracovali krátké přehledy historie o chebském hradu a muzeu, které se snažili doplnit zajímavostmi. Zbývalo naplánovat cestu do Chebu. Žáci si mezi sebou rozdělili úkoly a jejich výsledky jsme zpracovali do vlastivědné vycházky.

Vlastivědná vycházka – chebský hrad a chebské muzeum

Téma: „Poznávej své okolí“ – chebský hrad a muzeum (expozice Albrechta z Valdštejna)

Ročník: 5. třída základní školy

Výchovně vzdělávací cíle:

- Žák plánuje a organizuje, vyhledává a třídí informace na základě jejich pochopení.
- Žák řeší problémy, volí vhodné způsoby řešení.
- Žák se vyjadřuje kultivovaně, účinně se zapojuje do diskuze.
- Žák spolupracuje ve skupině.
- Žák respektuje, chrání a ocení naše kulturní i historické dědictví.
- Žák srovnává způsob života a práce našich předků v minulosti.

- Žák využívá knihoven, sbírek muzeí jako informačních zdrojů.

Organizace: vlastivědná vycházka bude probíhat v pěti vyučovacích hodinách a s následným zpracováním výstupů v nejbližší hodině vlastivědy, výtvarné výchovy a pracovní výchovy

Pomůcky: zápisník, pero, fotoaparát, 2 ks čtvrtky formátu A3, pastelky, tempery, štětce

Doporučení: sportovní oblečení, vhodná obuv, svačina, pití

Trasa:

Odjezd vlakem z nádraží z Lubů v 7:28, příjezd do Chebu je přibližně po 8 hodně. Přes náměstí Milady Horákové a třídy Svobody dojdeme na náměstí Krále Jiřího z Poděbrad.

- Prohlídka domů na náměstí Krále Jiřího z Poděbrad.
- Špalíček – seskupení specifických domů.
- Chebské muzeum – Pachelbellův dům.

Poté přesun Jakubskou ulicí přes Jánské náměstí k chebskému hradu.

- Prohlídka chebského hradu.

Odjezd zpátečního spoje ve 12:01 z chebského nádraží. Předpokládaný příjezd kolem 13 hodiny.

Náklady spojené s projektovým dnem:

Cena jízdného: Luby – Cheb a zpět celkem za jednoho žáka je 33 Kč

Otevírací doba hradu: od 10:00 do 17:00 každý den, cena vstupného na hrad za jednoho žáka je 40 Kč

Otevírací doba muzea: od 9:00 do 12:30 od středy do neděle, cena vstupného do muzea – Valdštejnský okruh za jednoho žáka je 20 Kč

Úkol do hodin výtvarné výchovy: Nakreslete, jak si představujete okamžik zavraždění Albrechta z Valdštejna, využijte celou čtvrtku formátu A3 a pastelky.

Úkol do hodin pracovní výchovy: Namalujte na čtvrtku formátu A3 dva rodové erby, jeden erb rodu Valdštejnů a na druhou polovinu čtvrtky vymyslete a namalujte váš rodový erb, k malbě využijte tempery a štětce.

Metodické pokyny pro učitele

Cílem tohoto projektového dne je bližší poznání významných historických a kulturních památek regionálního města se zaměřením na osobnost Albrechta z Valdštejna. Vycházka je určena především pro 5. ročník základní školy, ale doporučuji ji i vyšším ročníkům. Žáci jsou rozděleni do skupin po 4 členech. Před samotnou vycházkou by se měli žáci seznámit s připravenými historickými přehledy chebského hradu a navštívit webové stránky chebského muzea. Vždy je lepší, když už nějaké vědomosti o těchto místech budou mít. Na místě pak na tyto poznatky mohou navázat a lépe vše pochopit. Před samotným projektovým dnem žáky poučíme o bezpečnosti a vhodném chování. Především upozorníme na ostražitost při přecházení komunikace a bezpečném pohybu po silnicích. Úkolem učitele je usměrňování chování žáků a v případě nutnosti jim být nápomocí. Žáci si po celou dobu zapisují svá nová zjištění, zajímavosti nebo jiné důležité údaje.

Chebský hrad

Hrad byl postaven ve 12. století v místě, kde stávalo slovanské hradiště. Původní hrad přestavil Fridrich Barbarossa na císařskou falc, ze které pak mohl vykonávat svůj úřad. Součástí této falce je kaple, palác a Černá věž. Tento hrad je u nás jediný. Pořádaly se zde říšské sněmy. Dokonce se zde podepsalo několik významných dokumentů (Zlatá bula chebská). Chebský hrad navštěvovali i jiní panovníci, např. Karel IV. nebo Jiří z Poděbrad. Roku 1634 zde byli zavražděni důstojníci Albrechta z Valdštejna. Tím významné časy této památky skončily. V následujících letech hrad sloužil především jako válečná pevnost. Na přelomu 17. a 18. století nechalo město Cheb hrad přetavit na citadelu, což byla pevnost chránící město.

Chebské muzeum – Valdštejnský okruh

Budova chebského muzea byla postavena ve 14. století. Tento měšťanský dům vlastnilo postupně několik majitelů. Tím nejvýznamnějším byl purkmistr (starosta) Pachelbel. Během třicetileté války mu byl dům zabaven a Pachelbel žil v exilu (byl vyhnán). Dnes se domu na náměstí říká Pachelbelův. V roce 1634 tu byl zavražděn Albrecht z Valdštejna, který v tomto domě chtěl přenocovat. Od 2. poloviny 19. století je zde muzeum. Dnes se v muzeu nachází expozice – Valdštejnský okruh, která se zabývá životem a smrtí Albrechta z Valdštejna.

Významnou osobností z našich dějin je Albrecht z Valdštejna. Tento muž byl obchodníkem, politikem i armádním velitelem. Narodil se v Heřmanicích roku 1563. Rodiče mu zemřeli, když byl ještě dítě. Albrecht byl vychováván v Jednotě bratrské. Vystudoval gymnázium a poté hojně cestoval po Evropě. Na začátku 17. století se vrátil zpět a zabýval se svou vojenskou kariérou. Bojoval na straně Uhrů proti Turkům. Postupně byl jmenován do různých vojenských funkcí. Nejvyšší jeho hodností bylo vrchní velení císařské armády. Albrecht se stal pro císaře nepohodlným kvůli drahé armádě, vyčítal mu i některé špatně vedené boje. Císař Albrechta zbavil velení armády a přikázal Albrechta zabít nebo zajmout za údajnou vzpou, která nebyla nikdy prokázána. Albrecht z Valdštejna byl zavražděn v Pachelbelově domě, kde byl probodnut partyzánou Waltera Deverouxe (irský žoldněř).

Výstup: kresba zavraždění Albrechta z Valdštejna v hodinách výtvarné výchovy, výroba rodového erbu Valdštejnů a vlastního rodového erbu v hodinách pracovní výchovy

2.6.2 REALIZACE, REFLEXE A ZHODNOCENÍ PÁTÉHO PROJEKTOVÉHO DNE

Poslední projektový den patřil regionálnímu městu Cheb a jeho nejvýznamnějším památkám. Po povinném poučení žáků jsme se vydali vlakem do Chebu. Poněvadž většina žáků této třídy město Cheb zná, nebyl problém dojít na náměstí Krále Jiřího z Poděbrad. Zde jsme si prohlédli seskupení kupeckých domů tzv. Špalíček (viz. Příloha č. 37) a zavzpomínali jsme na hodiny vlastivědy, v nichž jsme si vyprávěli, jak a kde dříve lidé prodávali své výrobky. Nešlo si nepovšimnout velmi strmých střech a malých oken, které jsou pro městské domy v Chebu specifické. Zbývalo nám ještě trochu času, proto jsme se rozhodli si jít prohlédnout katolický farní kostel sv. Mikuláše. Kostel se nachází jen několik desítek metrů pod náměstím. Pyšní se dvěma věžemi a několika věžičkami do tvaru jehlanu. Původně románská stavba byla několikrát přestavována, takže na ní najdeme pozůstatky několika slohů. Nejvýznamnější částí kostela je křtitelnice z románských dob. Uvnitř je vyzdoben freskami, které jsou na nosných sloupech kostela.

Následující zastávkou byl Pachelbelův dům – dnešní krajské muzeum (viz. Příloha č. 38). Tento dům leží ve spodní části náměstí Krále Jiřího z Poděbrad. Zaměřili jsme se na předem vybranou prohlídku Valdštejnova okruhu.

V expozici Albrechta z Valdštejna jsme si prohlédli jeho osobní věci např. jezdecké boty, ostruhy, sedlo, cestovní truhlu, krajkový límec nebo jeho osobní vojenskou pokladnici. Na zdech výstavních místností visí jeho portréty a obrazy osobností spojených

s Třicetiletou válkou. Je zde např. Gustav II. Adolf, švédský král, jehož Albrecht zavraždil v bitvě u Lützen. Na dalších vyobrazeních jsou významní generálové z tohoto období. Celou expozici doplňuje nábytek ze 17. století. Dále nákresy rozložení vojsk při bitvách. Nás samozřejmě upoutal nákres bitvy na Bílé hoře – rozložení stavovských a císařských vojsk. Žáky uchvátilo několik vyobrazení Albrechta z Valdštejna např. jeho příjezd do Chebu, zavraždění jeho důstojníků na chebském hradě nebo zavraždění jeho samotného. Významnou zbraní v expozici je partyzána, kterou měl být Albrecht z Valdštejna údajně zabit. Nejstarší vycpanina zvířete se nachází právě zde. Jedná se o vycpaninu oblíbeného koně Albrechta z Valdštejna.

Před vstupem do Valdštejnské obrazárny nás ohromil obraz, na kterém je namalovaný Jindřich z Valdštejna a jeho 24 synů. To nás dovedlo k diskuzi, v níž jsme srovnávali počty narozených dětí jednoho páru dnes a v minulosti. Jako další příklad z dějin jsme uvedli Marii Terezií a jejích 16 dětí. Po příchodu do obrazárny jsme si nemohli nepovšimnout fotografií, na nichž je vyobrazeno restaurování obrazů z této galerie. Vysvětlili jsme si pojem restaurování a řekli jsme si, co vše se může restaurovat a kdo tuto práci vykonává. Obrazy ve Valdštejnské galerii jsou dovezeny ze zámků, které patřily rodu Valdštejnů. Na plátnech jsou zobrazeni členové rodu Valdštejnů, ale i jiní známí a neznámí šlechtici.

Expozice krajského muzea byla pro žáky velmi přínosná. Nejen, že se prolínala s aktuálním učivem vlastivědy, ale dokázala žákům učivo vhodně rozšířit. V muzeu jsme strávili velmi užitečný čas.

Pokračovali jsme dle trasy k chebskému hradu. Již z dálky nás upoutala Černá věž, řekli jsme si, k čemu sloužila, co je na ní specifické (je bosovaná, kámen z Komorní hůrky). Po příchodu jsme zjistili, že nemůžeme do věže vstoupit, protože zrovna probíhala její rekonstrukce. Tím jsme přišli o krásný výhled na město Cheb. Prohlédli jsme si hradní palác, z něhož zůstala pouze obvodová zeď. Na této stavbě jsme si ukázali tvar románského okna. Další kroky nás dovedly do kaple sv. Uršuly a Gerharda. Prohlédli jsme si její mramorové sloupy a sochy. Tato kaple propojuje románský a gotický sloh, tím je u nás jedinečná. Tato stavba je spojena s pověstí o alchymistovi Zikmundu Wannovi, údajně zde se nacházela jeho „laboratoř“. Základy hospodářského objektu tzv. Gordonova domu se nachází blízko paláce. Údajně zde byli zavražděni důstojníci Albrechta z Valdštejna. Na nádvoří hradu jsme si prohlédli náhrobní kameny za slovanského

pohřebiště, které se nacházelo pod kaplí. Dále hradní studnu nebo polní kanóny ze 17. století. Po prohlídce hradu jsme se vydali vlakem zpět do Lubů.

Následující hodinu výtvarné výchovy žáci kreslili vyobrazení vraždy Albrechta z Valdštejna a v hodinách pracovní výchovy vyráběli a malovali rodový erb Valdštejnů a svůj vlastní rodový erb. Jejich díla jsme vystavěli ve třídě. V hodině vlastivědy si zkusili internetový kvíz o Albrechtu z Valdštejna, který je dostupný na webových stránkách krajského muzea v Chebu. Pátý projektový den obsahoval mnoho historických poznatků. Méně tu byly zakomponovány mezipředmětové vztahy. Tento den bych zhodnotila jako velmi zdařilý a přínosný. Ráda bych ho doporučila i jiným třídám nebo školám v regionu. V nadcházejícím období s žáky určitě navštívíme i jiné expozice muzea.

ZÁVĚR

Regionální historie má v základním vzdělávání své patřičné místo, avšak velice záleží na tom, jakou formou dochází k předávání nových poznatků žákům, protože od toho se také odvíjí skutečnost, kolik nabytých vědomostí se v nich následně uchová. Není pochyb, že o dějinách našeho okolí by žáci základní znalosti měli nejen získat, ale patřičně zpracovat a uchovat.

Tato diplomová práce je ukázkou projektové výuky vlastivědy s využitím regionálních prvků a jedním z jejich zásadních cílů bylo zpracování regionální historie ve formě projektového vyučování, kde žáci sami vyhledávají informace a památky navštěvují. Žáci si sami vyzkoušeli aplikovat své regionální poznatky na svých spolužácích v praxi a tím si své vědomosti o památkách sami upevnili. Studie obsahuje popis několika vlastivědných vycházek a pracovních listů, které jsou připraveny pro další využití při výuce regionální historie.

V teoretické části jsem se zpočátku zabývala konceptem projektu. Zejména mě zajímalo, co je to projekt, jaké má rysy a hlavně, jakým způsobem projekt můžeme připravit. Těchto prvotních informací jsem využila při přípravě svého projektu „Poznávej své okolí“. Kapitola, kterou jsem věnovala historii projektového vyučování a jeho nejvýznamnějším představitelům, přispěla k rozšíření povědomí o projektovém vyučování v historických souvislostech. Následně jsem regionální výuku zařadila do rámcově vzdělávacího programu. Čtvrtá kapitola přináší přehled o vybraných tvrzích a panských sídlech, které se nachází nebo se nacházely na Chebsku. Historické informace o vybraných hradech v regionu Cheb jsou obsaženy v páté kapitole. Tyto kapitoly přinášejí přehled historických památek, které jsou v blízkém okolí města Luby. V šesté kapitole jsem převyprávěla několik pověstí pocházejících z Chebska. Některé z pověstí jsou využity taktéž v projektu.

Praktická část se zabývá projektem „Poznávej své okolí“, jehož cílem bylo, aby žáci získali vědomosti o historii svého okolí a o památkách nacházejících se poblíž. Základní informace o projektu jsou obsaženy v první kapitole, patří sem volba tématu, cíl projektu, základní popis projektu, jeho osnova a přehled zdrojů informací. Projekt je rozdělen do pěti projektových dnů, jejichž každý den obsahuje svou kapitolu s kompletním popisem přípravy projektového dne, metodickými pokyny pro učitele, zpracovanými vlastivědnými vycházkami, pracovními listy a jinými materiály vhodnými k výuce

regionální historie. Dále následuje popis realizace projektového dne společně s hodnocením a reflexí.

V praktické části bylo využito několik pedagogických metod výuky. V metodách slovních to byla především přednáška, různé formy rozhovoru a práce s textem, která žákům poskytovala zdroje informací. Díky názorně demonstrační metodě mohli žáci pozorovat památky regionu Cheb. Samotný projekt byl pro žáky velice přínosný jak po stránce uplatnění vlastivědného učiva, tak po stránce rozvíjení kooperačních schopností a rozhodovacích dovedností.

Prostřednictvím vycházek žáci dosáhli stanovených cílů v podobě orientace v mapě, vyhledávání informací v knihovně, v muzeu, dokáží chránit historické a kulturní památky aj. Tyto dílčí cíle byly naplněny. Díky neočekávaným situacím došlo navíc ke splnění dalších, předem nestanovených cílů, což je považováno za značnou výhodu projektové metody. Hlavní cíl projektu „Poznávej své okolí“ byl splněn, žáci získali vědomosti o místě, kde žijí a poznali sousední města společně s jejich památkami. Vyzkoušeli si jinou formu vzdělávání, než tu běžnou, ve školních lavicích. Projektové vyučování se mi velice osvědčilo a žáci po celou dobu pracovali se záplem. Bylo dosaženo jejich pozitivního pohledu na historii. Z projektu vzniklo několik vlastivědných vycházek, pracovních listů, jedna presentace a informační nástěnka. Všechny tyto výstupy jsou vhodné pro využití ve vyučování vlastivědy i dějepisu na základní škole. Projekt splnil mé očekávání, dalo by se říct, že napomohl k získání nových poznatků o historii regionu Cheb zábavnou formou.

Obrazová příloha obsahuje především fotografie z jednotlivých projektových dnů, ale i historické fotografie některých památek, které dnes již neexistují, nebo z nich jsou zříceniny.

Díky této diplomové práci jsem i já dosáhla uceleného přehledu památek na Chebsku a prohloubila si vědomosti o historii tohoto regionu. V praxi jsem si ověřila pozitivní přínos projektové výuky pro žáky.

ABSTRAKT

Cílem diplomové práce bylo, aby žáci získali více vědomostí o památkách a historii místa, kde žijí a o jeho okolí. Tato práce je zaměřena na region Cheb. Pomocí projektové metody bylo dosaženo požadovaného cíle. Projektové vyučování je v českém školství poměrně málo využíváno, naopak v některých zahraničních zemích je již dlouhodobě zažitá a osvědčená. Diplomová práce představuje zpracovanou historii regionu Cheb s praktickou částí v podobě projektu „Poznávej své okolí“, který je rozdělen do pěti projektových dnů. Projekt je určen pro žáky 4. a 5. třídy základní školy a je zaměřen na vlastivědné učivo. V projektu žáci převzali svou odpovědnost za práci, tím bylo docíleno efektivnějších činností a lepších výsledků. Jednotlivé projektové dny lze využít samostatně. Projektové dny se uskutečnily v terénu, žáci si památky prohlédli a to přineslo příznivý účinek na upevnění jejich znalostí o památkách. Prvotní informace žáci získali v průběhu přípravy na jednotlivé projektové dny, v níž sami zjišťovali údaje z různých zdrojů. V tomto projektu je zpracováno několik pracovních listů a vlastivědných vycházek, které jsou vhodné i k dalšímu využití. V příloze diplomové práce najdete fotografie historických památek s jejich zajímavostmi. Práce prokazuje, že využití projektového vyučování ve vlastivědě je velmi vhodné, během jednoho projektu žáci získali mnoho užitečných vědomostí nejen z vlastivědy. Propojení vlastivědného učiva s přírodovědným učivem, dopravní výchovou a jinými částmi vyučovacího procesu je dalším pozitivním aspektem. Nelze opomenout, že žáci díky projektu získali kladný vztah k památkám a přírodě a mají základní vědomosti o svém regionu z historického pohledu.

Klíčová slova: projekt, projektová metoda, projektové vyučování, tvrze a panská sídla, hrady, region Cheb

The aim of the diploma thesis was to enable pupils obtain more knowledge about sights and history of their place of living and its surroundings. This paper focuses on the region of Cheb. The expected outcome was achieved by using the project method. Project learning is quite rarely exploited in the Czech school system, while in some foreign countries it has been recognized and approved for a long time. The thesis consists of a history compilation from the region of Cheb and it has a practical part in form of a project "Get to know your surroundings" which is divided into 5 project days. The project is meant for primary school pupils from the 4th and 5th class and it is aimed at history and geography syllabus. Pupils were responsible for their work in the project, which resulted in more effective activities and better results. The individual project days can be put into practice separately. The fact that all of them were implemented outdoors enabled the pupils to look at the different sights and, thus, to reinforce their historical knowledge about them. The initial information was obtained in the course of the individual project days preliminary when pupils used different sources for this purpose. Several worksheets and outings have been compiled and are available for further use. The appendix of the thesis contains photographs of the historical sights and of their aspects of interest. Given that during the project pupils obtained many helpful attainments, the study proved that the use of project learning in history and geography is very useful. Another constructive aspect of this method lies in linking history and geography syllabus with biology program, traffic education and other parts of the learning process. Moreover, pupils not only developed a positive attitude towards sights and nature, but they also gained basic knowledge about their region from the historical perspective.

Keywords: project, project method, project learning, strongholds and mansions, castles, the region of Cheb

POUŽITÉ PRAMENY

PRAMENY:

Kronika města Plesná – uložena v Městské knihovně v Plesné, Náměstí Svobody 52.

VOLENA - RÜCK, autorská skupina, *Kamenné vrchy*. Plesná: Městský úřad, 2001, program SPMP CBC Phare. CZ 0112/06/01/006.

LITERATURA:

COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování: pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2006, 133s. ISBN 80-7168-958-0.

DAVID, Petr a kol. *Chebsko a Ašsko*. 1. vyd. Praha: S & D, 1997, 131 s. Průvodce po Čechách, Moravě a Slezsku; sv. 13. ISBN 80-86050-05-X.

DAVID, Petr - SOUKUP, Vladimír. *Západočeské lázně: s mapovým atlasem*. Praha: Soukup & David, 2001-2002 [i. e. 2001]. 133,32 s. Průvodce po Čechách, Moravě a Slezsku, 1. ISBN 80-86050-91-2.

JÍLEK, Tomáš - JANUSOVÁ, Jana. *Kulturní památky západních Čech*: Určeno stud. 1. - 5. roč. učitelství VVP a 1. - 4. roč. učitelství 2. stupně ZŠ. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 1994, 118 s. ISBN 80-7043-115-6.

KAREL, Tomáš - KNOLL, Vilém - KRČMÁŘ, Luděk. *Panská sídla západních Čech - Karlovarsko*. vyd. 1. České Budějovice: Veduta, 2009, 233 s., [16] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-86829-50-0.

KOZLOVÁ, Marie. *ČÍTANKA pro 5. Ročník základní školy*. 3. vyd. Brno: Nová škola, s. r. o., 2014, 195 s. ISBN 978-80-7289-560-1.

KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. 1. vyd. Brno: Masarykova universita, 2006, 160 s. ISBN 80-210-4142-0.

MLADĚJOVSKÁ, Milada. *Chebské pověsti*. Cheb: Ganymed – production, s. r. o. 1996,

PELANT, Jan. *Města a městečka Západočeského kraje: Stručné dějiny, současnost a výběrová bibliogr.* 129 míst. 1. vyd. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1984.

PRZECZEK, Petr. *O druhé hradu už nikdo neví*. Cheb: Chebský deník – archiv, publikováno v novinách dne 15. 08. 2005.

ŠAMÁNKOVÁ, Eva. *Cheb*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1974, 01 – 502 – 09 / 13.

TOMKOVÁ, Anna - KAŠOVÁ, Jitka - DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Učíme v projektech*. vyd. 1. Praha: Portál, 2009, 173 s. ISBN 978-80-7367-527-1.

ÚLOVEC, Jiří. *Hrady, zámky a tvrze na Chebsku*. 1. vyd. Cheb: Chebské muzeum, 1998, 255 s. ISBN 80 – 85010 – 11 – X.

ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 155 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4100-0.

ELEKTORNICKÉ ZDROJE:

NÚV. *Upravený RVPZV se zpracovanými změnami_29032013* [online]. [cit. 15. 01. 2016]. Dostupné z WWW: <<http://www.nuv.cz/file/318/>>.

Hrad Cheb. *Příběh Chebského hradu* [online]. [cit. 16. 01. 2016]. Dostupné z WWW: <<http://www.hrad-cheb.cz/cz/pribeh-chebskeho-hradu>>.

Hrad Cheb. *Pachelbelův dům – Krajské muzeum* [online]. [cit. 18. 01. 2016]. Dostupné z WWW: <<http://www.hrad-cheb.cz/cz/pachelbeluv-dum-krajske-muzeum>>.

ČT-Toulavá kamera. *Hrad Ostroh* [online]. [cit. 20. 01. 2016]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1126666764-toulava-kamera/205411000321023/>>

Radiožurnál. *Po Česku – hrad Seeberg* [online]. [cit. 19. 01. 2016]. Dostupné z WWW: <<http://prehravac.rozhlas.cz/audio/2982580/>>.

Město Skalná. *Historické památky – hrad Vildštejn* [online]. [cit. 20. 01. 2016]. Dostupné z WWW: <<http://www.skalna.cz/turista/historicke-pamatky>>.

Wildstein. *Historie* [online]. [cit. 21. 01. 2016]. Dostupné z WWW: <<http://www.wildstein.cz.sweb.cz/historie.htm>>.

Město Plesná. *Historie města* [online]. [cit. 25. 01. 2016]. Dostupné z WWW: <<http://www.mestoplesna.cz/plesna/mesto-plesna/historie-mesta/>>.

Hrad Cheb. *Krvavá hostina aneb mord Valdštejnových věrných na chebském hradě*. [online]. [cit. 25. 02. 2016]. Dostupné z WWW: <<http://www.hrad-cheb.cz/cz/krvava-hostina>>.

Hrad Cheb. *Duchové na hradě*. [online]. [cit. 25. 02. 2016]. Dostupné z WWW: <<http://www.hrad-cheb.cz/cz/duchove-na-hrade>>.

ČT-Toulavá kamera. *Hrad Ostroh* [online]. [cit. 25. 02. 2016]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1126666764-toulava-kamera/205411000321023/>>.

Turistický portál Karlovarského kraje. Čarodějnice nebo bílá paní? [online]. [cit. 25. 02. 2016]. Dostupné z WWW: < <http://cestovani.kr-karlovarsky.cz/cz/pronavstevniky/Zajimavosti/Krajvbajichapovestech/Stranky/SkalnahradVildstejn.aspx>>.

ORÁLNÍ ZDROJE:

Rozhovor s panem Mgr. Michalem Beránkem uskutečněn autorkou dne 29. 02. 2016, originál uložen v archivu autorky.

Rozhovor s panem Miroslavem Pumrem uskutečněn autorkou dne 15.03.2016, originál uložen v archivu autorky.

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ

Příloha 1: Zřícenina zámku v Horních Lubech	I
Příloha 2: Špalíček – seskupení domů na náměstí Krále Jiřího z Poděbrad v Chebu	II
Příloha 3: Pohled na hrad Cheb	III
Příloha 4: Černá věž na chebském hradě.....	IV
Příloha 5: Pozůstatky hradního paláce na chebském hradě s arkádovými okny	V
Příloha 6: Budova chebského muzea, dřívější Pachelbelův dům, kde byl zavražděn Albrecht z Valdštejna	VI
Příloha 7: Veduta Chebu s Václavovým hradem, olej na plátně, H. Stadler, 1776.....	VII
Příloha 8: Zbytky hradební zdi Václavova hradu ve svahu.....	VIII
Příloha 9: Hrad Seeberg v Ostrohu.....	IX
Příloha 10: Hrad Vildštejn ve Skalné	X
Příloha 11: Zřícenina hradu ve Starém Rybníce.....	XI
Příloha 12: Zámeček u hradu ve Starém Rybníce	XII
Příloha 13: Pozůstatky hradu v Plesné – příkop a val obklopující hradiště	XIII
Příloha 14: Grafické vyhodnocení první otázky z dotazníku	XIV
Příloha 15: Grafické vyhodnocení druhé otázky z dotazníku.....	XV
Příloha 16: Grafické vyhodnocení třetí otázky z dotazníku	XVI
Příloha 17: Nástěnka historie města Luby vytvořená žáky 5. třídy.....	XVII
Příloha 18: Žáci rozdělení do skupin na začátku vlastivědné vycházky	XVIII
Příloha 19: Kostel sv. Ondřeje v Lubech, boční pohled.....	XIX
Příloha 20: Kostel sv. Ondřeje v Lubech, žáci poslouchají průvodce.....	XX
Příloha 21: Expozice historie města Luby	XXI
Příloha 22: Expozice historie města Luby.....	XXII
Příloha 23: Socha houslaře – památník určený houslařům	XXIII
Příloha 24: Socha houslaře – památník, přednes průvodců.....	XXIV
Příloha 25: Zřícenina zámku v Horních Lubech	XXV
Příloha 26: Zřícenina zámku v Horních Lubech, pohled z boku budovy.....	XXVI
Příloha 27: Poučení policisty u zříceniny zámku v Horních Lubech	XXVII
Příloha 28: Evangelický kostel v Plesné	XXVIII
Příloha 29: Smírčí kříže v Plesné, kousek od hraničního přechodu do Německa	XXIX
Příloha 30: Místo, kde se nacházel hrad v Plesné	XXX
Příloha 31: Hrad Vildštejn ve Skalné	XXXI
Příloha 32: Hrad Seeberg v Ostrohu.....	XXXII
Příloha 33: Čelní pohled na hrad Seeberg	XXXIII
Příloha 34: Zobrazení panského mlýna, zastávka na stezce „Okolí hradu Seeberg“	XXXIV
Příloha 35: Kostel sv. Wolfganga v Ostrohu.....	XXXV
Příloha 36: Most pod hradem Seeberg, který spojoval obě části vesnice.....	XXXVI
Příloha 37: Seskupení kupeckých domů tzv. Špalíček na náměstí Krále Jiřího z Poděbrad	XXXVII
Příloha 38: Pachelbelův dům, dnešní krajské muzeum v Chebu.....	XXXVIII

Příloha 1: Zřícenina zámku v Horních Lubech⁵⁸

⁵⁸ Foto autorka, 2016.

Příloha 2: Špalíček – seskupení domů na náměstí Krále Jiřího z Poděbrad v Chebu⁵⁹

⁵⁹ Foto autorka, 2016.

Příloha 3: Pohled na hrad Cheb⁶⁰

⁶⁰ Foto autorka, 2016.

Příloha 4: Černá věž na chebském hradě⁶¹

⁶¹ Foto autorka, 2016.

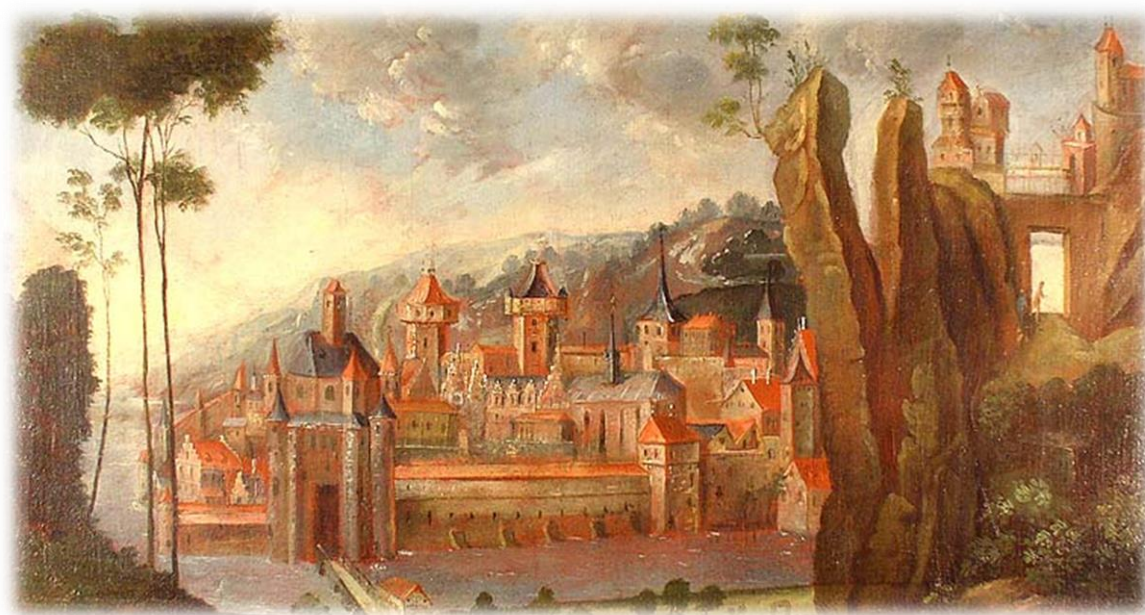
Příloha 5: Pozůstatky hradního paláce na chebském hradě s arkádovými okny⁶²

⁶² Foto autorka, 2016.

Příloha 6: Budova chebského muzea, dřívější Pachelbelův dům, kde byl zavražděn Albrecht z Valdštejna⁶³

⁶³ Foto autorka, 2016.

Příloha 7: Veduta Chebu s Václavovým hradem, olej na plátně, H. Stadler, 1776⁶⁴

⁶⁴ Foto autorka, 2016.

Příloha 8: Zbytky hradební zdi Václavova hradu ve svahu⁶⁵

⁶⁵ Foto autorka, 2016.

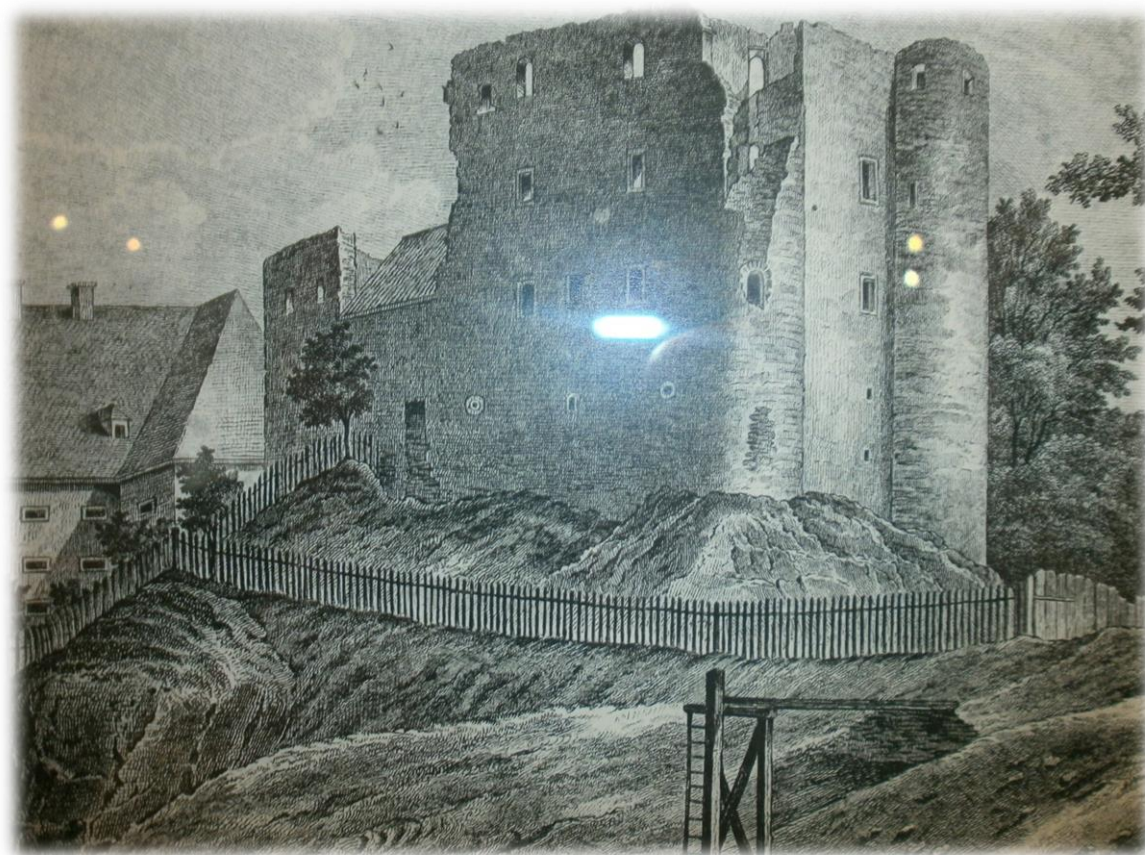
Příloha 9: Hrad Seeberg v Ostrohu⁶⁶

⁶⁶ Foto autorka, 2016.

Príloha 10: Hrad Vildštejn ve Skalné⁶⁷

⁶⁷ Foto autorka, 2016.

Příloha 11: Zřícenina hradu ve Starém Rybníce⁶⁸

⁶⁸ Foto autorka, 2016.

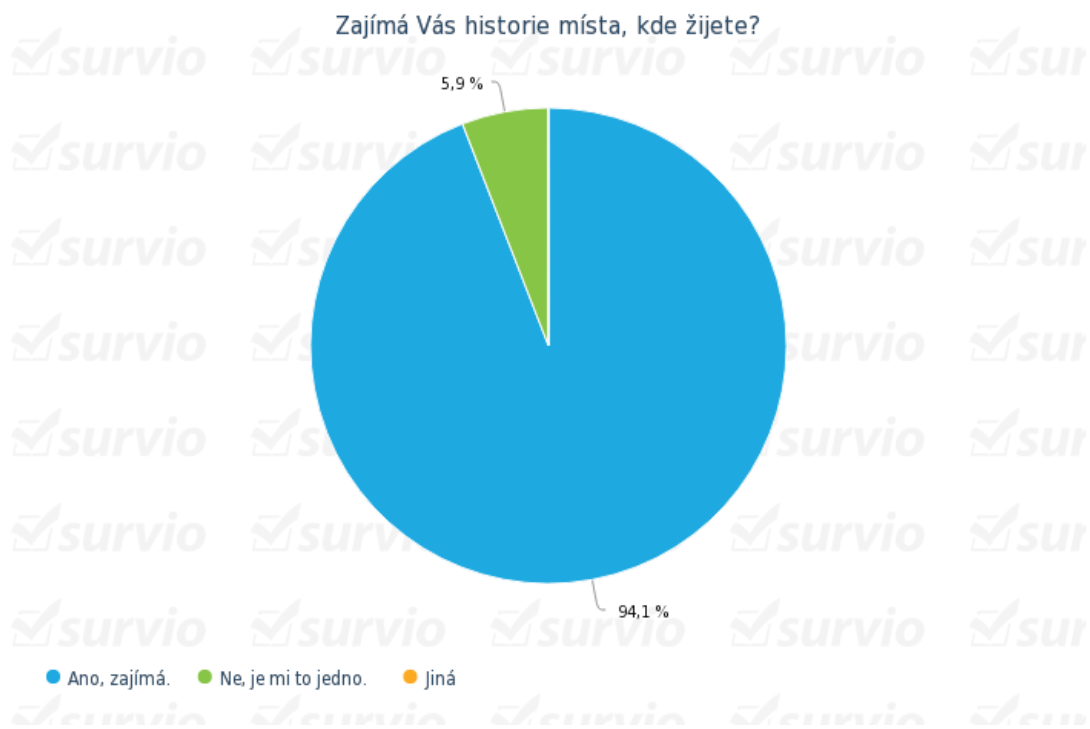
Příloha 12: Zámeček u hradu ve Starém Rybníce⁶⁹

⁶⁹ Foto autorka, 2016.

Příloha 13: Pozůstatky hradu v Plesné – příkop a val obklopující hradiště⁷⁰

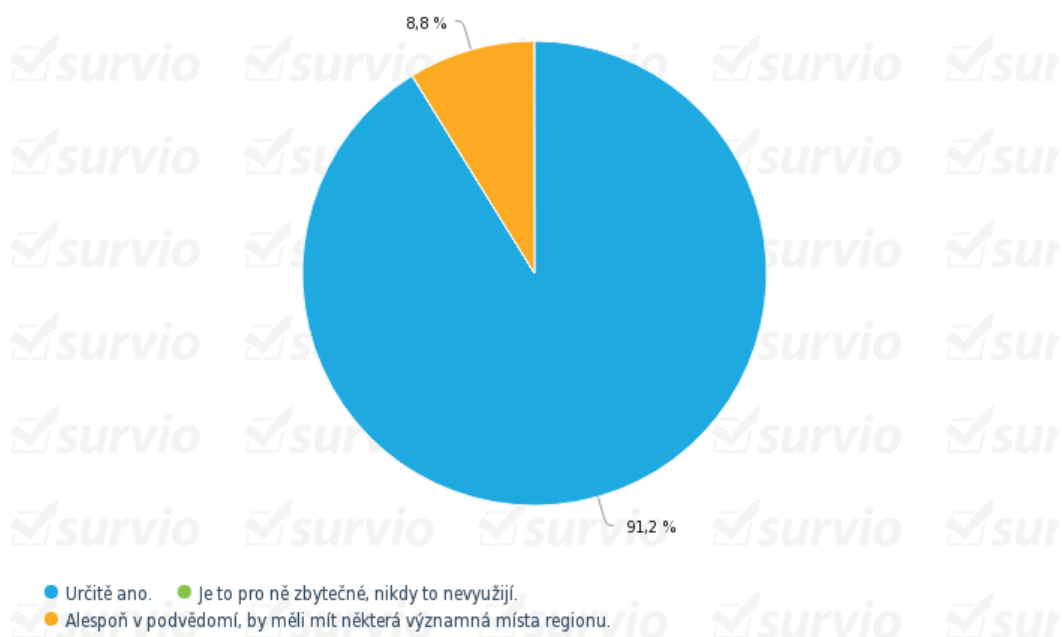
⁷⁰ Foto autorka, 2016.

Příloha 14: Grafické vyhodnocení první otázky z dotazníku⁷¹

⁷¹ Dostupné z WWW: <https://my.surveio.com/M9Q1E5E2Z5G0R7G2X4I0/data/index>.

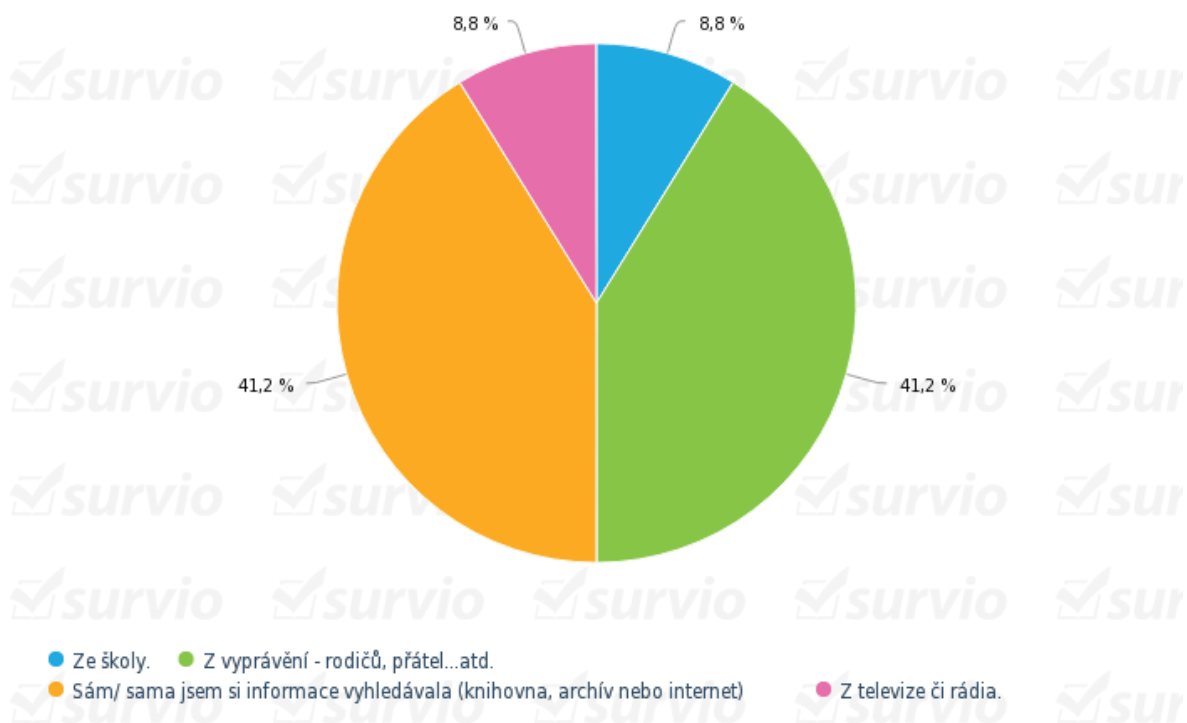
Myslíte si, že by se děti na základní škole měli učit historii svého regionu a navštívit známá místa?

Příloha 15: Grafické vyhodnocení druhé otázky z dotazníku⁷²

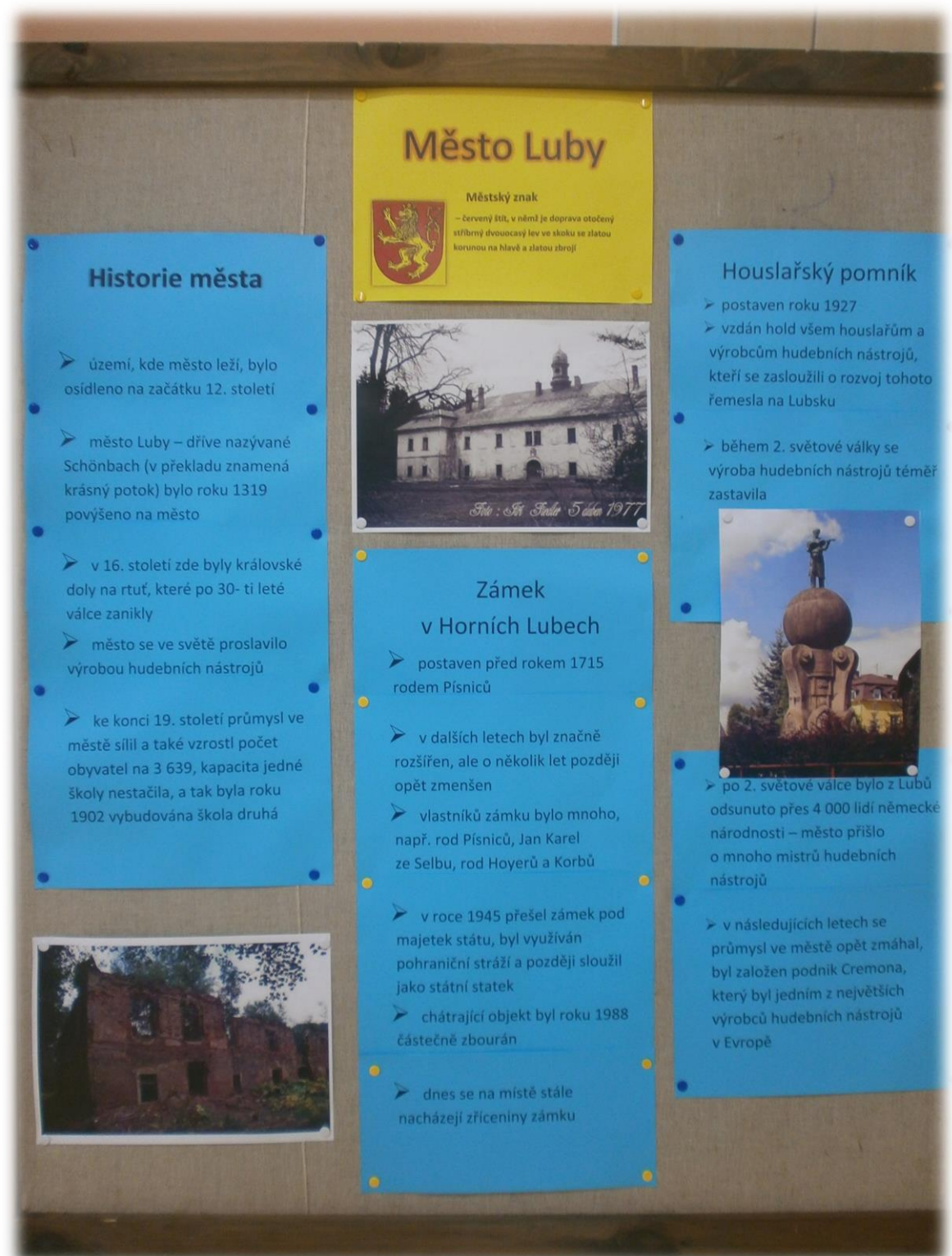
⁷² Dostupné z WWW: <https://my.surveio.com/M9Q1E5E2Z5G0R7G2X4I0/data/index>.

Z jakého zdroje jste nejčastěji zaslechli něco z historie o Vašem regionu?

Příloha 16: Grafické vyhodnocení třetí otázky z dotazníku⁷³

⁷³ Dostupné z WWW: <https://my.surveio.com/M9Q1E5E2Z5G0R7G2X4I0/data/index>.

Příloha 17: Nástěnka historie města Luby vytvořená žáky 5. třídy⁷⁴

⁷⁴ Foto autorka, 2016.

Příloha 18: Žáci rozdělení do skupin na začátku vlastivědné vycházky⁷⁵

⁷⁵ Foto autorka, 2016.

Příloha 19: Kostel sv. Ondřeje v Lubech, boční pohled⁷⁶

⁷⁶ Foto autorka, 2016.

Příloha 20: Kostel sv. Ondřeje v Lubech, žáci poslouchají průvodce⁷⁷

⁷⁷ Foto autorka, 2016.

Příloha 21: Expozice historie města Luby⁷⁸

⁷⁸ Foto autorka, 2016.

Příloha 22: Expozice historie města Luby⁷⁹

⁷⁹ Foto autorka, 2016.

Příloha 23: Socha houslaře – památník určený houslařům ⁸⁰

⁸⁰ Foto autorka, 2016.

Příloha 24: Socha houslaře – památník, přednes průvodců⁸¹

⁸¹ Foto autorka, 2016.

Příloha 25: Zřícenina zámku v Horních Lubech⁸²

⁸² Foto autorka, 2016.

Příloha 26: Zřícenina zámku v Horních Lubech, pohled z boku budovy⁸³

⁸³ Foto autorka, 2016.

Příloha 27: Poučení policisty u zříceniny zámku v Horních Lubech⁸⁴

⁸⁴ Foto autorka, 2016.

Příloha 28: Evangelický kostel v Plesné⁸⁵

⁸⁵ Foto autorka, 2016y.

Příloha 29: Smírčí kříže v Plesné, kousek od hraničního přechodu do Německa⁸⁶

⁸⁶ Foto autorka, 2016.

Příloha 30: Místo, kde se nacházel hrad v Plesné⁸⁷

⁸⁷ Foto autorka, 2016.

Příloha 31: Hrad Vildštejn ve Skalné⁸⁸

⁸⁸ Foto autorka, 2016.

Příloha 32: Hrad Seeberg v Ostrohu⁸⁹

⁸⁹ Foto autorka, 2016.

Příloha 33: Čelní pohled na hrad Seeberg⁹⁰

⁹⁰ Foto autorka, 2016.

Příloha 34: Zobrazení panského mlýna, zastávka na stezce „Okolí hradu Seeberg“⁹¹

⁹¹ Foto autorka, 2016.

Příloha 35: Kostel sv. Wolfganga v Ostrohu⁹²

⁹² Foto autorka, 2016.

Příloha 36: Most pod hradem Seeberg, který spojoval obě části vesnice⁹³

⁹³ Foto autorka, 2016.

Příloha 37: Seskupení kupeckých domů tzv. Špalíček na náměstí Krále Jiřího z Poděbrad⁹⁴

⁹⁴ Foto autorka, 2016.

Příloha 38: Pachelbelův dům, dnešní krajské muzeum v Chebu⁹⁵

⁹⁵ Foto autorka, 2016.